

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

**«ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΡΗΤΗΣ ΣΥΜΠΑΙΓΝΙΑΣ (ΚΑΡΤΕΛ):
ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ»**

ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΑΜ:ΜΔΟ 2149

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2024

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο

«ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΡΗΤΗΣ ΣΥΜΠΑΙΓΝΙΑΣ (ΚΑΡΤΕΛ): ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ»

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή: Σταθόπουλος Σπυρίδων

Ονοματεπώνυμο: Σταθόπουλος Σπυρίδων

Ημερομηνία 30/10/2024

Παράρτημα Β: Βεβαίωση Εκπόνησης Διπλωματικής Εργασίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο

«Καρτέλ, τρόποι εντοπισμού και αντιμετώπισης της ρητής συμπαίγνιας καρτέλ. Μια κριτική Επισκόπηση»

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή: Σταθόπουλος Σπυρίδων ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ονοματεπώνυμο: Σταθόπουλος Σπυρίδων

Ημερομηνία 30/10/2024

Περίληψη

Στην εποχή μας η ανάπτυξη της τεχνολογίας και της παραγωγής οδηγεί τις επιχειρήσεις να συναντήσουν το διεθνή ανταγωνισμό. Οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να ανταπεξέλθουν μέσα σε αυτό το δυναμικό και μεταλλασσόμενο περιβάλλον στο οποίο είναι αναγκασμένες να εισέλθουν και να δραστηριοποιηθούν αν επιδιώκουν την επιβίωση και την κερδοφορία. Επιπλέον η διεθνοποίηση των αγορών διαδραματίζει καταλυτικό χώρο στην οικονομία της χώρας μας δεδομένου της απουσίας των εξαγωγών μεγάλου όγκου παραγωγής έχοντας το χαμηλότερο εξαγωγίμο εισόδημα στην Ευρώπη. Στην παρούσα διπλωματική εργασία θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τον ορισμό του Ανταγωνισμού καθώς και τους κανονισμούς που τον διέπουν και οφείλουν να ακολουθούν οι επιχειρήσεις. Επιπλέον, θα πραγματοποιηθεί αναφορά στο Νόμο 703/1977 όπως και στο Νόμο 3959/2011 και στον Νόμο 4886/2022 κυρίως στα άρθρα 1 και 101 για την Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Εκεί εξετάζονται οι αντί ανταγωνιστικές πρακτικές που παρατηρήθηκαν και εφαρμόστηκαν στη μελέτη περίπτωσης των κατασκευαστικών εταιρειών στα έργα του Μετρό Αττικής. Έπειτα, θα διερευνηθεί ο τρόπος αντίδρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε περιπτώσεις παραβίασης του ανταγωνισμού καθώς και την εξέλιξη της Επιτροπής Ανταγωνισμού ανά τα χρόνια. Θα γνωστοποιηθούν παράλληλα η παρέμβαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού για τις παραβάσεις του Ανταγωνισμού βάσει του άρθρου 1 του Νόμου 3959/2011 καθώς και το άρθρο 101 (ΣΛΕΕ) που υπάγονται και στο Ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο. Έπειτα, θα αναλυθούν οι προϋποθέσεις υπαγωγής στο πρόγραμμα Επικεικίας και στο πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών αλλά και για ποιους παράγοντες στο πρόγραμμα Επικεικίας βρίσκεται σε διαρκή πτώση παρά τον νέο τρόπο υπολογισμού των προστίμων. Συγχρόνως, στον Κατασκευαστικό κλάδο θα εξετάσουμε τα εργαλεία με τα οποία η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να ανακαλύψει σημαντικά στοιχεία από τα οποία γεννάται η οριζόντια αθέμιτη σύμπραξη των εταιρειών. Συγχρόνως, θα εξεταστούν με ποιους τρόπους και μέσα οι κατασκευαστικές εταιρείες χειραγωγούν τους διαγωνισμούς και τι πρέπει να κάνει η Επιτροπή Ανταγωνισμού για να προστατεύσει τον Ανταγωνισμό. Έπειτα, θα γίνει αναφορά στην τελική απόφαση της Επιτροπής, στα συμπεράσματα που εξήχθησαν και κάτω από ποιες προϋποθέσεις δημιουργούνται οι παράνομες συμπράξεις, γνωστά ως καρτέλ, και τι επιπτώσεις έχουν στην οικονομία και στα διάφορα μέρη της αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται απόπειρα ορισμού της ρητής συμπαιγνίας καθώς αναλύονται οι

τρόποι εντοπισμού και αποφυγής των καρτέλ στο μέλλον. Άξιο αναφοράς αποτελεί, στην τρέχουσα εργασία, οι εναλλακτικές λύσεις που προτείνουμε για να ελαττωθούν στο μέτρο του δυνατού αυτά τα φαινόμενα.

Abstract

Nowadays, the development of technology and production drives businesses to face intense - international competition. Companies are obligated to cope with this dynamic and changing environment in which they must enter and operate to achieve survival and profitability. Furthermore, the globalization of markets plays a crucial role in our country's economy, given the absence of large-volume exports, having the lowest exportable income in Europe. In this thesis, we will attempt to analyze the definition of Competition, as well as the regulations governing it that businesses must adhere to. Additionally, reference will be made to Law 703/1977, Law 3959/2011, and Law 4886/2022, primarily Articles 1 and 101 concerning the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU).

Non-competitive practices observed and implemented in the case study of construction companies involved in the Athens Metro projects will be examined. Subsequently, we will explore the European Commission's response to competition violations and the evolution of the Competition Commission over the years. The intervention of the Competition Commission for competition violations under Article 1 of Law 3959/2011 and Article 101 of the TFEU, falling within the European legislative framework, will be disclosed. Next, the conditions for inclusion in the Leniency Program and Dispute Settlement Program will be analyzed, along with factors causing a continuous decline in the Leniency Program despite the new fine calculation method. Simultaneously, within the Construction sector, tools through which the Competition Commission can discover significant elements leading to horizontal unfair collaboration among companies will be examined. Ways in which construction companies manipulate tenders and what the Competition Commission should do to protect competition will also be explored. Subsequently, reference will be made to the Competition Commission's final decision, the conclusions drawn, the conditions under which cartels, known as collaborations, are formed, and their impact on the economy and various market segments. In this context, an attempt is made to define explicit collusion as methods of detection and avoidance of cartels in the future are analyzed. Worth mentioning in this current work are the alternative solutions proposed to mitigate these phenomena as much as possible.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1	9
1.1 Ιστορική Αναδρομή	9
1.2 Οι κατηγορίες συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων και πώς εμφανίζεται η δεσπόζουσα θέση	13
1.3 Ο ορισμός του Οργανισμού Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών (ΟΠΕΚ), η χρησιμότητα του και ο απότερος σκοπός του	17
1.4 Ο τέλειος ανταγωνισμός, οι προϋποθέσεις του και η δύσκολη εφαρμογή του ...	18
1.5 Η αιτία δημιουργίας των Ανεξάρτητων Αρχών	22
1.6 Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, η σύνθεση και η λειτουργία της.....	23
1.7 Ο Ορισμός και οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού.....	25
1.8 Η θεμιτή συλλογή των προσωπικών δεδομένων	26
1.9 Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ και η αποκάλυψη των εναρμονισμένων πρακτικών ...	30
1.10 Η εφαρμογή του Νόμου 3959/2011 και τα κίνητρα εκτέλεσης των προστίμων	32
1.11 Ψηφιακά καρτέλ και τρόποι επίτευξής τους μέσω αλγορίθμων	36
1.12 Μετρά αντιμετώπισης των καρτέλ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και η χρησιμότητα του μεγαδεδομένων.....	37
Κεφάλαιο 2	40
2.1 Τρόποι εξακρίβωσης και αποφυγής δημιουργίας καρτέλ.....	40
2.1.1 Το Πρόγραμμα Επιεικειάς.....	40
2.1.2 Το Πρόγραμμα Διαδικασία Διευθέτησης των Διαφορών.....	48
2.1.3 Το Πρόγραμμα Πληροφοριοδότες	51
Κεφάλαιο 3	53
3.1 Έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού (για δημόσια έργα).....	53
3.2 Τρόποι παρεμπόδισης διαγωνισμών.....	57
3.3 Τρόποι αντιμετώπισης της Νόθευσης των Προσφορών	59
3.4 Τα Εμπλεκόμενα μέρη	60

3.5 Η επιχειρηματολογία των κατασκευαστικών εταιρειών.....	65
3.6 Διαμόρφωση της σχετικής αγοράς	66
3.7 Αναπροσαρμογή του προστίμου από την Επιτροπή Ανταγωνισμού	68
Κεφάλαιο 4	70
4.1 Το τελευταίο στάδιο η απόφαση της επιτροπής.....	70
Κεφάλαιο 5 Συμπεράσματα και προτάσεις Πολιτικής.....	74
5.1 Σύνοψη	74
5.2 Προτάσεις πολιτικής.....	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	81

Κεφάλαιο 1

1.1 Ιστορική Αναδρομή

Αρχικά, οι μικρότερες οικονομίες επιθυμούν να πλησιάσουν τις πιο προηγμένες χώρες και το επιδιώκουν συχνά μέσω της καινοτομίας και της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών. Η τάση αυτή είναι φυσική απόρροια της επιθυμίας ανόδου των εισοδημάτων των πολιτών τους προκειμένου να προσεγγίσουν τις ευήμερες οικονομίες με αναβαθμισμένο βιοτικό επίπεδο. Βέβαια, και οι πιο αναπτυγμένες χώρες αντιμετωπίζουν το σύνθετο πρόβλημα της χαμηλής σε ρυθμό ανάπτυξης η οποία συχνά οφείλεται στην μη ορθή αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού, την καμπή στα παραγόμενα προϊόντα και την ανεργία που έχει και κοινωνικό πέρα από οικονομικό αντίκτυπο στην αγορά. Επίσης, οι σύγχρονες επιχειρήσεις καλούνται να δραστηριοποιηθούν και να διαχειριστούν ένα περιβάλλον εγχώριου αλλά και διεθνούς ανταγωνισμού. Για τον λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να εξελίσσουν και να αναπτύξουν τις κατάλληλες στρατηγικές προσαρμογής διαρκώς. Είναι λογικό και αναμενόμενο η ελκυστικότητα των τμημάτων αγοράς επηρεάζουν τις εταιρείες σχετικά με τις αγορές στις οποίες θα δραστηριοποιηθούν. Επιπλέον κάθε επιχείρηση οφείλει να διαθέτει επιχειρηματικούς στόχους που συμβαδίζουν με τον θεμιτό ανταγωνισμό. Καθώς, με το πέρασ του χρόνου οι εταιρείες αναπτύσσουν επικοινωνία μεταξύ τους, αυτή θα πρέπει να γίνεται με θεμιτό τρόπο χωρίς να νοθεύεται ο ανταγωνισμός. Ένα παράδειγμα είναι η χειραγώγηση των διαγωνισμών μεταξύ εταιρειών, η οποία γίνεται μέσω της συνεννόησης εκ των προτέρων και κωλύουν την αυτορρύθμιση της αγοράς. Επομένως, η δημιουργία πλούτου αποτελεί δύσκολη υπόθεση καθώς απαιτεί άκρως ισχυρή βιομηχανία, η οποία θα καλύπτει τόσο την εγχώρια ζήτηση όσο και αυτή που δημιουργείται από τις διεθνείς αγορές, με απώτερο σκοπό πάντα την κερδοφορία. Άρα, τα συγκεκριμένα προβλήματα που κατά καιρούς εμφανίζουν οι πιο ισχυρές χώρες αποδεικνύουν πως η παρέμβαση του κράτους στην αγορά ενίοτε είναι αποτελεσματική για να εξασφαλίζει την απαιτούμενη οικονομική συνοχή. Έτσι, οι πολιτικές και οι τακτικές των εθνικών αρχών πρέπει να ενισχύουν τον ανταγωνισμό αλλά και τις νέες τεχνολογίες που θα αυξάνουν το βιοτικό επίπεδο των πολιτών (Αυλωνίτης, Λυμπερόπουλος, Τζαναβάρας, 2010, σελ. 25-27). Επομένως, το κράτος και οι θεσμικοί φορείς θα πρέπει να κατανοούν τα προβλήματα, τα ζητήματα που δημιουργούνται από τη νόθευση και τον περιορισμό του ανταγωνισμού και να επικεντρώνονται στον έλεγχο

των εταιρειών που παραβιάζουν το νόμο για ιδιοτελείς στόχους. Οι μεγάλες επιχειρήσεις όταν πραγματοποιούν συμφωνίες μεταξύ τους οφείλουν να είναι συμβατές με τους κανόνες ανταγωνισμού, δηλαδή να λειτουργούν νόμιμα. Πιο συγκεκριμένα, σε ευρωπαϊκό πλαίσιο θα πρέπει να είναι σύνομες με την §1 και §3 του άρθρου 101 της Συνθήκη για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι οι οριζόντιες συμφωνίες αποτελούν συνεργασίες με δυνητικούς ή πραγματικούς ανταγωνιστές. Προφανώς, οι συγκεκριμένες συνεργασίες συνάπτονται καθώς θα προσκομίσουν σημαντικά οφέλη στις εταιρείες. Μερικά από τα πλεονεκτήματα των συνεργασιών αποτελούν η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, η αύξηση επενδύσεων ή η απόκτηση τεχνογνωσίας για ανάπτυξη νέων τεχνολογιών. Βέβαια, αυτά τα οφέλη τα απολαμβάνουν όταν οι συνεργασίες γίνονται με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον και όχι τη νόθευση του ανταγωνισμού. Σε περίπτωση περιορισμού του ανταγωνισμού, αυτές επιβαρύνουν τα μέρη της αγοράς ως προς τις τιμές, την παραγωγή, την τεχνολογία και την ποιότητα των προϊόντων. Μάλιστα, οι κύριες οριζόντιες συμφωνίες είναι οι εξής:

- Συμφωνίες παραγωγής.
- Συμφωνίες προμηθειών.
- Συμφωνίες εμπορίας.
- Συμφωνίες έρευνας και ανάπτυξης (E&A).
- Συμφωνίες τυποποίησης.
- Συμφωνίες ανταλλαγής πληροφοριών.

Σύμφωνα με το άρθρο 101 §1 της ΣΛΕΕ αξιολογείται η επίδραση που έχουν οι συμφωνίες αναφορικά με το εμπόριο μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απαγορεύει τις συμφωνίες που παραβιάζουν τον υγιή ανταγωνισμό. Στο ίδιο άρθρο §3 αναφέρονται ποιες είναι οι συμφωνίες που παρεμποδίζουν τον υγιή ανταγωνισμό. Επομένως, εξετάζονται τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα σχετικά με τις συμφωνίες ως προς τον ανταγωνισμό και καθίσταται σαφές ότι τα οφέλη πρέπει να υπερνικούν τα μειονεκτήματα.

Έπειτα, στις συγκεκριμένες συμφωνίες εξετάζεται πέρα από το αν νοθεύεται ο ανταγωνισμός το κατά πόσο μπορεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού να προλαμβάνει τέτοιες συμφωνίες. Αν άμεσα ή έμμεσα επηρεάζεται αρνητικά ο ανταγωνισμός ως αποτέλεσμα των συμφωνιών, τότε έχει αρνητική επίδραση στην αγορά στις τιμές τα προϊόντα. Η οριοθέτηση της σχετικής αγοράς πρέπει να διευκρινίζονται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού καθώς και το ποσοστό στην αγορά που διαθέτουν οι ανταγωνιστές. Δηλαδή, πρέπει να ελέγχονται διαρκώς τα μερίδια αγοράς συνδυαστικά των

ανταγωνιστών προκειμένου να μην εμποδίζεται ο θεμιτός ανταγωνισμός. Στο πλαίσιο αυτό λαμβάνονται υπόψη είναι τα εξής:

- Τα μερίδια αγοράς των ανταγωνιστών εάν διατηρούνται σταθερά με το πέρας του χρόνου. Αυτό απαιτείται για να αποφεύγονται φαινόμενα όπως η κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης.
- Τα εμπόδια εισόδου εάν υπάρχουν στην αγορά.
- Πόσο πιθανό ήταν να προσχωρήσουν στην αγορά καινούριοι ανταγωνιστές και αν υπάρχει κάποια εποπτεία αναφορικά με τις συγχωνεύσεις ώστε να αποφεύγεται η κατανομή των αγορών όπου υπάρχει.
- Τα αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ αγοραστών - προμηθευτών και πώς εξασφαλίζεται ισορροπία μεταξύ των δύο δυνάμεων.

Οι κάθετες συνεργασίες που αποσκοπούν στην αύξηση της κερδοφορίας και της αποδοτικότητάς τους, επιχειρούν να διαχειριστούν τον ανταγωνισμό μέσω της κατάλληλης στρατηγικής (EUR-Lex, 2020).

Σε ολιγοπωλιακές αγορές οι επιχειρήσεις λοιπόν αναπτύσσουν σε μεγάλο βαθμό ένας είδος αλληλεξάρτησης. Ως καρτέλ θεωρείται η ρητή σύμπραξη (συμφωνία) μεγάλων επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο, δηλαδή αποτελούν μεταξύ τους ανταγωνιστές. Στην Ελλάδα η κύρια μορφή καρτέλ θεωρείται οι κοινοπραξίες που λαμβάνουν μέρος σε διαγωνισμούς. Αυτό αφορά τη Νόθευση Προσφορών (Bid Rigging) και τη Συμπαιγνία (Collusive Tendering) που θα αναφερθεί και αναλυθεί στο δεύτερο κεφάλαιο. Βέβαια δεν αποτελούν καρτέλ όλες οι ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις που συνεργάζονται μεταξύ τους και για το λόγο αυτό είναι προτιμότερη η μελέτη και ανάλυση της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά (Κοτσίρης, 2015, σελ. 1, 456-457, 723-724, 734-735). Το καρτέλ θεωρείται μια αντί ανταγωνιστική συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται κυρίως στο ίδιο επίπεδο παραγωγής. Βεβαίως, δύνανται οι επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται και σε διαφορετικό επίπεδο παραγωγής, δηλαδή να διαθέτουν κάθετη σχέση μεταξύ τους. Κοινώς τα καρτέλ αποτελούν τυπικές και άτυπες συμφωνίες μεταξύ ολιγοπωλιακών επιχειρήσεων προκειμένου να εκμεταλλευτούν την αγορά καθορίζοντας κοινές τιμές. Μέσω του καρτέλ επηρεάζεται η κοινωνική ευημερία αφού χάνεται μέρος του πλεονάσματος τόσο του καταναλωτή όσο και του παραγωγού, και συγκεκριμένα των μερών που δεν λαμβάνουν μέρος στο καρτέλ. Βέβαια, παρά την προσπάθεια θέσπισης ενιαίας τιμής, δύναται να υπάρξει

μικρή απόκλιση μεταξύ των τιμών σε περίπτωση για λόγους ιδιαίτερους. Η ύπαρξη καρτέλ θεωρείται από πολλούς χειρότερη μορφή στρέβλωσης της αγοράς ακόμη και από το μονοπώλιο. (Παπάς, 2013), (Σπύρου, 2009), (Σπύρου, 2013), (Κασκαρέλης, 2008). Ωστόσο, μια εξαίρεση στο συγκεκριμένο κανόνα θεωρούνται οι εγκαταστάσεις σε μία χώρα (φυσικά μονοπώλια) καθώς και οι δημόσιες υπηρεσίες, κι αυτό διότι οι εγκαταστάσεις και οι δημόσιες υπηρεσίες χρησιμοποιούνται από όλους. Προφανώς, το καρτέλ είναι παράνομο και το δίκαιο του ανταγωνισμού το απαγορεύει. Ωστόσο, η πτώση ενός καρτέλ συνήθως γίνεται εκ των έσω όταν δύναται ένα μέλος του καρτέλ επιχειρήσει να εξαπατήσει τα υπόλοιπα. Επομένως, εφόσον αποφασιστεί η ίδρυση του καρτέλ οι συμμετέχουσες εταιρείες θέτουν ως κοινή γραμμή την άνοδο των τιμών. Βεβαίως οι επιχειρήσεις δυσκολεύονται να συνεννοηθούν ως προς τη διανομή της αγοράς, δηλαδή με ποιο τρόπο θα μοιραστεί η ζήτηση μεταξύ τους. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα του καρτέλ που σχετιζόταν με τη χημική ουσία λυσίνη στα μέσα της δεκαετίας του 1990, η οποία ήταν μια συγκροτημένη προσπάθεια να αυξηθεί η τιμή σκόπιμα για να αποκομίσουν υψηλότερα κέρδη αλλά δεν μπορούσαν να ρυθμίσουν ποιο ποσοστό θα λάβουν η κάθε εταιρία στην αγορά.

Αναλυτικότερα, η άνοδος στην κερδοφορία των εταιρειών οφείλεται στην αύξηση της ζήτησης από τους καταναλωτές, και δύναται να διακριθούν δύο κατηγορίες εταιρειών βάσει της θέσης τους ως προς τους καταναλωτές:

- Η μια εταιρεία η οποία προκαλεί κλυδωνισμούς μέσα στη σύμπραξη υπερασπιζόμενη τα συμφέροντα των καταναλωτών.
- Αντίθετα, η άλλη εταιρεία που ακόμη και ούσης απογοητευμένη προθυμοποιείται να συνεργαστεί με τα υπόλοιπα μέλη προκειμένου να διατηρηθεί η σύμπραξη. Ωστόσο, όπως είναι φυσικό οι επιχειρήσεις μέσα στη σύμπραξη ανταγωνίζονται η μία την άλλη και έτσι προκύπτουν ανικανοποίητες επιχειρήσεις οι οποίες δεν αυξάνουν τον κύκλο εργασιών τους διακινδυνεύοντας την ασφάλεια της σύμπραξης (Harrington & Hüschelrath & Laitenberger & Smuda, 2015, σελ. 1-3).

Είναι γνωστό ότι το καρτέλ αποτελεί χειραγώγηση με αθέμιτους τρόπους της ελεύθερης αγοράς η οποία θέτει σε κίνδυνο την προστασία των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων. Ιδιαίτερα σε αγορές χωρίς ανταγωνισμό, όπως λόγω χάρη στα ολοκληρωτικά πολιτικά καθεστώτα, η κρατική παρέμβαση υποχρεώνει μεγάλες ομοειδείς επιχειρήσεις να συνεργάζονται για να δημιουργήσουν καρτέλ. Στην ελεύθερη

και δημοκρατική όμως Ευρωπαϊκή Ένωση η αποφυγή δημιουργίας καρτέλ είναι ακρογωνιαίος λίθος της κοινωνικής ευημερίας αφού εξασφαλίζει την προστασία των μικρών επιχειρήσεων και την μακροχρόνια επιβίωση τους. Σε αυτό το σημείο θα αναφέρουμε κάτω υπό ποιες προϋποθέσεις συναντάται το καρτέλ:

- Όταν υπάρχει η ευκαιρία να αυξηθεί η τιμή λόγω της καμπύλης ελαστικότητας των μελών της σύμπραξης.
- Τα μέλη της σύμπραξης καθορίζουν συγκεκριμένη κοινά αποδεκτή τιμή εφόσον δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο παρέχοντας όμοια προϊόντα και υπηρεσίες.
- Τα αναμενόμενα κέρδη αντισταθμίζουν τις πιθανές ζημιές (ανάλογα με τον έλεγχο και τις κυρώσεις που μπορούν να επιβληθούν).
- Τα αναμενόμενα έξοδα από τη ίδρυση της σύμπραξης είναι σημαντικά χαμηλά για να μην αντισταθμίζουν τα αναμενόμενα οφέλη και πλεονεκτήματα της σύμπραξης (Βασιλείου, 2018, σελ.7- 8).

1.2 Οι κατηγορίες συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων και πώς εμφανίζεται η δεσπόζουσα θέση

Οι συμφωνίες που οι επιχειρήσεις κατά κανόνα συνάπτουν αφορούν σε:

- Διαμόρφωση των τιμών.
- Διανομή της αγοράς.
- Περιορισμό της παραγωγής.
- Συγχώνευση με σκοπό την πλήρη εποπτεία της αγοράς. Επιπλέον, τα καρτέλ ευνοούνται σε αγορές στις οποίες επικρατεί κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης. Ως δεσπόζουσα θέση θεωρείται η συνθήκη που μια επιχείρηση διαθέτει οικονομική ισχύ ικανή να επηρεάσει τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών της (Βασιλείου, 2018, σελ.10-11). Φυσικά με την κατάχρηση δεσπόζουσα θέσης προκύπτουν οικονομικά κίνητρα τα οποία προωθούν την απόκτηση της αποκλειστικότητας. Χρησιμοποιώντας τη συγκεκριμένη αθέμιτη τακτική εξασφαλίζει η συγκεκριμένη εταιρία τον παρεμπόδιση εισόδου άλλων προμηθευτών για να ανταγωνιστούν τη δεσπόζουσα εταιρία. Επιπλέον, η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης υφίσταται και με τη ληστρική και υπερβολική τιμολόγηση. Ως εκ τούτου, η τακτική αυτή συνεπάγεται τον εξοβελισμό του ανταγωνισμού και την παρεμπόδιση εισόδου νέων επιχειρήσεων στον κλάδο.

Έτσι, η συγκεκριμένη επιχείρηση αναπτύσσει συμπεριφορά ανεξάρτητη έτσι ώστε να διαφορεί για τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών της, των αγοραστών και των προμηθευτών της. Το πιο σημαντικό κριτήριο για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης αποτελεί το ποσοστό συμμετοχής (μερίδιο) αγοράς. Δηλαδή μια επιχείρηση είναι δυνατή σε μια αγορά όταν διαθέτει 50% και άνω σε ένα συγκεκριμένο κλάδο και προκαλεί ζημιά στον ανταγωνισμό. Υπενθυμίζεται ότι κατά κανόνα κάθε επιχείρηση αποσκοπεί στη διατήρηση και στη συνέχεια στην απόκτηση ευρύτερου μεριδίου αγοράς.

Το πλεονέκτημα μιας επιχείρησης είναι ορατό λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης που οδηγεί σε μείωση του ανταγωνισμού, δηλαδή υποκατάστασης των προϊόντων της δεσπόζουσας επιχείρησης από άλλα. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργούνται στρατηγικές συμμαχίες μεταξύ επιχειρήσεων οι οποίες αποσκοπούν στον έλεγχο (αγορά) συγκεκριμένων εισροών. Λόγου χάρη, δημιουργούνται τεχνηέντως εμπόδια εισόδου που συχνά απαιτούν μεγάλα κεφάλαια για εξοπλισμό, διαφήμιση και εγκαταστάσεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι αρκετά δύσκολο για μία νέα επιχείρηση να εισέλθει σε ένα κλάδο στον οποίο δεν επικρατεί υγιής ανταγωνισμός. (Μάλλιαρης , 2012, σελ. 809). Συνεπώς, όταν παρατηρείται αυτό το φαινόμενο παύει να λειτουργεί ο ανταγωνισμός.

Η δεσπόζουσα θέση επηρεάζεται από τρεις παράγοντες:

- την αγορά προϊόντος,
- τη γεωγραφική αγορά και
- το χρονικό παράγοντα.

Όταν μια επιχείρηση βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση ως προς αυτούς τους τρεις παράγοντες, μπορεί να παραγκωνίσει τους ανταγωνιστές και εν τέλει να επιβαρύνει τους τελικούς καταναλωτές.

Ξεκάθαρη κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης είναι η χρέωση υπερβολικών τιμών για προϊόντα. (Παπαδάκης, 2023, σελ. 608) ή η πώληση εσκεμμένα σε χαμηλές τιμές για να απομακρύνουν τους ανταγωνιστές από την αγορά καθώς και όταν υπάρχει εξάρτηση στην πώληση των προϊόντων. Ωστόσο, η διατήρηση των καρτέλ είναι αρκετά δύσκολη μακροχρόνια διότι απαιτείται συνεχής συνεργασία. Παρά την ύπαρξη κοινών στόχων απαιτούνται χρονοβόρες και κοστοβόρες διαπραγματεύσεις μεταξύ των μελών για να συμφωνηθούν οι όροι και ο τρόπος λειτουργίας της οργάνωσης. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι η διαδικασία επιβαρύνεται από τον αρκετά δύσκολο επιμερισμό της

αγοράς και την διανομή των κερδών μεταξύ των μελών του καρτέλ. Με άλλα λόγια, είναι σχεδόν βέβαιο ότι τα μέλη της σύμπραξης εν ευθέτω χρόνω θα θέλουν να παραβιάσουν τους όρους της συνεργασίας προκειμένου να επωφεληθούν. Όταν ανακαλυφθούν, τα λοιπά μέλη της συμπαιγνίας θα εφαρμόσουν την ίδια τακτική και το καρτέλ θα διαλυθεί. Συνεπώς, η διατήρηση της σύμπραξης εξαρτάται από το δίλλημα του φυλακισμένου. Αν δηλαδή εφαρμόσουν ή παραβιάσουν τη συντονισμένη συνεργασία. Η παραβίαση των όρων της σύμπραξης εξαρτάται από κατά πόσο τα βραχυπρόθεσμα οφέλη αντισταθμίζουν τις μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες απώλειες από τη διάλυση του καρτέλ. Μια επιχείρηση που συμμετέχει στο καρτέλ «κλέβοντας» ή εξαπατώντας τους άλλους συμμετέχοντες χωρίς να ανακαλυφθεί αποκομίζει μεγαλύτερα κέρδη. Όσο πιο δύσκολη είναι η ανακάλυψη της παραβίασης των όρων από τους συμμετέχοντες τόσο περισσότερο χρονικό διάστημα θα αντέξει η σύμπραξη ουσιαστικά (Harrington & Hüschelrath & Laitenberger & Smuda, 2015, σελ. 1-3). Για αυτό το λόγο υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που βοηθούν στον έλεγχο τήρησης των όρων της σύμπραξης:

- Ο αριθμός των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη σύμπραξη. Όσο μικρότερος είναι ο αριθμός των συμμετεχόντων τόσο ευκολότερος και ισχυρότερος είναι ο έλεγχος. Από την άλλη, όσο περισσότερες επιχειρήσεις συμμετέχουν σε μία αγορά, τόσο μειώνεται το μερίδιο αγοράς της κάθε επιχείρησης αλλά και η δυνατότητα δημιουργίας συμπαιγνίας. Δηλαδή, ο αριθμός των επιχειρήσεων σχετίζεται με το βαθμό συγκέντρωσης που υπάρχει σε μία αγορά. Συνήθως, εμπειρικά όταν σε μία αγορά δραστηριοποιούνται 10 με 12 επιχειρήσεις τότε είναι ανέφικτη η ύπαρξη ολιγοπωλιακής αγοράς. Ωστόσο, για να εξαχθεί πιο ασφαλές συμπέρασμα για τη δομή της αγοράς συνίσταται να διακρίνει η μία επιχείρηση την άλλη (στρατηγική αλληλεξάρτηση).
- Η φύση των αγαθών, εφόσον η συμπαιγνία ευνοείται κυρίως από ομοειδή αγαθά αφού τότε διευκολύνεται ο καλύτερος έλεγχος και είναι πιο ευδιάκριτη η διαφοροποίηση του μεριδίου αγοράς του δράστη. Η διαφοροποίηση των προϊόντων έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα των επιχειρήσεων. Για την εξατομικευμένη ανάλυση της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων χρειάζεται πληθώρα πληροφοριών.

- Ο τρόπος λειτουργίας της επιχείρησης λαμβάνοντας υπόψιν το κόστος καθώς η σύμπραξη διατηρείται πιο εύκολα όταν το οριακό κόστος είναι ανελαστικό ($MC < 1$) ή το σταθερό κόστος (FC) είναι χαμηλό σε σχέση με το συνολικό κόστος (TC).
- Η αντοχή του καρτέλ στις διακυμάνσεις της ζήτησης. Αυτό σημαίνει ότι ο βαθμός της ζήτησης του προϊόντος στον κλάδο πρέπει να είναι σταθερός διαχρονικά. Αν είναι η ζήτηση είναι σταθερή τότε αποτελεί σύμμαχο στη σύσταση του καρτέλ. Ενώ σε μεγάλες διακυμάνσεις της ζήτησης είναι δύσκολο η εφαρμογή της συμφωνίας. Γίνεται κατανοητό ότι επικρατεί αβεβαιότητα σχετικά με το κόστος και τη ζήτηση.
- Όσο πιο ισχυρά είναι τα εμπόδια εισόδου για τις νέες επιχειρήσεις στον κλάδο τόσο πιο εύκολη είναι η σύσταση του καρτέλ.
- Οι φιλικές σχέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων ευνοούν τη σύσταση του καρτέλ, ενώ σε αντίθετη περίπτωση όταν είναι ανταγωνιστικές δημιουργούνται προβλήματα επικοινωνίας.
- Η ανταλλαγή πληροφοριών αποτελεί αρωγό στην επικράτηση οξύ ανταγωνισμού στην αγορά και όχι καρτέλ. Πιο συγκεκριμένα, η ανταλλαγή πληροφοριών σε δημόσιο επίπεδο μέσω κοινοποίησης διαμορφώνει συνθήκες διαφάνειας στην αγορά και γίνεται πιο έντονος ο ανταγωνισμός. Η εξωτερική χρήση των πληροφοριών σε δημόσιο επίπεδο ευνοεί τους καταναλωτές καθώς και την είσοδο ενδεχόμενων ανταγωνιστών στην αγορά. Η ανταλλαγή στοιχείων στην αγορά είναι δεν ευνοεί τη δημιουργία καρτέλ, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται εντελώς αυτή η πιθανότητα. Όσον αφορά στο χρονικό ορίζοντα των πληροφοριών, δύναται να ασχολείται είτε με την τωρινή κατάσταση είτε με το παρελθόν. Είναι ευνόητο ότι η παρελθούσα πληροφορία δεν είναι θετικά συσχετισμένη με την δημιουργία συμπαιγνίας. Συνεπώς, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η συμπαιγνία υφίσταται πιο εύκολα σε δεδομένα που σχετίζονται με την τρέχουσα πολιτική μίας επιχείρησης. Τέτοιες πληροφορίες αφορούν στην τιμή, στην παραγωγή ή στις πωλήσεις. Επιπροσθέτως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν και η συχνότητα των πληροφοριών (Ζευγώλης, 2022,σελ. 37).
- Η ανάπτυξη της τεχνολογίας αποτελεί βασικό εργαλείο για την ενδυνάμωση του ανταγωνισμού. Με την τεχνολογική εξέλιξη γίνεται πιο προσιτό οι

επιχειρήσεις να προωθήσουν τις δραστηριότητες τους σε διεθνείς αγορές (Κοτσίρης, 2015, σελ. 456-458).

Επομένως, οι συμπράξεις και οι συνεργασίες των συμμετεχόντων στο καρτέλ δεν είναι διατηρήσιμες μακροχρόνια όταν είναι αποτελεσματικοί και αυστηροί οι μηχανισμοί για την ανακάλυψη του παραβάτη από το ίδιο το καρτέλ και η επιβολή των ανάλογων κυρώσεων (αποζημιώσεις και ποινικές ρήτρες). Έπειτα, η διάρκεια επιβίωσης ενός καρτέλ εξαρτάται από τους λόγους όπως η επιθυμία ενός μέλους να αποχωρήσει λόγω έρευνας από την οικεία Επιτροπή Ανταγωνισμού, η οποία θα διαλύσει τις βάσεις της σύμπραξης, ή η παρέκκλιση από τη συμπαιγνία. Αν για παράδειγμα μία εταιρεία-μέλος του καρτέλ προσπαθεί να αυξήσει τις πωλήσεις της και αποτυγχάνει, ελλοχεύει ο κίνδυνος να θέσει τη σταθερότητα του καρτέλ σε τριγμούς καθώς δεν υφίσταται όφελος παραμονής της. Μία τέτοια περίπτωση υπήρξε που έδρασε μεταξύ 1991-2002 με την εταιρεία Readymix να λαμβάνει τη μερίδα του λέοντος. Στις αρχές δεκαετίας του 1990 με βάση τις προβλέψεις για την ζήτηση, η Readymix αύξησε την παραγωγική ικανότητα της. Όταν έπαυσε η αύξηση της ζήτησης, η Readymix παρήγαγε πάνω από τη ποσόστωση της και δεν κατάφερε να κρύψει την απόκλιση από το καρτέλ. Με αυτό τον τρόπο η στρατηγική εξαπάτησης της συγκεκριμένης εταιρείας απέτυχε και το καρτέλ διαλύθηκε. Σε περίπτωση που η ζήτηση συνέχιζε να αυξάνει, το καρτέλ θα παρέμενε στιβαρό. Εν γένει, αν οι στόχοι δημιουργίας του καρτέλ δεν προκύψουν, η δυσaréσκεια που εμφανίζεται δυναμιτίζει το περιβάλλον και οδηγεί στον τερματισμό του καρτέλ (Harrington & Hüschelrath & Laitenberger & Smuda, 2015, σελ. 1-3).

1.3 Ο ορισμός του Οργανισμού Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών (ΟΠΕΚ), η χρησιμότητα του και ο απώτερος σκοπός του

Παρόλο που ως κύρια αρχή του δίκαιου του Ανταγωνισμού είναι η εξαφάνιση των καρτέλ η παγκοσμιοποίηση της αγοράς έχει αναγκάσει σε ουσιαστικές κρατικές παρεμβάσεις. Μία τέτοια παρέμβαση αποτελεί και η σύσταση του Οργανισμού Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών (ΟΠΕΚ), ενός παγκόσμιου θεσμοθετημένου καρτέλ, αποτελούμενου από κράτη κι όχι επιχειρήσεις. Είναι συνδεδετικός κρίκος των πετρελαιοπαραγωγών χωρών με κυρίαρχο στην αγορά πετρελαίου τη Σαουδική Αραβία, που διαθέτει το 38% της παγκόσμιας παραγωγής και το 70% των γνωστών αποθεμάτων πετρελαίου (Statista, 2023). Άρα ο ΟΠΕΚ είναι ο οργανισμός εξαγωγής αργού πετρελαίου με στόχο να προσφέρει οικονομική αρωγή στα κράτη μέλη. Συνεπώς αποτελεί σύμπραξη των χωρών στο κλάδο του πετρελαίου οι οποίες

λειτουργούν με αμοιβαίο στόχο να ρυθμίζουν τόσο τις τιμές όσο και τις παραγόμενες ποσότητες του πετρελαίου ανάλογα με το εύρος παραγωγής που διαθέτουν. Για να γίνει πιο κατανοητός ο ρόλος του ΟΠΕΚ είναι σκόπιμο να αποσαφηνιστούν οι επιμέρους στόχοι του:

- Ο συντονισμός και η εναρμόνιση των πολιτικών παραγωγής πετρελαίου.
- Η σταθεροποίηση της αγοράς πετρελαίου μέσω του ελέγχου ικανής προσφοράς αυτού.
- Η απόδοση σταθερού εισοδήματος για τις παραγωγές χώρες.
- Η δίκαιη απόδοση για τους επενδυτές. (Organization of the Petroleum Exporting Countries, 2023)

Επίσης, το 2016 διευρύνθηκε ο ΟΠΕΚ δημιουργώντας τον ΟΠΕΚ+ με την προσθήκη κρατών όπως η Ρωσία και το Μεξικό αγγίζοντας πλέον το 60% της παγκόσμιας παραγωγής (U.S. Energy Information Administration, 2023). Σε αυτό το σημείο να αναφερθεί ότι προσφάτως (Νοέμβρη 2023) η Αγκόλα ήρθε σε ρήξη με τον ΟΠΕΚ και αποφάσισε να αποχωρήσει. Ο λόγος αυτής της απόφασης αφορούσε στις ποσοτώσεις παραγωγής πετρελαίου καθώς θα έπρεπε να μειώσει υποχρεωτικά της παραγωγή της διότι θεώρησε η Αγκόλα ότι δεν ικανοποιούνται τα εθνικά της συμφέροντα. Επιπλέον, με τη διάδοση της αποχώρησης έπεσε αρκετά η τιμή του Brent. Ο υπουργός των φυσικών πόρων της Αγκόλας Ντιαμαντίνο Αζεβέδο δήλωσε «Έχει έρθει η ώρα η χώρα μας να επικεντρωθεί στους στόχους της». Με αυτόν τον τρόπο ο υπουργός της Αγκόλας αποκάλυψε πως η εθνική οικονομία της χώρας του δεν έχει να κερδίσει κάτι από την ένταξη της στον ΟΠΕΚ. Επιπλέον, τη τελευταία δεκαετία έχουν υπάρξει και άλλες αποχωρήσεις όπως της Ινδονησίας (2016), του Κατάρ (2019) και του Εκουαδόρ (2020) (Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 2023).

1.4 Ο τέλειος ανταγωνισμός, οι προϋποθέσεις του και η δύσκολη εφαρμογή του

Ο ανταγωνισμός αποτελεί την επίτευξη του καλύτερου αποτελέσματος σε σχέση με ένα στόχο που έχει τεθεί από παίκτες σε μία αγορά. Όπως γίνεται κατανοητό υπάρχουν διάφορες μορφές αγοράς που ορίζουν και τον τρόπο οργάνωσης της αγοράς. Επομένως, η μορφή της αγοράς σχετίζεται άμεσα με το περιβάλλον της δράσης της εκάστοτε επιχείρησης. Συνεπώς, ο στόχος για το βέλτιστο αποτέλεσμα οδηγεί τις επιχειρήσεις να λάβουν τις κατάλληλες αποφάσεις αναφορικά με την παραγόμενη ποσότητα και τιμή του προϊόντος εντός της συγκεκριμένης μορφής αγοράς. Παρόλο που δεν υπάρχει

κάποιος συγκεκριμένος ορισμός για τον ανταγωνισμό ο κύριος στόχος για τους συμμετέχοντες στην αγορά είναι ο αποτελεσματικός ανταγωνισμός. Δηλαδή ένα πιο οικονομικό ρεαλιστικό μοντέλο σε σχέση με τον τέλειο ανταγωνισμό. Στον τέλειο ανταγωνισμό, που θεωρείται η εξιδανικευμένη μορφή αγοράς, επικρατούν πολλές ισάξιες επιχειρήσεις στη αγορά όπου η μία δεν επηρεάζει την άλλη και επικρατεί καθεστώς διαφάνειας και αδιαβλητότητας. Στον τέλειο Ανταγωνισμό θεωρείται ως δεδομένο η τέλεια κινητικότητα του Κεφαλαίου και του εργατικού δυναμικού. Επιπλέον, θεωρείται ως δεδομένο ότι παραγωγοί και καταναλωτές είναι ορθολογικοί. Ο πλήρης ανταγωνισμός έχει ως απώτερο σκοπό το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα με την ελάχιστη θυσία. Είναι αυτονόητο ότι είναι δύσκολο να υπάρξει ο τέλειος ανταγωνισμός. Δηλαδή ο τέλειος ανταγωνισμός αποτελεί τη πιο δυσεύρετη μορφή αγοράς. Κάποια χαρακτηριστικά που διακρίνουν τον τέλειο ανταγωνισμό:

- Αρκετά μεγάλος αριθμός αγοραστών και πωλητών μικρού μεγέθους. Για το λόγο του ότι υπάρχουν πολυάριθμες επιχειρήσεις που διαθέτουν μικρό μερίδιο αγοράς δε δημιουργείται δεσπόζουσα θέση. Δηλαδή δε καθορίζονται συγκεκριμένες τιμές και παραγόμενες ποσότητες και ως εκ τούτου δεν παραβιάζεται ο θεμιτός ανταγωνισμός. Η τιμή του ομοιογενούς αγαθού που παράγεται και καταναλώνεται βρίσκεται στο σημείο που τέμνονται η καμπύλη ζήτησής D και η καμπύλη προσφοράς S .
- Η άριστη γνώση ως προς τις συνθήκες αγοράς που επικρατούν. Δηλαδή, οι συμμετέχοντες στην αγορά γνωρίζουν τέλεια τους παραγωγικούς συντελεστές. Παρόλο, που γίνεται προσπάθεια για τέλεια πληροφόρηση είναι αδύνατη εφαρμογή της άρτιας γνώσης των παραγωγικών συντελεστών καθώς είναι ορατά τα στοιχεία της αβεβαιότητας αφού υπάρχει το απρόβλεπτο.
- Το προϊόν έχει μεγάλη ομοιογένεια. Πιο συγκεκριμένα, οι καταναλωτές δεν δείχνουν ενδιαφέρον για τον παραγωγό του προϊόντος αλλά αν θα μείνουν ικανοποιημένοι από το προϊόν.
- Οι επιχειρήσεις εισέρχονται και εξέρχονται στην αγορά με άνεση.
- Οι παραγωγικοί συντελεστές πραγματοποιούν τις απαραίτητες αλλαγές εφόσον αντιμετωπίζουν μεταβαλλόμενες ανάγκες. Δηλαδή, οι παραγωγικοί συντελεστές διαθέτουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στην παραγωγή οποιουδήποτε αγαθού. Επιπλέον, οι παραγωγικοί συντελεστές όπως ο συντελεστής του κεφαλαίου, διαθέτουν μεγάλη κινητικότητα η οποία τους

επιτρέπει να κινούνται σε διάφορες επιχειρήσεις και κλάδους χωρίς κανένα εμπόδιο. Αντίστοιχα και με το συντελεστή της εργασίας, οι εκάστοτε εργαζόμενοι μετακινούνται μεταξύ των επιχειρήσεων ελεύθερα. Επομένως, η ευελιξία των παραγωγικών συντελεστών συνδέεται άμεσα με την κερδοφορία των επιχειρήσεων.

- Στη συγκεκριμένη τιμή που διατίθεται το προϊόν στον κλάδο από το μεμονωμένο παραγωγό θεωρείται δέκτης τιμών. Ο μεμονωμένος παράγωγος επιδρά στην παραγόμενη ποσότητα. Όπως προαναφέρθηκε ο πλήρης ανταγωνισμός είναι πρακτικά αδύνατον να τεθεί σε εφαρμογή. Όμως, η μόνη αγορά που πλησιάζει στον τέλειο ανταγωνισμό καθώς δύνανται να ικανοποιηθούν τα παραπάνω χαρακτηριστικά αποτελεί η αγορά στον κλάδο της γεωργίας. Ωστόσο, και στο συγκεκριμένο κλάδο οι απρόσμενες καιρικές συνθήκες δυσκολεύουν ως ένα βαθμό την εφαρμογή απολύτως των χαρακτηριστικών (Αγιακλόγλου & Πέκκα, 2014, σελ. 232-235).

Συνεπώς, στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό συμμετέχουν αρκετές και μικρές επιχειρήσεις. Ο θεμιτός ανταγωνισμός μεταξύ των εταιρειών αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ευημερία και την καινοτομία. Επιπλέον, οι στόχοι που εξασφαλίζονται με το θεμιτό ανταγωνισμό είναι οι εξής:

- Μείωση των τιμών,
- Ποιοτικές βελτιώσεις,
- Μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας
- Διεύρυνση των επιλογών για τους καταναλωτές καθώς και μείωση της ανεργίας με την διενέργεια πράξεων που εξασφαλίζουν νέες θέσεις εργασίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κυρίως στοχεύει στην προστασία των μικρών επιχειρήσεων και στον παραγκωνισμό των ελαττωματικών επιχειρήσεων μέσω του θεμιτού ανταγωνισμού. Για την ύπαρξή του απαιτείται ένα σύνολο κανόνων που διασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων και τη σταθερότητα. Ο θεμιτός ανταγωνισμός πρέπει να εκπληρώνει τρεις κύριες επιδιώξεις όπως η καχυποψία στην οικονομική ισχύ, παραγωγή οτιδήποτε είναι ελκυστικό για τους καταναλωτές και ισάξιες ευκαιρίες για τους ανταγωνιστές στον ίδιο κλάδο. Επιπρόσθετα, δεν πρέπει να υπάρχει καθορισμός των τιμών αλλά ούτε συγχωνεύσεις μεταξύ των εταιρειών με απώτερο σκοπό τον έλεγχο της αγοράς σε συγκεκριμένο κλάδο. Για το λόγο αυτό πρέπει να υπάρχει εφαρμογή κανόνων ανταγωνισμού με απώτερο σκοπό μια

δικαιότερη επιχειρηματική δραστηριότητα. Ο θεμιτός ανταγωνισμός ως επί το πλείστον μετατρέπεται σε πιο προσοδοφόρο σύστημα το οποίο βοηθά τις υγιείς επιχειρήσεις καθώς και περιορίζει την ανεργία προσφέροντας νέες θέσεις εργασίας. Επιπλέον, ο υγιής ανταγωνισμός περιλαμβάνει κοινωνικές πτυχές. Δηλαδή, η Ευρωπαϊκή Ένωση που είναι υπέρμαχη του υγιούς ανταγωνισμού υπερασπίζεται τις αξίες της διαφάνειας και του κοινωνικού συμφέροντος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταπολεμά τον αθέμιτο ανταγωνισμό και λειτουργεί κυρίως για το κοινό συμφέρον. Έτσι, λοιπόν η Ένωση προφυλάσσει κυρίως τις υγιείς επιχειρήσεις ενώ οι κυβερνήσεις δεν παρέχουν οικονομική βοήθεια σε όσες επιχειρήσεις δε δύνανται να ανταπεξέλθουν οικονομικά καθώς και τους φορολογούμενους. Με αυτό τον τρόπο ισχυροποιούνται οι υφιστάμενες επιχειρήσεις και μπορούν να επιβιώνουν στις δύσκολες συνθήκες του ανταγωνισμού. Επιπλέον, ο υγιής ανταγωνισμός σε ευρωπαϊκό πλαίσιο όπως προωθείται από το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας (COMPET) αποσκοπεί κυρίως στην ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τόνωση της ανάπτυξης. Συνεπώς, η Ένωση είναι πολέμια φαινομένων που παραβιάζουν το θεμιτό ανταγωνισμό επιδεικνύοντας φερεγγυότητα. Παραδείγματος χάρη, το τμήμα «Ενιαία Αγορά» περιλαμβάνει αρμοδιότητες σχετικά με τον ανταγωνισμό, τις υπηρεσίες και τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, ευθύνεται για γνωμοδοτήσεις σχετικά με

- την προφύλαξη των καταναλωτών,
- την έρευνα και καινοτομία και
- τις επερχόμενες οικονομικές τάσεις.

Το τμήμα διοργανώνει δημόσιες συζητήσεις με τους πολίτες με κύρια θέματα τις επερχόμενες εξελίξεις καθώς και λύσεις στα προβλήματα που απασχολούν την Ενιαία Αγορά. Επιπλέον, συνδέεται με τη βιομηχανία, τον ανταγωνισμό και τις υπηρεσίες. Συνεπώς, είναι ευρέως γνωστό ότι ο ανταγωνισμός αποτελεί μία δυναμική και εξελικτική διαδικασία η οποία περιλαμβάνει συνεχείς και αδιάκοπες προσπάθειες των ανταγωνιζόμενων στην αγορά προκειμένου να εξασφαλίσουν την προσφορά καλύτερων τιμών (Βασιλείου, 2018 σελ. 20, 35-37, 47, 60-62). Παρόλο που δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος ορισμός που να περιγράφει τον ανταγωνισμό ως ανταγωνισμός θεωρείται ο αποτελεσματικός (ή θεμιτός) ανταγωνισμός. Αυτό το είδος του ανταγωνισμού αποτελεί κίνητρο για τις επιχειρήσεις. Στην αγορά υπάρχουν ατέλειες όπου οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται. Όταν επιχειρήσεις εισάγουν

καινοτόμες ιδέες κάποιες άλλες αντιδρούν ως προς αυτή τη συμπεριφορά αξιολογώντας και εμποδίζοντας τάσεις να καθιερωθούν στην οικονομία. Επιπλέον, για τους συμμετέχοντες στην αγορά απαραίτητη προϋπόθεση στην ανταγωνιστική διαδικασία είναι η ύπαρξη κοινού αντικειμένου διεκδίκησης όπως και πολλές ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις στον κλάδο. Ο ανταγωνισμός τίθεται σε εφαρμογή σε δύο διαφορετικά επίπεδα: στο οριζόντιο επίπεδο στο οποίο οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στην ίδια αλυσίδα παραγωγής ή στο κάθετο επίπεδο όπου δραστηριοποιούνται σε άλλο επίπεδο της αλυσίδας. Σύμφωνα με τον Adam Smith υποστηρικτή και θεμελιωτή της φιλελεύθερης οικονομικής θεωρίας στον ανταγωνισμό συμμετέχουν οι επιχειρήσεις και επικρατεί η ισχυρότερη. Επιπλέον, ο Adam Smith ισχυρίζεται πως ο ανταγωνισμός αυτορυθμίζεται μόνος του προκειμένου να εξασφαλίσει ανάπτυξη και ισότητα στους συμμετέχοντες στην αγορά (Κοτσίρης, 2015, σελ. 1-2). Συγχρόνως, ο ίδιος ισχυριζόταν ότι η τιμή ενός εμπορεύματος απαρτίζεται από τρία μέρη (μισθός, κέρδος και γαιοπρόσοδος) και θεωρούνται πηγή εισοδήματος για ανταλλακτική αξία. Δηλαδή η τιμή αναλύεται σε εισόδημα και όχι στα μέρη του. Αντικατοπτρίζει το κεφάλαιο και όχι τα μέρη που βοηθούν στη διαιώνισή του. Δεν διακρίνεται η επιπρόσθετη αξία που δημιουργεί η εργασία σε σχέση με την αξία που προϋπήρχε σε ένα αντικείμενο, ενώ ο απαιτούμενος χρόνος αποσκοπεί στην παραγωγή εισοδήματος. Επομένως, ο μισθός δεν θεωρείται εισόδημα για τον εργάτη που δίνει την εργατική του ισχύ αλλά το κεφάλαιο χρησιμοποιεί εργατική δύναμη για να καλύψει μέρος του μισθού που δόθηκε (Μπάτσης, 1977, σελ. 406,409).

1.5 Η αιτία δημιουργίας των Ανεξάρτητων Αρχών

Όταν υπάρχει παραβίαση ή στρέβλωση του ελεύθερου ανταγωνισμού που εκδηλώνεται με συγκεκριμένες τακτικές όπως είναι αθέμιτες τιμολογήσεις, τότε η ύπαρξή του υπό κρατική επίγνωση δεν είναι θεμιτή. Ο νόμος που προστατεύει από τη νόθευση τον ανταγωνισμό ήταν ο Νόμος 146/1914 ο οποίος έχει αντικατασταθεί από το Νόμο 3959/2011 και προβλέπει την προάσπιση των συμφερόντων όλων των μερών που λαμβάνουν μέρος στην αγορά. Ο ανταγωνισμός οφείλει να είναι ελεύθερος και να μην περιορίζεται από παράνομες συνεργασίες επιχειρήσεων που λειτουργούν με γνώμονα το ίδιο όφελος. Για αυτό το λόγο στις πιο αναπτυγμένες χώρες υπάρχουν ρυθμιστικές αρχές που ελέγχουν τους κανόνες του ανταγωνισμού. Για αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι κανόνες ανταγωνισμού οφείλουν να είναι σύγχρονοι και επίκαιροι για να συμβαδίζουν με επιχειρηματικές πολιτικές (Κοτσίρης, 2015, σελ. 1-2, 6-7). Επομένως,

είναι αναγκαία η συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής του Ανταγωνισμού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθώς και με αρχές ανταγωνισμού άλλων χωρών με την αρωγή του European Competition Network (ECN). Σύμφωνα, με την Επιτροπή σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι συγχωνεύσεις πρέπει να λαμβάνουν ενιαία έγκριση. Παραδείγματος χάρη, επειδή οι συγχωνεύσεις δύναται να αποτελέσουν αρωγό οικονομικής ανάκαμψης είναι αναγκαίο να λαμβάνουν τη σχετική έγκριση από τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή που σχετίζεται με το πεδίο δράσης των εταιρειών. Μάλιστα η Επιτροπή πραγματοποιεί εκτενή έλεγχο όσον αφορά στις συγχωνεύσεις. Επομένως, οι συγχωνεύσεις των επιχειρήσεων βρίσκονται υπό την εποπτεία των εθνικών αρχών ανταγωνισμού. Μάλιστα, οι κανόνες εφαρμόζονται σε όλες τις συγχωνεύσεις ανεξάρτητα από τη φυσική τους έδρα και τον τόπο δραστηριοποίησης τους. Υπάρχουν δύο συγκυρίες κατά τις οποίες μπορεί να απαγορευτεί η συγχώνευση στην Ευρωπαϊκή Ένωση :

- Όταν η συγχώνευση περιορίζει τον ανταγωνισμό δημιουργώντας δεσπόζουσα θέση σε μία συγκεκριμένη αγορά.
- Όταν οι επιχειρήσεις θεωρούνται σημαντικοί ανταγωνιστές. Συγχρόνως, οι περισσότερες υποδομές διαθέτουν δημόσιο χαρακτήρα χωρίς να αποκλείεται το ενδεχόμενο να περάσουν υπό τον έλεγχο των επιχειρήσεων, δηλαδή των ιδιωτών. Όπως είναι φυσικό οι εγκαταστάσεις που αφορούν στην ενέργεια ή τις μεταφορές και τελούν υπό κρατικό έλεγχο μπορούν να δημιουργήσουν κρατικά μονοπώλια τα οποία χρησιμοποιούνται από όλους. Όμως, η Επιτροπή επεμβαίνει λαμβάνοντας τις κατάλληλες πολιτικές προκειμένου να διαθέτουν πλεονέκτημα αμφοτέροι, κράτος και ιδιώτες. Επίσης, επειδή η Επιτροπή παρεμβαίνει στις υποδομές με σκοπό να είναι επικερδής για όλες τις πλευρές τα κέρδη αυτά δεν πρέπει να επιδοτούν εμπορικές δραστηριότητες (Βασιλείου, 2018, σελ. 39-41).

1.6 Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού, η σύνθεση και η λειτουργία της

Αρχικά, η Γενική Διεύθυνση του Ανταγωνισμού (ΓΔΑ) αποτελεί διοικητικό τμήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο είναι επιφορτισμένο με το να επιβλέπει και να καθορίζει την πολιτική σχετικά με θέματα του Ανταγωνισμού. Επιπλέον, σημαντική μνεία αξίζει να γίνει στη σύνθεση της Επιτροπής. Αυτή διαθέτει συνολικά δέκα μέλη σε εθνικό επίπεδο απαρτίζεται από οχτώ μέλη τα οποία είναι ο πρόεδρος, ο αντιπρόεδρος, τέσσερις εισηγητές και δύο μέλη. Όπως είναι λογικό οι θέσεις αυτές έχουν βαρύνουσα σημασία και για αυτό τις καταλαμβάνουν επιφανή πρόσωπα με άρτια επιστημονική

κατάρτιση. Η συγκεκριμένη κατάρτιση εξειδικεύεται όπως είναι φυσικό σε οικονομικές και νομικές γνώσεις σε θέματα περί ανταγωνισμού. Έπειτα, πέρα από τα οχτώ μέλη ορίζονται και δύο αναπληρωματικά μέλη για κάθε ενδεχόμενο τα οποία έχουν τις ίδιες ικανότητες και προσόντα με τα οχτώ μέλη. Επιπλέον, τα μέλη δεν πρέπει να διαθέτουν ιδιοτελείς σκοπούς κατά την άσκηση των εξουσιών τους και να διακατέχονται από αμεροληψία. Επίσης, ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος, που είναι οι ανώτερες θέσεις ορίζονται από την Βουλή. Τα υπόλοιπα μέλη είναι αναπληρωματικά και οι εισηγητές επιλέγονται από τον Υπουργό Οικονομίας παίρνοντας έγκριση από την Βουλή σε καθεστώς διαφάνειας. Επίσης, οι εισηγητές έχουν πενταετή θητεία που ανανεώνεται μία φορά. Βεβαίως, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού επειδή απαρτίζεται από επιμέρους τμήματα διαθέτει σημαντικό ανθρώπινο δυναμικό για τη στελέχωση των τμημάτων. Συγχρόνως, η Γενική Διεύθυνση έχει ως κύριο μέλημα τη διατήρηση και εξασφάλιση θεμιτού και διαφανούς ανταγωνισμού στην αγορά. Δηλαδή, εντοπίζει τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν πολιτικές που νοθεύουν τον ανταγωνισμό για ιδιοτελή οφέλη και πραγματοποιεί έντονη προσπάθεια να καταργήσει εμπόδια εισόδου στην αγορά. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να ενταθεί η παραγωγικότητα, οι επενδύσεις και η τεχνολογική ανάπτυξη (όπως η τεχνητή νοημοσύνη) που θεωρείται το μέλλον της τεχνολογίας. Ως προς το σκέλος των καταναλωτών δίνεται μεγάλο εύρος διαθέσιμων επιλογών από τις τακτικές της Γενικής Διεύθυνσης το οποίο σημαίνει πως αυξάνεται η αγοραστική τους δυνατότητα αφού δύνανται να αγοράσουν φθηνότερα και ταυτοχρόνως ποιοτικότερα προϊόντα και υπηρεσίες. Επιπλέον, η Διεύθυνση του Ανταγωνισμού επιβλέπει για την σωστή τήρηση των κανόνων του Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνεννόηση με τις εκάστοτε κρατικές αρχές των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, ελέγχουν την εφαρμογή των κανόνων του Ανταγωνισμού των άρθρων 101-106 για τη Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Το εποπτεύον όργανο για τη διασφάλιση του υγιούς και θεμιτού Ανταγωνισμού θεωρείται η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Επιπλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως είναι ανεξάρτητη αρχή και διαθέτει διοικητική ανεξαρτησία. Συγχρόνως, την ανεξαρτησία την απέκτησε η Επιτροπή Ανταγωνισμού με Νόμο 2696/95 (Επιτροπή Ανταγωνισμού, 2023). Μάλιστα, οι Γενικές Διευθύνσεις Κλάδων ελέγχουν τις πολιτικές των επιχειρήσεων καθώς και αν είναι σύνομες με το Νόμο 3959/2011. Επίσης, συλλέγουν δεδομένα για τις έρευνες και τους ελέγχους που πραγματοποιούν σύμφωνα με το άρθρο 38 και 39 του Νόμου 3959/2011. Όταν υπάρξουν περιστατικά καθυστέρησης και παρεμπόδισης

των ερευνών τότε η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι υποχρεωμένη να επιβάλλει πρόστιμα σύμφωνα με το άρθρο 39 §5 του Νόμου 4072/2012. Οι έρευνες διενεργούνται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού όταν παρατηρούνται συμφωνίες για διαμόρφωση τιμών εκ των προτέρων καθώς και περιορισμός του Ανταγωνισμού. Επιπλέον η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού επειδή πραγματοποιεί αρκετά συχνά εκτενείς και ενδελεχείς έρευνες έχει προβλέψει και έχει δημιουργήσει τμήμα προστασίας προσωπικών δεδομένων (Κοτσίρης, 2015, σελ. 625-626) , («Επιτροπή Ανταγωνισμού», 2023).

1.7 Ο Ορισμός και οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Σε πολλά σημεία η Επιτροπή Ανταγωνισμού ταυτίζεται με τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού που αναλύθηκε προηγουμένως. Συγχρόνως, με την πάροδο των ετών οι ελεγκτικοί μηχανισμοί της Επιτροπής και οι ευθύνες της έχουν εντατικοποιηθεί και ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή του Κανονισμού 1/2003. Επιπλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει μετατραπεί σε ανεξάρτητο θεσμικό όργανο το οποίο εκδηλώνει βεβαιότητα στο σύνολο της αγοράς καθώς με την αρωγή της νομοθεσίας και των οδηγιών έχει αποκτήσει μεταρρυθμιστική αρμοδιότητα στην αγορά. Πέρα από τις επιδιώξεις που επιθυμούν τα μέρη της αγοράς από ένα άμεμπτο και υγιή ανταγωνισμό θα πρέπει να γίνει ανάλυση στις ευθύνες της Επιτροπής Ανταγωνισμού για να καταστεί σαφές μέχρι που εκτείνεται η δραστηριότητά της.

- Αρχικά εντοπίζει και ελέγχει όσες συμπράξεις εμποδίζουν τη σωστή λειτουργία του Ανταγωνισμού σύμφωνα με το άρθρο 1 του Νόμου 3959/2011 και επιβάλλει κυρώσεις σε περιστατικά παραβίασης του νόμου.
- Επίσης, εξετάζει την κατάχρηση των επιχειρήσεων σχετικά με τη δεσπόζουσα θέση όταν κατέχουν μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς αθέμιτα κατά το άρθρο 2 του Νόμου 3959/2011.
- Όταν το απαιτούν οι περιστάσεις έρχεται σε συνεννόηση με τα κράτη μέλη και τις υπόλοιπες αρχές ανταγωνισμού.
- Τίθενται σε εφαρμογή τα άρθρα 101 και 102 του ΣΛΕΕ.
- Εκφράζει γραπτώς τη θέση της σε κομβικά ζητήματα του Ανταγωνισμού εφόσον της ζητηθεί από κάποιο κρατικό όργανο.
- Όταν κρίνει αναγκαίο ότι δεν λειτουργεί κάτω από το προβλεπόμενο πλαίσιο συγκεκριμένος κλάδος της οικονομίας τότε παρεμβαίνει χρησιμοποιώντας τακτικές για να εξασφαλίσει τη διόρθωση της αγοράς και ομαλή λειτουργία.

- Ελέγχει και παρακολουθεί επισταμένως τον αντίκτυπο που έχουν στην αγορά οι υψηλές συγκεντρώσεις των επιχειρήσεων κατά το άρθρο 11 του Νόμου 3959/2011.

Επιπλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού στο πλαίσιο της επέκτασης τω εξουσιών της διαθέτει τη δυνατότητα να λαμβάνει προληπτικά μέτρα εφόσον θεωρεί ότι υπάρχει πιθανότητα να παραβιαστούν οι κανόνες του ανταγωνισμού. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαθέτει ως σύμμαχο τις λοιπές εθνικές Επιτροπές Ανταγωνισμού των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες οι εθνικές αρχές παρέχουν ισχυρή δύναμη μέσω της νομοθεσίας. Όταν η Επιτροπή κρίνει αναγκαίο παρεμβαίνει σε περιπτώσεις εντοπισμού αντί- ανταγωνιστικών πρακτικών που είναι επιζήμιες για τις συναλλαγές των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιθυμία της είναι να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις και να την ενημερώνουν σχετικά με πιθανές περιπτώσεις παρανομίας σε διάφορους κλάδους με βάση το άρθρο 36 του Νόμου 3959/2011. Δηλαδή, η Επιτροπή με αυτό τον τρόπο επιθυμεί να καλλιεργήσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τα μέρη της αγοράς. Σε περίπτωση που θεωρούν τα μέλη της αγοράς ότι παραβιάζεται ο θεμιτός και υγιής ανταγωνισμός δύνανται να υποβάλλουν καταγγελίες στην Επιτροπή τηρώντας τους απαιτούμενους όρους. Συγχρόνως, όσον αφορά στους καταναλωτές επειδή θεωρείται δύσκολη η συλλογή δεδομένων και πληροφοριών μπορεί ο καταναλωτής ατομικά να ενημερώσει την οργάνωση καταναλωτών για καλύτερη αξιοποίηση των πληροφοριών. Όταν υποβάλλονται καταγγελίες στην Επιτροπή αυτές είθισται να αφορούν παραβιάσεις των άρθρων 1 και 2 του Νόμου 3959/2011. Ωστόσο, σε αυτό το σημείο πρέπει να τονισθεί ότι στις ευθύνες της Επιτροπής Ανταγωνισμού δεν περιλαμβάνονται οι πρακτικές που αφορούν τον αθέμιτο ανταγωνισμό του Νόμου 146/1914 διότι αφορά τα πολιτικά δικαστήρια (Επιτροπή Ανταγωνισμού, 2023).

1.8 Η θεμιτή συλλογή των προσωπικών δεδομένων

Στο τμήμα προστασίας προσωπικών δεδομένων εξετάζονται οι πληροφορίες και τα δεδομένα που αποτελούν ευαίσθητά θέματα και πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή. Το έργο συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων έχει αναλάβει στην χώρα μας η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε συνεργασία και υπό την αιγίδα της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (ΕΑ) έχει την υποχρέωση να διαβεβαιώνει τα ελεγχόμενα νομικά ή φυσικά πρόσωπα πως το εργατικό δυναμικό που

διενεργεί τους ελέγχους διαθέτει την απαιτούμενη εκπαίδευση και ενημέρωση προκειμένου με τις κατάλληλες τακτικές και μέτρα να διασφαλίσει την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Με αυτόν τον τρόπο η Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρεί πως εξασφαλίζεται η αμεροληψία και αποφεύγονται μεμπτές πρακτικές που έχουν ιδιοτελείς σκοπούς. Ο κύριος στόχος του συγκεκριμένου τμήματος αποτελεί η διαλεύκανση υποθέσεων των πιθανών παραβάσεων του άρθρου 1 και 2 του Νόμου 3959/2011 οι οποίες σχετίζονται με συμπράξεις επιχειρήσεων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Μάλιστα, ο επιβλέπων ορίζεται με απόφαση του προέδρου της Επιτροπής Ανταγωνισμού και ελέγχει εάν υπάρχει τήρηση του πλαισίου που τίθεται από την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία. Επιπλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνεννοείται με τις εθνικές κρατικές αρχές για τη διαφύλαξη προσωπικών δεδομένων προκειμένου να μη διαρρεύσουν στον τύπο. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα συντάσσονται εκθέσεις που παραδίδονται στον πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού σχετικά με την εξέλιξη και την πορεία της προστασίας των δεδομένων και των πληροφοριών. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα δεδομένα χωρίζονται σε κυρίως κατηγορίες:

- τα βασικά δεδομένα που σχετίζονται με το φυσικό πρόσωπο (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση),
- τα μοναδικά αναγνωριστικά (ΑΦΜ) και
- τα επαγγελματικά δεδομένα (επαγγελματική ιδιότητα).

Έπειτα, πέρα από τις προαναφερθέντες κατηγορίες συλλογής δεδομένων η Επιτροπή Ανταγωνισμού εφόσον κρίνει αναγκαίο κατά την πραγματοποίηση ελέγχων συλλέγει και δεδομένα που ανήκουν και σε άλλες κατηγορίες τα οποία διακρίνονται σε ψηφιακά αρχεία και στην ηλεκτρονική αλληλογραφία των επιχειρήσεων. Ωστόσο, να τονιστεί σε αυτό το σημείο πως όσα στοιχεία θεωρούνται εκτός αντικειμένου της έρευνας διαγράφονται προσεκτικά χωρίς καμία πιθανή διαρροή τους τηρώντας τα σχετικά πρωτόκολλα. Επιπλέον, τα προσωπικά δεδομένα διατηρούνται για όσο χρονικό διάστημα χρειάζεται η Επιτροπή Ανταγωνισμού προκειμένου να φέρει εις πέρα την έρευνα τηρώντας τα απαιτούμενα νομοθετικά πλαίσια. Μάλιστα, οι ελεγχόμενες επιχειρήσεις διαθέτουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν καταγγελία στην Επιτροπή Ανταγωνισμού εφόσον θεωρούν ότι δεν προστατεύθηκε σε επαρκή βαθμό τα προσωπικά δεδομένα τους. Ως επί το πλείστον τις έρευνες και τους ελέγχους τις πραγματοποιεί το εργατικό δυναμικό της Επιτροπής Ανταγωνισμού με γνώμονα την ασφάλεια. Όμως, υπάρχουν και άλλες αρχές ή όργανα οι οποίες διενεργούν ελέγχους:

- Ανεξάρτητες δημόσιες, δικαστικές αρχές στις οποίες προβλέπεται η διενέργεια ελέγχου σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο.
- Φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία είναι επιφορτισμένα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Τα συγκεκριμένα πρόσωπα που συνεργάζονται με την Επιτροπή τηρούν τις οδηγίες και προστατεύουν τα προσωπικά δεδομένα με αξιόπιστο και εμπιστευτικό τρόπο.
- Ελεγκτικές εταιρείες και δικαστικοί επιμελητές που αποσκοπούν στην εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής καθώς και τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων ακολουθώντας αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων.
- Οποιοσδήποτε άλλος φορέας διαθέτει δικαίωμα ως προς τη λήψη απόφασης ή δεσμεύεται έννομα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

Επιπλέον, τα υποκείμενα των δεδομένων διαθέτουν τα ακόλουθα δικαιώματα:

- Δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά δεδομένα: τα πρόσωπα τα οποία υφίστανται έλεγχο από την Επιτροπή πρέπει να ενημερώνονται από την ίδια για τις πληροφορίες που ελέγχονται μέσω ποιων δεδομένων και να διαθέτουν αντίγραφο των δεδομένων.
- Δικαίωμα διόρθωσης δεδομένων: η επιτροπή οφείλει μέσα σε προβλεπόμενο χρονικό διάστημα να διορθώσει προσωπικά δεδομένα που θεωρούνται αναληθή και ψευδή.
- Δικαίωμα διαγραφής: εφόσον κρίνεται απαραίτητο τα πρόσωπα δύνανται να αιτηθούν στην Επιτροπή Ανταγωνισμού τη διαγραφή δεδομένων που δε σχετίζονται με τη συγκεκριμένη έρευνα.
- Δικαίωμα παρεμπόδισης επεξεργασίας: τα ελεγχόμενα μέρη εφόσον διαθέτουν βάσιμα στοιχεία και επιχειρήματα μπορούν να αντιταχθούν και να εμποδίσουν την έρευνα όταν δεν διενεργείται με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον.
- Δικαίωμα αναθεώρησης αποδοχής των προσώπων για τα προσωπικά δεδομένα: δηλαδή εφόσον κρίνουν τα πρόσωπα ότι δεν πρέπει να ελεγχθούν τα δεδομένα τους δύνανται να ανακαλέσουν τη συγκατάθεση τους για να μη συνεχιστεί η έρευνα, υπό την αίρεση αποδοχής του αιτήματός τους. Μάλιστα, το συγκεκριμένο δικαίωμα δεν παρέχεται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού αλλά από το Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης 679/2016 («Επιτροπή Ανταγωνισμού», 2023).

Πάραυτα το νομοθετικό πλαίσιο ευνοεί την Επιτροπή καθώς με το Νόμο 3959/2011 η Επιτροπή όταν διακρίνει ότι παρεμποδίζεται η διεξαγωγή της έρευνας καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος αποκάλυψης ερευνητικών μεθόδων και στοιχείων υψίστης ασφαλείας για προσωπικούς σκοπούς των προσώπων τότε περιορίζει τα δικαιώματα των προσώπων. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού βέβαια είναι αρκετά προσεκτική και επιθυμεί να εξασφαλίσει πως δε θα υπάρξει η παράνομη και αθέμιτη πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα από κανέναν (Κωσταντίνος Καούρας , 20 Ιουλίου 2020). Συγχρόνως, όσον αφορά στον τρόπο πληρωμής των προστίμων η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού έχει αναρτήσει στην επίσημη ιστοσελίδα της με τρόπο σαφή και κατανοητό την διαδικασία που προβλέπεται έτσι ώστε να μη δημιουργούνται παρερμηνείες. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζει την ορθότερη λειτουργία των αγορών καθώς και ότι επικρατούν δικαιότερες προϋποθέσεις για όλα τα μέρη. Ως εκ τούτου, καταναλωτές και επιχειρήσεις απολαμβάνουν σημαντικά οφέλη. Συγχρόνως, με τα συγκεκριμένα μέσα που χρησιμοποιεί η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού διασφαλίζει μακροπρόθεσμα την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία του συνόλου. Σημαντικό στοιχείο αναφορικά με τη Διεύθυνση του Ανταγωνισμού θεωρείται το έργο που επιτελεί καθώς και οι εκθέσεις που χρησιμοποιεί. Η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού και η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδίδονται στην προάσπιση επιτυχίας των υγιών επιχειρήσεων προστατεύοντας παράλληλα τους φορολογούμενους και εμποδίζοντας τις πολιτικές που νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Μάλιστα, η Ευρωπαϊκή Ένωση τολμά να εφαρμόσει πρόστιμα σε επιχειρήσεις σημαντικές τόσο από άποψη ονόματος όσο και δράσης που κατέχουν στην εκάστοτε αγορά (Βασιλείου, 2018, σελ.71). Για τον λόγο αυτό είναι μείζονος σημασίας η διαφύλαξη και η ορθή λειτουργία των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Σε ένα θεμιτό ανταγωνισμό οι κύριες προσδοκίες που υπάρχουν είναι:

- η καταπολέμηση των μονοπωλίων,
- η ορθολογική απελευθέρωση των αγορών και πιο συγκεκριμένα σε τομείς όπως είναι οι μεταφορές και η ενέργεια. Δηλαδή, με την αποφυγή κρατικών παρεμβάσεων εξασφαλίζεται στην αγορά η είσοδος των αγοραστών κάτω από ισότιμους όρους. Για την ακρίβεια, με τη συγκεκριμένη πολιτική εξασφαλίζεται ότι οι καταναλωτές θα πετύχουν καλύτερες προϋποθέσεις για την επιλογή προϊόντων από τους προμηθευτές. Επιπροσθέτως, υπό αυτό το πρίσμα οι εθνικές οικονομίες ισχυροποιούνται και γίνονται πιο ανταγωνιστικές και άρα πιο ελκυστικές για επενδύσεις.

- ο εκτεταμένος έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων και συγχωνεύσεων (Tone Forsbacka, & Chloe Le Coq, & Catarina Marvao, 2023).

1.9 Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ και η αποκάλυψη των εναρμονισμένων πρακτικών

Σύμφωνα με το άρθρο 101 του δίκαιου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού τα ευρωπαϊκά δικαστήρια αντιμετωπίζουν το θέμα της συμφωνίας με μια πιο γενικευμένη προσέγγιση. Βάσει αυτής η συμφωνία αποτελεί τη συγκατάθεση μεταξύ των μερών καθώς περιλαμβάνει το καθορισμό από κοινού των μερών δράσης ή αποχή από την αγορά. Ο ρόλος του λοιπόν επικεντρώνεται στον εκτενή έλεγχο και εξέταση για το αν μια συμφωνία είναι επιζήμια. Σε περίπτωση που μια συμφωνία κρίνεται επιβλαβής θα πρέπει να υπάρξει επαναδιαπραγμάτευση. Με αυτόν τον τρόπο ανακαλύφθηκαν καρτέλ ανάμεσα σε 112 κατασκευαστικές εταιρείες. Μάλιστα, αξιοσημείωτο είναι ότι στη χώρα μας ανακαλύφθηκαν ένα από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα στην κατασκευαστική αγορά ενώ υπήρχαν μεθοδεύσεις παρεμπόδισης του υγιούς ανταγωνισμού για τουλάχιστον τέσσερις δεκαετίες. Συγχρόνως με τη χειραγώγηση των δημόσιων έργων, οι εταιρείες ενώ φαινομενικά έχουν συγκρουόμενα συμφέροντα ως ανταγωνιστές στην πραγματικότητα συνεργάζονται πριν τη διεξαγωγή των διαγωνισμών, προκειμένου να συμμετάσχουν ισομερώς στα έργα και να ικανοποιήσουν άπαντες τις οικονομικές επιδιώξεις τους. Ως εκ τούτου, ο ανταγωνισμός υπέστη τεράστια ζημιά καθώς το καρτέλ δημιουργήθηκε σε μια μη ολιγοπωλιακή αγορά. Βέβαια, παρόλο που υπάρχουν και ισχυροποιούνται οι ελεγκτικοί μηχανισμοί δε θα πρέπει ο οποιοδήποτε να εναποθέτει τις ελπίδες ότι ο εντοπισμός τους θα έχει τη μορφή κάποιας υπογεγραμμένης συμφωνίας. Καθώς κάτι τέτοιο θα ήταν μη ρεαλιστικό και καταστροφικό για τον ανταγωνισμό. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως στο άρθρο 101 ΣΛΕΕ περιλαμβάνονται στις συμφωνίες και οι εναρμονισμένες πρακτικές. Πιο συγκεκριμένα, οι εναρμονισμένες πρακτικές δύνανται να προέλθουν από άτυπη συμφωνία η οποία έχει ως στόχο τον περιορισμό του υγιούς ανταγωνισμού. Παρατηρείται πως οι Αρχές Ανταγωνισμού έχουν δυσχέρεια ως προς τον εντοπισμό του τρόπου συνεργασίας και του βαθμού εμπλοκής των επιχειρήσεων. Επιπλέον, οι Αρχές ανταγωνισμού οφείλουν να τους ενδιαφέρει των περιεχόμενο των συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των ανταγωνιστών. Δηλαδή, για να γίνει πιο κατανοητό το περιεχόμενο των συναντήσεων θα φανερώσει αν πρόκειται για καρτέλ ή

για κάποιο άλλο κοινωνικό γεγονός. Είναι αξιοσημείωτο ότι σε περίπτωση που οι επιχειρήσεις εμπλέκονται σε ένα κρυφό καρτέλ, τότε θα φροντίσουν να προβούν σε εξαφάνιση ενοχοποιητικών αποδεικτικών στοιχείων (όπως η ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων). Ωστόσο, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί έχουν υποχρέωση να εξετάζουν και οικονομικές συνιστώσες για τα καρτέλ. Δηλαδή, τη μορφή της αγοράς, τα ποσοστά των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο καθώς και τη διαφοροποίηση του προϊόντος. Μάλιστα, σε περίπτωση στην οποία οι ελεγκτικοί μηχανισμοί λάβουν σοβαρά υπόψιν όλες τις προηγούμενες παραμέτρους και δεν μπορέσουν να τις διακρίνουν τότε υπάρχει μεγάλη πιθανότητα η ύπαρξη σιωπηρής εναρμονισμένης πρακτικής (tacit collusion). Το συγκεκριμένο καρτέλ αποτελεί τη δυσκολότερη μορφή ως προς την εύρεση αποδεικτικών στοιχείων. Ιδιαίτερα σε μία ολιγοπωλιακή αγορά ο βαθμός δυσκολίας για τον εντοπισμό αποδεικτικών στοιχείων είναι ακόμη μεγαλύτερος. Συνεπώς, εάν οι επιχειρήσεις δεν πραγματοποιήσουν τις στρατηγικές των άμεσων ανταγωνιστών ενδέχεται να εξαφανιστούν από την αγορά. Έτσι, η κύρια προσδοκία είναι η αποκάλυψη των συγκεκριμένων καρτέλ που γίνεται δύσκολη εξαιτίας των ολιγοπωλιακών συνθηκών αγοράς, οι οποίες έχουν αποτελέσει μεγάλο αντικείμενο μελέτης των οικονομολόγων τις τελευταίες δεκαετίες. Είναι αντιληπτό πως στις ολιγοπωλιακές αγορές το καρτέλ υφίσταται τόσο ρητά όσο και σιωπηρά. Σε κάθε περίπτωση αυτό δε μπορεί να συσταθεί αν δεν υπάρξει συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Για τον λόγο αυτόν είναι αρκετά δύσκολο να εφαρμοστεί σιωπηρή εναρμονισμένη πρακτική στις συγκεκριμένες αγορές. Άρα μιλώντας για ολιγοπωλιακές αγορές το πιο σύνηθες καρτέλ που εντοπίζεται είναι η ρητή συμπαιγνία επονομαζόμενη και «explicit cartel» μιας και η συνεργασία μεταξύ των συμμετεχουσών εταιρειών (Ζευγώλης, 2022,σελ. 215-216). Συγχρόνως, στο πλαίσιο του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ δινόταν η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αναφέρουν συμφωνίες οι οποίες δεν είχαν καταγραφεί στις οποίες εμπλεκόταν άλλες εταιρείες. Ο κύριος λόγος που γινόταν η αναφορά για τις συμφωνίες ήταν επειδή παρατηρούσαν τη δημιουργία καρτέλ από ανταγωνιστές. Επιπλέον, ο συγκεκριμένος νόμος έγινε πιο ισχυρός καθώς προστέθηκε μια κανονιστική αρχή που επέτρεπε τις εταιρείες σε περίπτωση που υπογράφαν επίσημες συμφωνίες. Μετά από εκτενείς προσπάθειες το 1982 εφαρμόστηκε ο πρώτος νόμος για τον ανταγωνισμό δίνοντας τη δυνατότητα στο δικαστήριο με τις κατάλληλες δικαστικές αποφάσεις να διαλύσουν τις συμφωνίες. Γίνεται κατανοητό ότι η επίδραση του νομικού περιβάλλοντος οδηγεί σε εμφάνιση και διάλυση των καρτέλ. Επομένως από το νόμο του 1982 προκύπτει ότι η απαγόρευση

των καρτέλ εξαναγκάζει τις εταιρείες να διαλύσουν το καρτέλ καθώς η μη αποκάλυψή του και διάλυση μπορεί να οδηγήσει σε ποινές για τις εταιρείες (συνήθως ισχυρά πρόστιμα) Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί ότι πάραυτα η νομοθεσία του ανταγωνισμού δεν αποσταθεροποίησε σε σημαντικό βαθμό τα υπάρχοντα καρτέλ. Η επιτυχία του αποτρεπτικού χαρακτήρα της νομοθεσίας υπήρξε περιορισμένη. Επιπλέον, έχουν υπάρξει με την πάροδο του χρόνου σημαντικές αλλαγές σχετικά με την αντί μονοπωλιακή νομοθεσία, όπως η αύξηση του προϋπολογισμού σύμφωνα με τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κι αυτό καθώς η δημιουργία της συμπαιγνίας πέρα από τη συνεννόηση μεταξύ των συμμετεχόντων απαιτεί και μεγάλο χρονικό διάστημα προκειμένου να καθιερωθεί στην αγορά και να πετύχει τους σκοπούς της με αποτέλεσμα την αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος παρά την φαινομενική ανάπτυξη του κλάδου. Με τη στρέβλωση του ελεύθερου ανταγωνισμού αυξάνονται οι τιμές, άρα εκτινάσσεται ο πληθωρισμός, και μειώνεται το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών και οι αποταμιεύσεις. Επομένως, συρρικνώνεται η οικονομία σε βάθος χρόνου. Δημιουργούνται μεγάλα εμπόδια εισόδου ως προς τις νέες επιχειρήσεις με αποτέλεσμα να εδραιώνονται σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό οι υπάρχουσες εταιρείες και να οξύνονται οι ανισότητες. Πολλές χώρες αναγκάζονται να προβούν λοιπόν σε δραστικά μέτρα για να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις των καρτέλ, όπως η αυστηρή αντιμονοπωλιακή νομοθεσία καθώς και οι τιτάνιες προσπάθειες που καταβάλλουν οι χώρες προκειμένου να αντιμετωπίσουν και να εξαλείψουν το φαινόμενο των παράνομων εγχώριων και διεθνών καρτέλ. Συνήθως οι κυρώσεις και ποινές αφορούν πέρα από τις επιχειρήσεις και τους φορείς τους, κυρίως τα υψηλόβαθμα στελέχη. Βάσει της §2 του άρθρου 9 του Νόμου 703/77 αυτές είναι χρηματικά πρόστιμα αλλά και ο αποκλεισμός από μελλοντικούς διαγωνισμούς και η απόλυση των ιθυνόντων (Ζευγώλης, 2022 σελ. 167).

1.10 Η εφαρμογή του Νόμου 3959/2011 και τα κίνητρα εκτέλεσης των προστίμων

Τα άρθρα 25α και 14 §2 του Νόμου 3959/2011 σχετίζονται με τη διαδικασία διευθέτησης στις οποίες οι επιχειρήσεις οικειοθελώς παραδέχονται τη συμμετοχή τους σε αθέμιτες οριζόντιες συμπράξεις παραβιάζοντας το άρθρο 1 του ίδιου νόμου. Σκοπός της Διαδικασίας Διευθέτησης είναι η διευκόλυνση του έργου της Επιτροπής Ανταγωνισμού και συγκεκριμένα να μπορεί όσο πιο γρήγορα να εκδίδει αποφάσεις και να τιμωρεί αποτελεσματικά τους παραβάτες. Στο πλαίσιο αυτής η Επιτροπή

Ανταγωνισμού εκκινεί μόνο υπό την ύπαρξη απαρτίας, αξιολογεί τα στοιχεία που διαθέτει και τα αναθέτει σε Εισηγητή κατά το άρθρο 15 §2 του νόμου. Στη συνέχεια, ο Εισηγητής ξεκινά διμερές συσκέψεις με τις επιχειρήσεις που εκδηλώνουν ενδιαφέρον συνεργασίας, αν και η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι αυτή που θα καθορίσει την πορεία της υπόθεσης. Ο Εισηγητής δεν συζητά αλλά ενημερώνει σχετικά με την πορεία της υπόθεσης την Επιτροπή Ανταγωνισμού παραθέτοντας τα πιο σημαντικά στοιχεία που προκύπτουν, τη διάρκεια και τη σημαντικότητα της παράβασης. Συνήθως ακολουθεί ακροαματική διαδικασία με την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού και τον Εισηγητή να διαθέτει την κύρια αρμοδιότητα της υπόθεσης (αναγκαστικό δίκαιο). Επίσης, οι πράξεις του Εισηγητή όπως τονίστηκε και προηγουμένως αποτελούν πράξεις δημοσίου και σε καμία περίπτωση ιδιωτικού δικαίου. Συγχρόνως, ο Εισηγητής επιλέγει τότε θα αποκαλύψει συγκεκριμένες πληροφορίες στις διμερείς συσκέψεις που συνδέονται με ενδεχόμενα πρόστιμα και αιτήσεις στις επιχειρήσεις. Μάλιστα, όταν ο Εισηγητής κρίνει ότι δεν είναι εμπιστευτικό ένα έγγραφο ή πληροφορία, τη χρονική στιγμή που επιθυμεί μπορεί να το αποκαλύψει στη συμμετέχουσα επιχείρηση κατά τη Διαδικασία Διευθέτησης. Τονίζεται ότι υπό την αρχή της εμπιστευτικότητας στις διμερές συσκέψεις απαγορεύεται μια επιχείρηση να αποκαλύψει τα συγκεκριμένα έγγραφα σε τρίτους. Ο Εισηγητής δύναται να ενημερώνει την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή τρίτο μέρος αναφορικά με την εξέλιξη της έρευνας εφόσον αυτό είναι εξουσιοδοτημένο από την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Εάν υπάρχει ουσιαστική εξέλιξη στις διμερές συσκέψεις, τότε ο Εισηγητής καταθέτει προτάσεις σχετικά με τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις. Στη συνέχεια τις καλεί εντός ενός μήνα να υποβάλλουν Πρόταση Διευθέτησης Διαφοράς. Έτσι στη συγκεκριμένη διαδικασία αντιλαμβάνεται κάποιος ότι είναι πράξη δημοσίου δικαίου και δεν αναμειγνύεται καθόλου με το ιδιωτικό δίκαιο. Οι αγωγές αποζημίωσης από τρίτους θεωρούνται πράξεις ιδιωτικού δικαίου για αποφάσεις που έχουν πάρει δημόσιοι φορείς (Ζευγώλης, 2022, σελ. 150-153). Μάλιστα, υπάρχουν επιχειρήσεις στην αγορά που αρνούνται να πληρώσουν το χρηματικό ποσό συνειδητά διότι πιστεύουν ότι οι ανταγωνιστές εφαρμόζουν αθέμιτες πρακτικές για να αποκτήσουν υψηλό μερίδιο αγοράς και άρα δεσπόζουσα θέση. Επιπλέον, σχετικά με την πληρωμή των προστίμων η Επιτροπή όταν κρίνει ότι υπάρχουν ελαφρυντικές ή επιβαρυντικές συνθήκες για τις επιχειρήσεις μπορεί να αναπροσαρμόσει το χρηματικό ποσό ανάλογα. Η καταβολή του ποσού δεν πραγματοποιείται όταν μια ερευνώμενη επιχείρηση δεν έχει πραγματοποιήσει εντέλει την παράβαση είτε όταν διαχωρίζει τη θέση της από την ένωση επιχειρήσεων. Σύμφωνα

με την Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού το πλαφόν για το χρηματικό πρόστιμο ανέρχεται στο 30% των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης που πραγματοποιεί την παράβαση. Συνεπώς, δίνεται μεγάλη σημασία στις πωλήσεις προϊόντων που πραγματοποιεί η παραβάτιδα επιχείρηση το προηγούμενο οικονομικό έτος. Όσον αφορά στο ποσό του προστίμου δίνεται δέουσα σημασία σε τρεις παράγοντες :

- Τη σοβαρότητα της παράβασης ως ο σημαντικότερος παράγοντας καθορισμού του ποσού του προστίμου. Συγχρόνως, όταν οι παραβάσεις κρίνονται κρίσιμες, όπως ο έλεγχος των τιμών, τότε παραβιάζεται η ομαλή λειτουργία της αγοράς.
- Τη γεωγραφική αγορά που πραγματοποιείται η παράβαση.
- Τη διάρκεια της παράβασης, στην οποία το ρυθμιστικό πλαίσιο του 2006 που τροποποίησε αυτό του 1998, αξιολογεί σοβαρότερα τις βραχυπρόθεσμες παραβάσεις.

Βεβαίως πρέπει να τονισθεί σε αυτό το σημείο ότι κατά τον υπολογισμό του ύψους του χρηματικού ποσού δίνεται βαρύνουσα σημασία στην οικονομική κατάσταση της αγοράς και του κλάδου, ιδίως σε περιόδους κρίσης, και πώς αυτή επηρεάζει την παραβάτιδα επιχείρηση. Δηλαδή, ακόμη και όταν η συγκεκριμένη επιχείρηση έχει προβεί σε σημαντική παράβαση η Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού οφείλει να λαμβάνει υπόψιν την οικονομική κατάσταση. Παράλληλα, υφίσταται κοινοτική οδηγία από την Ευρωπαϊκή Ένωση για θέματα αποτροπής και ποινών με καθορισμό των ποινών τιμωρούνται πιο αυστηρά. Συγχρόνως, κατά την επιβολή του προστίμου εξετάζεται ο τύπος της παράβασης, η οικονομική ισχύς της επιχείρησης που νοθεύει τον ανταγωνισμό και το οικονομικό όφελος που αποκτά η συγκεκριμένη επιχείρηση προκειμένου να εκτιμηθεί η κρισιμότητα της παράβασης. Εξάγεται λοιπόν το συμπέρασμα ότι τα πρόστιμα επιβάλλονται ως κυρώσεις μετά την παράβαση από τις επιχειρήσεις ενώ το χρηματικό ποσό έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα για τις επιχειρήσεις που θα θελήσουν στο μέλλον να εμπλακούν σε καρτέλ. Συνήθως αυτό είναι ένα ποσοστό 10% των πωλήσεων μιας επιχείρησης. Συνυπολογίζονται βέβαια όπως προαναφέρθηκε η γεωγραφική αγορά που απευθύνεται η εταιρεία και τα προϊόντα ή υπηρεσίες που σχετίζονται με το καρτέλ. Φυσικά το βάρος της παράβασης που φέρει κάθε εταιρεία καθώς και το ρόλο που διαθέτει στο καρτέλ επηρεάζει τον υπολογισμό του προστίμου. Σημειώνεται ότι μείζονος σημασίας είναι ότι το πρόστιμο δεν πρέπει να οδηγεί σε εξαφάνιση μία επιχείρηση αλλά να την παραινει να μην προβεί σε παράβαση του ανταγωνισμού. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται πως το χρηματικό

ποσό το οποίο είναι σε λογικά πλαίσια δεν διακινδυνεύει την οικονομική βιωσιμότητας της επιχείρησης ούτε τη στέρηση στοιχείων του Ενεργητικού. Πιο συγκεκριμένα, στην περίπτωση που επιβληθεί ως ποινή σε μια επιχείρηση υπέρογκο χρηματικό ποσό τότε απαιτείται πλήρης αιτιολόγηση και διαφάνεια στη διαδικασία επιβολής προστίμων αφού σκοπός είναι η οικονομική συμμόρφωση των εταιρειών και όχι ο αφανισμός τους. Η Αρχή Ανταγωνισμού είναι υποχρεωμένη να εξετάζει την επιρροή που έχει η παράβαση στην αγορά σε συνδυασμό με την δημοσιονομική και οικονομική κατάσταση σε μία χώρα. Αν λοιπόν στην αγορά παρατηρείται έλλειψη ρευστότητας και ιδίων κεφαλαίων, είναι πολύ πιθανό οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις σε καρτέλ που οφείλουν να πληρώσουν το πρόστιμο να αντιμετωπίζουν κωλύματα. Παρατηρείται λοιπόν ότι όσα μέλη του καρτέλ είναι ουδέτερα σε σχέση με το κίνδυνο, τότε για την αποτροπή της αθέμιτης σύμπραξης αρκεί ως επί το πλείστον ισχυρό χρηματικό πρόστιμο. Επιπλέον, για να αποτραπεί η δημιουργία των καρτέλ οι αντιμονοπωλιακές εξουσίες προτρέπουν την εφαρμογή οικονομικών κυρώσεων σε περίπτωση που δεν τηρηθούν οι συμφωνηθείσες πολιτικές. Πιο συγκεκριμένα το ετήσιο άθροισμα των προστίμων αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα των οικονομικών κυρώσεων ενώ μπορεί να φτάσει σε δυσθεώρητα ύψη. Τα χρηματικά πρόστιμα που επιβάλλονται δεν ρυθμίζονται αυθαίρετα. Είναι κατανοητό ότι συχνά οι προστατευτικές πολιτικές και τα νομοθετικά πλαίσια εξασφαλίζουν προστασία στα μέλη του καρτέλ που επιθυμούν να αποχωρήσουν από αυτό υπαγόμενα στα Προγράμματα που προβλέπονται (Ζευγώλης, 2022, σελ. 167-173). Όταν δεν υπάρχουν καρτέλ η μείωση της ζήτησης (D) προκαλεί μείωση των τιμών (P) κυρίως σε περιόδους ύφεσης. Στην Ελλάδα εντοπίζονται καρτέλ σε διάφορους κλάδους της ελληνικής οικονομίας σε περίοδο ύφεσης ενώ τα απολεσθέντα έσοδα λόγω της μείωσης της ζήτησης οδηγούν σε αύξηση των τιμών. Ως εκ τούτου, μειώνεται η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών εφόσον συρρικνώνεται το διαθέσιμο εισόδημα (Y). Τα καρτέλ αποτελούν τροχοπέδη στη δημιουργία των ώριμων συνθηκών για μακροχρόνιες επενδύσεις. Επομένως, τα εμπόδια εισόδου που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία σε συγκεκριμένους κλάδους, το μεταβαλλόμενο ρυθμιστικό πλαίσιο και η αδυναμία πραγματοποίησης ξένων επενδύσεων λόγω των εμποδίων εισόδου οδηγεί την ελληνική οικονομία να μην θεωρείται τόσο ελκυστική και να διαθέτει μικρή ανταγωνιστικότητα. Επομένως, θα πρέπει η ελληνική οικονομία να γίνει πιο ελκυστική στις ξένες επενδύσεις έτσι ώστε να εισρεύσει ξένο κεφάλαιο στην ελληνική αγορά. Μόνο αν εξαφανιστούν τα καρτέλ θα υποχωρήσουν οι τιμές και θα αυξηθεί η μειωμένη αγοραστική δύναμη των πολιτών. Όπως είναι λογικό τότε θα

υπάρξει ισορροπία σε νέο σημείο και ως εκ τούτου σε εύλογο χρονικό διάστημα θα υπάρξει επανεκκίνηση της οικονομίας. Συνεπώς, το κράτος πρέπει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα όπως νομοθεσίες προκειμένου να αποτρέψει την εμφάνιση των καρτέλ. Πιο συγκεκριμένα, με την απόσυρση ρυθμίσεων που ευνοούν συγκεκριμένες ομάδες συμφερόντων να χρησιμοποιούν υψηλές τιμές και να επιβαρύνουν το κοινωνικό σύνολο. Έτσι η οικονομία θα προσαρμοστεί στις πραγματικές παραγωγικές ικανότητες των καταναλωτών, θα απελευθερωθούν πόροι και θα προσελκύσει νέες επενδύσεις η οικονομία.

Η Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D) της κάθε εταιρείας αποτελεί αρωγό στην εφαρμογή ερευνών και πειραμάτων προκειμένου να αναπτυχθούν καινοτόμα προϊόντα τα οποία θα βελτιώσουν τη λειτουργικότητα της διαδικασίας. Υπάρχει νομοθετικό πλαίσιο των κοινοπραξιών καθώς και ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ εργαζομένων από διαφορετικές εταιρείες το οποίο είναι απαραίτητο για να πραγματοποιηθεί το R&D. Επιπλέον, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται βελτιώνουν σε σημαντικό βαθμό την τεχνολογία, μειώνουν το κόστος παραγωγής καθώς μεταδίδουν νέες γνώσεις οι οποίες είναι καταλυτικές για την όσο πιο δυνατή ελαχιστοποίηση του κόστους κατασκευής. Είναι αξιοσημείωτο ότι όταν υπάρχει καρτελοποίηση της βιομηχανίας τότε το κόστος για την Έρευνα και Ανάπτυξη είναι πιο υψηλό από ότι όταν σχηματίζουν μια ερευνητική κοινοπραξία. Συνεπώς, οι ερευνητικές κοινοπραξίες προσφέρουν αρκετά οφέλη όπως βελτίωση της τεχνολογίας με όσο το δυνατόν χαμηλότερο κόστος. Οι εταιρείες έχουν τη δυνατότητα είτε μεμονωμένα να καθορίσουν τις δαπάνες είτε να προβούν στη δημιουργία κοινού επιπέδου των τιμών, δηλαδή καρτέλ για την Έρευνα και Ανάπτυξη.

1.11 Ψηφιακά καρτέλ και τρόποι επίτευξης τους μέσω αλγορίθμων

Είναι λογικό η εμφάνιση των καρτέλ να λειτουργεί εις βάρος των καταναλωτών καθώς ένα μέρος από το δικό του πλεόνασμα μετατρέπεται σε πλεόνασμα του λιανοπωλητή. Η συνήθης μορφή που συναντώνται τα καρτέλ είναι η ολιγοπωλιακή όπου οι συμμετέχοντες στην αγορά είναι ελάχιστοι και προκαθορίζουν τις τιμές για να διανέμουν τα κέρδη μεταξύ τους. Όμως έχει παρατηρηθεί ότι πέρα από την κλασσική μορφή καρτέλ μπορεί να υπάρξουν και στο ψηφιακό χώρο. Τα ψηφιακά καρτέλ σε αντίθεση με τα κλασσικά καρτέλ δημιουργούνται χωρίς να είναι απαραίτητη η ρητή συμφωνία μεταξύ τους αλλά μια αμοιβαία αλληλεξάρτηση με δραστηριοποίηση σε μία

συγκεκριμένη αγορά. Παραδείγματος χάρη, οι αλγόριθμοι θα μπορούσαν να επιβάλλουν τις τιμές που να μεγιστοποιούν τα κέρδη των λιανοπωλητών.

Ενδεικτικά κάποιοι τρόποι με τους οποίους γίνεται αντιληπτή η ύπαρξη της συμπαιγνίας μέσω αλγορίθμων :

- Αρχικά, οι αλγόριθμοι διακρίνουν τις ενδεχόμενες απειλές που επικρατούν στην αγορά, το οποίο αποτελεί αρωγό για τους ήδη συμμετέχοντες στην αγορά να θέσουν εμπόδια στους νέους παίκτες για να μην ενισχυθεί ο ανταγωνισμός στον κλάδο.
- Επιπλέον, οι αλγόριθμοι βοηθούν προκειμένου οι διαδικασίες να γίνουν πιο διαφανείς αυξάνοντας τις αλληλεπιδράσεις.
- Συγχρόνως, οι αλγόριθμοι έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν τις κινήσεις των ανταγωνιστών αντιλαμβανόμενοι τις αποκλίσεις από τη συγκεκριμένη τιμή.
- Οι ανταγωνίστριες εταιρείες έχουν την ευκαιρία να χρησιμοποιούν τους ίδιους αλγόριθμους έτσι ώστε να δημιουργήσουν ανάλογους αλγόριθμους τιμολόγησης και να χαράξουν τις δικές τους στρατηγικές τιμολόγησης. Οι εταιρείες μπορούν να θέσουν σε εφαρμογή αλγόριθμους για να παρακολουθούν τον ηγέτη της αγοράς εφόσον έχουν κίνητρα αντεκδίκησης.
- Οι «σηματοδοτικοί αλγόριθμοι» καθορίζουν επαναλαμβανόμενες ενέργειες τις οποίες δεν έχουν την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν καταναλωτές αλλά μόνο εταιρείες που ανταγωνίζονται στον ίδιο κλάδο.
- Επιπλέον, ένα άλλο είδος αλγορίθμων το οποίο έχει κάνει την εμφάνισή τους είναι οι «αυτοδημιούργητοι αλγόριθμοι», δηλαδή αλγόριθμοι που δεν χρειάζονται ανθρώπινη παρέμβαση αλλά λειτουργούν ως μηχανές που διαθέτουν τεχνητή νοημοσύνη. Είναι αξιοσημείωτο ότι επιτυγχάνουν συμπαιγνιακό αποτέλεσμα χωρίς να γίνει αντιληπτό από τις επιχειρήσεις (Καούρας, 2020).

1.12 Μετρά αντιμετώπισης των καρτέλ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και η χρησιμότητα του μεγαδεδομένων

Όπως, είναι φυσικό τα ψηφιακά καρτέλ θέτουν σε κίνδυνο την ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού. Για το λόγο αυτό οι ρυθμιστικές αρχές και οι αρχές ανταγωνισμού υιοθετούν μέτρα πρόληψης για την αποφυγή φαινομένων συμπαιγνίας. Τα εκάστοτε

μέτρα δύνανται να είναι ρυθμιστικά ή νομοθετικά με προληπτικό και κατασταλακτικό χαρακτήρα. Βέβαια, η συμπαιγνία δε δέχεται επίδραση μόνο από τις ανταλλασσόμενες πληροφορίες αλλά και από τη μορφή της αγοράς. Για παράδειγμα, η διαφοροποίηση του προϊόντος, η τεχνολογική εξέλιξη, ο μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων, η ζήτηση σε μια αγορά, η αμφιβολία σε σχέση με το κόστος και τη ζήτηση απαρτίζουν κάποιους παράγοντες που κάνουν ανέφικτη την ύπαρξη συμπαιγνίας. Σε αυτή την προσπάθεια καταλυτικό ρόλο παίζουν τα Μεγαδεδομένα (μαζικά δεδομένα). Αυτά αποτελούν ένα σύνολο μεγάλου όγκου πληροφοριών που διακινούνται με μεγάλη ταχύτητα και με την αρωγή των αλγορίθμων αποκτούν μεγάλη αξία. Τα Μεγαδεδομένα καθώς και οι αλγόριθμοι αυξάνουν την πιθανότητα αποτροπής των καρτέλ. Τα εν λόγω δεδομένα αποφεύγουν τις παραδοσιακές μεθόδους και ξεχωρίζουν από τα κλασσικά δεδομένα. Συγχρόνως, η ηλεκτρονική μορφή των διαδικασιών παραγωγής οδηγεί την χρήση ψηφιακών δεδομένων όλο και περισσότερο ιδίως στην οικονομία ως αποτέλεσμα των προσωπικών δραστηριοτήτων. Χρησιμοποιούνται πλέον τεχνολογίες όπως η τεχνητή νοημοσύνη η οποία έχει όλο και πιο συχνή εφαρμογή στην καθημερινότητα μας. Αυτή βασίζεται κυρίως στην επεξεργασία των δεδομένων ενώ ο τρόπος επεξεργασίας τους είναι ο κύριος λόγος της επιτυχίας τους. Τα δεδομένα αυτά προέρχονται συνήθως από διαφορετικές πηγές όπως λόγω χάρη τα δεδομένα «Παγκόσμιο Σύστημα Εντοπισμού» που υπάρχουν στα κινητά τηλέφωνα και εξυπηρετούν εκατομμύρια ανθρώπους. Τα κύρια χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου εργαλείου είναι η ταχύτητα (velocity), ο όγκος (volume), η ποικιλία (variety), η ακρίβεια (veracity), η αξία (value), και η μεταβλητότητα (variability). Από αυτά τα χαρακτηριστικά η ταχύτητα δείχνει το πόσο γρήγορα παράγονται και αποθηκεύονται τα δεδομένα. Μάλιστα μπορούν να αναλυθούν σε πραγματικό χρόνο (real time), γεγονός που αυξάνει την αξία τους. Η ποικιλία αφορά σε όλους τους τρόπους με τους οποίους γίνεται η ανταλλαγή των δεδομένων και προϋποθέτει την αλληλεπίδραση. Τα δεδομένα είναι αρκετά μεγάλα οπότε είναι απαραίτητο να είναι ακριβή για να μην επηρεάζεται άμεσα η ποιότητα και η ανάλυση. Συγχρόνως, τίποτα δε θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο καθώς αλλάζουν τόσο τα δεδομένα όσο και η ερμηνεία τους. Όσον αφορά στον όγκο των εν λόγω δεδομένων αυτός είναι αρκετά μεγάλος. Όπως είναι φυσικό τα δεδομένα από μόνα τους δεν έχουν αξία αν δεν μετατραπούν σε χρήσιμη πληροφορία. Οι αρμόδιοι άνθρωποι λοιπόν είναι υπεύθυνοι για την κατάλληλη επεξεργασία και προσαρμογή των δεδομένων. Τα ψηφιακά δεδομένα δημιουργούνται με δύο τρόπους :

- Δημιουργούνται από τους ίδιους τους ανθρώπους όπως είναι οι εφαρμογές σε κινητά τηλέφωνα.
- Δημιουργούνται από μηχανήματα όπου τα δεδομένα τα ανιχνεύουν αισθητήρες και τίθενται σε εφαρμογή με τη συμβολή του διαδικτύου (λόγου χάρη τα δεδομένα Παγκόσμιο Σύστημα Εντοπισμού και άλλα).

Το συγκεκριμένο εργαλείο επιδρά θετικά στην τελική απόφαση που θα πάρουν οι καταναλωτές. Δηλαδή, για να γίνει πιο σαφές οι τελικές επιλογές των καταναλωτών που αφορούν στην αγορά μπορούν να ανατεθούν σε αλγορίθμους και με αυτόν τον τρόπο να ενισχυθεί η αγοραστική τους δύναμη. Άρα επιτυγχάνεται με αυτόν τον τρόπο να έχουν τη δυνατότητα οι ίδιοι οι αγοραστές να επιλέγουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της αρεσκείας τους με τους δικούς τους όρους. Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η κριτική ικανότητα των αγοραστών ως προς την τελική επιλογή. Ένα από τα κλασικά εργαλεία αποτελεί η διεξαγωγή ερευνών χρησιμοποιώντας τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία μέσω της αλγοριθμικής τιμολόγησης. Όταν διαπιστωθεί ο κίνδυνος συμπαιγνίας τότε οι αρχές ανταγωνισμού μπορούν να προβούν σε έλεγχο για το προηγούμενο καθεστώς τιμολόγησης και να θέσουν σε εφαρμογή απαίτηση ειδοποίησης και προηγούμενης ανάλυσης με στόχο την εξασφάλιση ενός προστατευμένου περιβάλλοντος για τους αλγορίθμους. Την εποπτεία αυτή θα μπορούσε να την επιτελέσει ένας ειδικός φορέας μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών σε παγκόσμια εμβέλεια για την ορθή διαμόρφωση του ψηφιακού τομέα (Digital Clearing House). Ειδικότερα, για τους αυτοδίδακτους αλγόριθμους πρέπει να προβλέπεται ένα σύνολο κανόνων για να αποφεύγονται φαινόμενα που οι αποφάσεις και οι ενέργειες τους ευνοούν φυσικά πρόσωπα. Οι αρχές ανταγωνισμού θα πρέπει να καθορίζουν τις ανώτατες τιμές τιμολόγησης ή και να παρεμβαίνουν στο τρόπο λειτουργίας και σχεδιασμού των αλγορίθμων. Οι ενέργειες των αρχών ανταγωνισμού οφείλουν να είναι όσο το δυνατόν πιο σοβαρές και καλά μελετημένες για να μη δημιουργηθούν περαιτέρω προβλήματα στην αγορά. Επιπροσθέτως, λόγω της ανάπτυξης της τεχνολογία οι περισσότερες εταιρείες έχουν γίνει διαδικτυακές χρησιμοποιώντας αλγόριθμους τιμολόγησης πέραν των εθνικών συνόρων. Για αυτό το λόγο η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιεί ένα ρυθμιστικό πλαίσιο με πληθώρα κανόνων σε απόλυτη συνεργασία και αρμονία με τις αρμόδιες αρχές. Η συγκεκριμένη τακτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποσκοπεί στην προστασία των συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού καθώς και στη δημιουργία νέων πλατφόρμων βασιζόμενες

στους αλγόριθμους τιμολόγησης. Επιπλέον, στην Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποιήθηκε μια αναλυτική μελέτη εξετάζοντας τις δυνατότητες και τις προκλήσεις που παρουσιάζουν οι λήψεις αποφάσεων που βασίζονται αποκλειστικά στους αλγόριθμους. Συγχρόνως, μια ανεξάρτητη ομάδα ειδικών για την τεχνητή νοημοσύνη έχει θέσει τους κανόνες δεοντολογίας για να είναι αποτελεσματική η τεχνητή νοημοσύνη. Αυτή οφείλει να λειτουργεί υπό καθεστώς διαφάνειας και πλήρους λογοδοσίας. Είναι φυσικό λοιπόν να αξιολογούνται τα πλεονεκτήματα αλλά και οι κίνδυνοι που παρουσιάζουν τα διαδικτυακά καρτέλ. Έτσι, είναι σημαντικό να υπάρξει ένα κοινό σημείο καθώς όταν πραγματοποιούνται συναλλαγές ελεύθερα μεταξύ ιδιωτών δηλαδή χωρίς να παρεμβαίνει το κράτος (επιβολή δασμών, νομοθεσία, επιχορηγήσεις) ελλοχεύει ο κίνδυνος οι συναλλαγές να λειτουργούν εις βάρος των καταναλωτών και συνολικά της αγοράς (Καούρας, 2020).

Κεφάλαιο 2

2.1 Τρόποι εξακρίβωσης και αποφυγής δημιουργίας καρτέλ

Αρχικά, να τονιστεί ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαθέτει σημαντικά εργαλεία στην προσπάθεια εντοπισμού και αντιμετώπισης των συμπράξεων που παραβιάζουν τον θεμιτό ανταγωνισμό. Πιο συγκεκριμένα, οι συνηθέστεροι τρόποι με τους οποίους επιχειρεί να αντιμετωπίσει τα καρτέλ είναι οι εξής:

- Το Πρόγραμμα Επιείκειας
- Η Διαδικασία Διευθέτησης των Διαφορών
- Το Πρόγραμμα Πληροφοριοδότες

Με το πρώτο να αποτελεί την κορωνίδα καθώς δείχνει να πετυχαίνει σε μεγαλύτερο βαθμό τα επιθυμητά αποτελέσματα.

2.1.1 Το Πρόγραμμα Επιεικειάς

Το εν λόγω Πρόγραμμα εισήχθη στην ελληνική πραγματικότητα το 2006 με την υπ' αρ. 299/V/2006 Απόφαση της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. 526/2011 Απόφαση της ίδιας Αρχής στο πλαίσιο του Νόμου 3959/2011 και τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή το 2017 για ζητήματα στην κατασκευαστική αγορά. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί το κύριο εργαλείο της Επιτροπής ώστε να ανιχνευτούν πιθανά καρτέλ. Δηλαδή, με το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσπαθεί η Επιτροπή να καταργήσει την μυστικότητα των ανταγωνιστών για τη δημιουργία καρτέλ. Συνεπώς, ο συγκεκριμένος τρόπος διαθέτει και προνοητικό

χαρακτήρα (Ζευγώλης, 2022, σελ. 111-112). Για το λόγο αυτό απαιτούμενο είναι να αλληλοσυμπληρώνονται τόσο το δημόσιο όσο και το ιδιωτικό δίκαιο. Αυτό συνεπάγεται ότι επιτυγχάνεται η μέγιστη αποτελεσματικότητα των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού. Επιπλέον, οι κανόνες ανταγωνισμού οφείλουν να είναι σύμφωνοι με τις συνταγματικές αξίες και τη βιωσιμότητα σε διεθνές και ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Επομένως, συνάγεται ότι η εκάστοτε επιχείρηση που προβαίνει σε νόθευση του ανταγωνισμού μπορεί υπαχθεί στο Πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών και παράλληλα στο Πρόγραμμα Επιείκειας. Δηλαδή, στην περίπτωση που παρατηρείται νόθευση του ανταγωνισμού η επιχείρηση δύναται εκούσια να παραθέσει τα αποδεικτικά στοιχεία εφόσον υπάγεται στο Πρόγραμμα Επιείκειας. Αυτό συνήθως γίνεται με γνώμονα την μερική ή ακόμη και ολική απαλλαγή από το πρόστιμο όπου είναι δυνατόν. Επίσης, η Επιτροπή Ανταγωνισμού με αυτήν την τακτική επιτυγχάνει εξοικονόμηση οικονομικών πόρων καθώς προχωρούν σε συμβιβαστική λύση και οι δύο πλευρές. Διαφορετικά, για την παρεμπόδιση της ορθής λειτουργίας των ελέγχων της Επιτροπής Ανταγωνισμού προβλέπονται σοβαρές κυρώσεις. Για παράδειγμα, η εταιρία Ε.ΟΝ απέκρυψε αποδεικτικά στοιχεία, όπως έγγραφα, και τιμωρήθηκε από την Επιτροπή Ανταγωνισμού με το υψηλό χρηματικό ποσό των 38.000.000 ευρώ. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα η Επιτροπή Ανταγωνισμού προσπάθησε να εξαντλήσει όλη την αυστηρότητα της για να μην επαναληφθούν παρόμοιες πρακτικές. Δηλαδή, η Επιτροπή λειτούργησε με γνώμονα τον αποτρεπτικό και παραδειγματικό χαρακτήρα του προστίμου (Βασιλείου, 2018, σελ. 36-38). Συγχρόνως, με το Πρόγραμμα Επιείκειας θεωρείται κατανοητό ότι η εκάστοτε εταιρεία η οποία έχει ανάμειξη με καρτέλ παραθέτει με την ελεύθερη βούλησή της τα αποδεικτικά στοιχεία που χρειάζονται για να διευκολύνει την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Όμως, η συγκεκριμένη διευκόλυνση στην οποιαδήποτε επιχείρηση πραγματοποιείται μόνο όταν πληρούνται οι όροι του Προγράμματος Επιείκειας ενώ θα πρέπει να έχει η επιχείρηση υποβάλλει αίτηση στη Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών και να έχει εγκριθεί. Σε περίπτωση λοιπόν που πληρούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις τότε η εμπλεκόμενη επιχείρηση δύναται να απολαμβάνει τα οφέλη του προγράμματος όπως μείωση χρηματικού προστίμου. Με αυτόν τον τρόπο το όφελος που δύναται να αποκομίσει η οποιαδήποτε εμπλεκόμενη επιχείρηση είναι διπλό σε περίπτωση που έχει εισαχθεί και στο Πρόγραμμα Επιείκειας και στο Πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών. Όταν παρατηρείται ότι υπάρχει στρέβλωση του ανταγωνισμού τότε επιβάλλονται οι ανάλογες κυρώσεις. Όπως είναι κατανοητό όταν υπάρχει στρέβλωση του ανταγωνισμού προκαλούνται

μεγάλες ανισότητες στην οικονομία καθώς καταλαμβάνουν δεσπόζουσα θέση μεγάλοι όμιλοι και ως αποτέλεσμα εμφανίζεται ολιγοπωλιακή μορφή αγοράς. Δηλαδή, επικρατούν αλλαγές στις συνθήκες συναλλαγών που πραγματοποιούνται μέσα στην αγορά. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονισθεί ότι στις επιχειρήσεις που συμμετέχουν στα καρτέλ επικρατεί προστασία σε σχέση με τις πιέσεις των ανταγωνιστών όσον αφορά στο λανσάρισμα καινούριων προϊόντων και τη μείωση των τιμών. Βεβαίως, αυτό είναι επιβλαβές για τους καταναλωτές καθώς πληρώνουν υψηλότερες τιμές για χαμηλότερη ποιότητα προϊόντων. Δηλαδή υπάρχει μια αρνητική σχέση μεταξύ τιμής-ποιότητας. Το καρτέλ παρεμβαίνει λοιπόν μεταξύ προσφοράς και ζήτησης ενώ μπορεί να διαμορφώσει συγκεκριμένες τιμές στην αγορά που θα έχει ως κύρια συνέπεια την απώλεια πλούτου για τους αγοραστές. Μάλιστα, δύναται να δημιουργηθεί και κατάχρηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην αγορά που αντιμετωπίζεται ωστόσο από το άρθρο 2 του Νόμου 3959/2011. Η συλλογική δεσπόζουσα θέση υφίσταται υπό την ύπαρξη δύο συνθηκών :

- Απουσία του ανταγωνισμού ανάμεσα στα μέλη όταν κυριαρχεί στην αγορά το ολιγοπώλιο και
- Έλλειψη άσκησης ανταγωνισμού από επιχειρήσεις που βρίσκονται εκτός της αγοράς προς τους ολιγοπωλητές. Έτσι θα πρέπει να ελέγχεται από τις ελεγκτικές αρχές εάν οι ολιγοπωλητές στοχεύουν στην μεγιστοποίηση των κερδών μέσω της αμοιβαίας συνεργασίας των επιχειρήσεων στην αγορά. Συνεπώς, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν ότι πέρα από την απουσία ανταγωνισμού απαραίτητο είναι να υπάρχει και παράλληλη συμπεριφορά προκειμένου να υπάρχει συλλογική δεσπόζουσα θέση. Πιο συγκεκριμένα, για την παράλληλη συμπεριφορά θα πρέπει να γίνεται λεπτομερής έλεγχος αναφορικά με το αν περιλαμβάνει μεγάλα κέρδη, μεγάλες τιμές και χαμηλές επενδύσεις.

Συγχρόνως, οι συγκεκριμένες αθέμιτες πρακτικές και πολιτικές περιλαμβάνονται εκτός του άρθρου 2 του Νόμου 3959/2011 και στο άρθρο 1 του ίδιου νόμου και συνεπώς δεν εμποδίζεται η υποβολή στο Πρόγραμμα Επικεικίας. Επομένως, δημιουργούνται ανεξάρτητες Αρχές Ανταγωνισμού προκειμένου να κάνουν όχι μόνο ευδιάκριτο τον εντοπισμό των καρτέλ αλλά και την επανεμφάνιση τους στο άμεσο μέλλον (Ζευγώλης, 2022, σελ. 142-144,164-165). Άξιο αναφοράς αποτελεί ότι στα προγράμματα επικεικίας εφαρμόζεται το δίλημμα του φυλακισμένου.

Δηλαδή, οι επιχειρήσεις που είναι συνυπεύθυνες για τη δημιουργία καρτέλ και άλλων παραβάσεων εξετάζονται από τις αρχές χωρίς να έρχονται σε επικοινωνία μεταξύ τους και οφείλουν να προχωρήσουν στη βέλτιστη τακτική που θα τους δώσει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα. Άρα εφόσον δεν υπάρχει επικοινωνία και δεν ανταλλάσσουν πληροφορίες μεταξύ τους πρέπει να ενεργήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για να βρεθούν σε ευνοϊκότερη θέση έναντι των άλλων. Επομένως, ένα στοιχείο το οποίο θεωρείται απαραίτητο στην εποχή μας και στο συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι η ταχύτητα. Υπό αυτό το πρίσμα, μόνο ο ένας που κάνει αίτηση στο πρόγραμμα θα απολαύσει την πλήρη ή μερική απαλλαγή από το πρόστιμο δεδομένου ότι πληροί τις προϋποθέσεις και σε αυτό παίζει καθοριστικό ρόλο η εγρήγορση (Ζευγώλης, 2022, σελ. 136-137). Με το άρθρο 29 του Νόμου 3959/2011 διαμορφώνονται οι γενικές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για να ενταχθούν οι επιχειρήσεις που κάνουν αίτηση στο Πρόγραμμα Επικεικίας.

- Αρχικά, ο αιτών οφείλει να δείχνει ομαδικό πνεύμα και να συνεργάζεται πλήρως και εντός του απαιτούμενου χρόνου.
- Τα αποδεικτικά στοιχεία και τις απαραίτητες πληροφορίες πρέπει να διαθέτει ο αιτών στην Επιτροπή. Σε αυτές περιλαμβάνονται πληροφορίες όπως οι διευθύνσεις των εταιρειών που αναμείχθηκαν στη δημιουργία καρτέλ, η φύση και η διάρκεια της παράβασης και ποιες εταιρείες θίγονται.
- Ο αιτών οφείλει να απαντά άμεσα στις ερωτήσεις τις οποίες θέτει η Επιτροπή για να μην χρονοτριβεί η έρευνα.
- Επίσης, οφείλει να μην αποκρύπτει, διαγράφει και αλλοιώνει αποδεικτικά στοιχεία που θεωρούνται κομβικά για την παράβαση.
- Φυσικά, όπως αναφέρθηκε και στα προσωπικά δεδομένα δεν θα πρέπει ο αιτών να διαρρέει στοιχεία σε τρίτους εκτός εάν συμφωνεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού.
- Είναι υποχρέωση του αιτούντος να δίνει καταθέσεις σχετικά με την υπόθεση παράβασης στη διοίκηση και το προσωπικό της Επιτροπής Ανταγωνισμού.
- Εφόσον, υποβάλλει αίτηση στο Πρόγραμμα η επιχείρηση τερματίζει άμεσα τη συμμετοχή της στο καρτέλ (Πρόγραμμα Επικεικίας, 2023).

Αναφορικά με τον καθορισμό του προστίμου θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψιν ότι δύο είναι οι βασικοί λόγοι που το διαμορφώνουν: η σοβαρότητα και η διάρκεια σε περίπτωση νόθευσης του ανταγωνισμού. Σύμφωνα, με το άρθρο 25 του Νόμου

3959/2011 σε περίπτωση που μία επιχείρηση παραβιάζει τον ανταγωνισμό το ποσοστό του χρηματικού προστίμου φτάνει μέχρι το 10% του συνολικού παγκόσμιου κύκλου εργασιών. Βαρύνουσα σημασία θεωρείται να είναι γνωστό το χρηματικό ποσό του οικονομικού οφέλους που αποκομίζει η επιχείρηση που προβαίνει σε παράβαση. Πιο συγκεκριμένα, με το άρθρο 25B του Νόμου 3959/2011 το χρηματικό πόσο για την παραβάτιδα επιχείρηση γίνεται με βάση τις δύο εξής προϋποθέσεις: α) υπάρχει ένα συνηθισμένο χρηματικό πόσο που επιβάλλεται στην επιχείρηση και β) η αναπροσαρμογή του ποσού, που οδηγεί σε αύξηση του ή μείωσή του, εάν προκύψουν επιβαρυντικά ή ελαφρυντικά στοιχεία για την επιχείρηση. Συγχρόνως, πρόστιμα επιβάλλονται πέρα από την οποιαδήποτε επιχείρηση και σε ενώσεις επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού θα ζητήσουν την πληρωμή του χρηματικού ποσού από οποιαδήποτε επιχείρηση η οποία συμμετείχε στη λήψη αποφάσεων της ένωσης επιχειρήσεων (Ζευγώλης, 2022, σελ. 170-171) Επιπλέον, όπως και στη αίτηση έτσι και στο Πρόγραμμα Επιεικείας, για την απαλλαγή από πρόστιμα υπάρχουν κάποιοι όροι:

- Ο αιτών οφείλει να προχωρά σε ομολογία της ανάμιξης του στην παράβαση κατά το άρθρο 1 του Νόμου 3959/2011 και 101 της ΣΛΕΕ.
- Να μην υποχρεώσει ο αιτών την παραμονή ή ένταξη και άλλων μελών στην οριζόντια σύμπραξη.
- Ο αιτών να καταθέσει στοιχεία πρώτος χρονικά στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Αυτό πρέπει να γίνει ώστε η Επιτροπή να πραγματοποιήσει ενδελεχή έρευνα σχετικά με την υπόθεση.
- Ο αιτών οφείλει να εντάσσεται στο όρους που προβλέπει το άρθρο 29Γ του Νόμου 3959/2011.

Βεβαίως εάν απορριφθεί η αίτηση από την Επιτροπή μπορεί να ζητήσει μείωση προστίμου η επιχείρηση. Ουσιαστικά οι προϋποθέσεις της μείωσης προστίμου ταυτίζονται σχεδόν με της απαλλαγής προστίμου. Επιπλέον, να τονίσουμε σε αυτό το σημείο το στόχο που έχει το Πρόγραμμα Επιεικείας και που είναι η εξασφάλιση ευνοϊκότερης μεταχείρισης σε επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα που συνεργάζονται οικειοθελώς με την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Το Πρόγραμμα Επιεικείας σχετίζεται με παραβιάσεις οι οποίες επιδρούν άμεσα ή έμμεσα σε τιμές, ποσότητες και μερίδια αγοράς σχετικά με τον ανταγωνισμό. Οι αθέμιτες πρακτικές που μπορούν να υπαχθούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι περιορισμός εισαγωγών-εξαγωγών,

προσδιορισμός ποσοστών πώλησης-παραγωγής και κατανομή των κλάδων δραστηριοποίησης τους. Τα καρτέλ καθώς και οι μυστικές οριζόντιες συμπράξεις δεν επιτρέπονται από το άρθρο 1 του Νόμου 3959/2011, όπως έχει αναφερθεί, όπου ουσιαστικά μέσω των καρτέλ οι επιχειρήσεις επιθυμούν να καταναείμουν τις αγορές προκειμένου να αποκομίσουν αθέμιτα κέρδη (Πρόγραμμα Επιεικειάς, 2023). Επιπλέον, για τις επιχειρήσεις που προχωρούν σε τέτοιες δραστηριότητες ελλοχεύει ο κίνδυνός ενός μεγάλου χρηματικού προστίμου εφόσον ανακαλυφθεί το καρτέλ. Ωστόσο, παρόλο που το υψηλό πρόστιμο θα κινητοποιήσει μια επιχείρηση να εισέλθει σε πρόγραμμα επιεικειάς, η αβεβαιότητα που υπάρχει για μία επιχείρηση σχετικά με τη συνέχειά της μετά την απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού αποτελεί ένα ορατό εμπόδιο και αντικίνητρο για να μην συμμετάσχει στο πρόγραμμα επιεικειάς. Αντίστοιχα, οι επιχειρήσεις μικρότερου διαμετρήματος που λαμβάνουν μέρος σε καρτέλ έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση και περισσότερα οφέλη από το Πρόγραμμα Επιεικειάς συγκριτικά με επιχειρήσεις-κολοσσούς. Αυτό αποτυπώνεται και στο χρηματικό πρόστιμο το οποίο είναι μικρότερο για τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Ωστόσο, το Πρόγραμμα Επιεικειάς αποσκοπεί στην εξέλιξη των ελέγχων της Επιτροπής Ανταγωνισμού ως προς τις επιχειρήσεις καθώς οι έρευνες από το φορολογικό ελεγκτή, όπως η έρευνα της μόνιμης κατοικίας ενός φυσικού προσώπου, θεωρούνται παρωχημένοι τρόποι. Οι συγκεκριμένες έρευνες υπάγονται στη δικαιοδοσία της Επιτροπής του Ανταγωνισμού η οποία δύναται να συνεργαστεί με τον Εισαγγελέα της αρμόδια υπηρεσίας. Βεβαίως, το Πρόγραμμα Επιεικειάς θεωρείται ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αρωγή μίας επιχείρησης εφόσον τα αποδεικτικά στοιχεία που παρέχει βοηθούν στην αποκάλυψη της παράβασης ή βοηθούν σημαντικά την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Άξιο αναφοράς αποτελεί ότι τα στοιχεία που θα καταθέσουν οι επιχειρήσεις και δε διαθέτει η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε μία υπόθεση μπορεί να βοηθήσουν την επιχείρηση να μειώσει σημαντικά το πρόστιμο που θα της επιβληθεί (Ζευγώλης, 2022, Σελ.140-141). Η διευθέτηση αποτελεί πράξη δημοσίου δικαίου στην οποία με βάση το Νόμο 3959/2011 αλληλοεπιδρά στο εθνικό δίκαιο, στο δίκαιο του ανταγωνισμού και στο δίκαιο των συμβάσεων.

Ενδεικτικό παράδειγμα, είναι ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού εντόπισε το καρτέλ στον Κατασκευαστικό κλάδο από τις συναντήσεις των εταιρειών καθώς και από τα αποδεικτικά στοιχεία (έγγραφα, e-mail) που κατέθεσαν οι εταιρείες προκειμένου να εισέλθουν στο Πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών. Σε αυτό το σημείο αξίζει να τονιστεί ότι στη σιωπηρή εναρμονισμένη πρακτική θεωρείται δύσκολη η οποιαδήποτε

έρευνα. Αυτό γίνεται καθώς μπορεί να μην υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία ή καταθέσεις που να επιβεβαιώνουν το καρτέλ αφού επιχειρήσεις έχουν συνεργαστεί εκ των προτέρων αθέμιτα για να φέρουν σε λειτουργία το καρτέλ. Συγχρόνως, τα εμπλεκόμενα μέρη των καρτέλ εξασφαλίζουν ευνοϊκή μεταχείριση και προστασία παρασκευησιακά κυρίως βλάπτοντας το δημόσιο συμφέρον. Μάλιστα, επειδή τα καρτέλ λειτουργούν ως επί το πλείστον στο παρασκήνιο είναι πιο δύσκολο να αποδειχθεί η ύπαρξή τους. Άρα, για να λυθεί το ζήτημα της μυστικότητας η Επιτροπή χρησιμοποιεί το Πρόγραμμα Επικεικίας προσφέροντας οικονομικά κίνητρα ή συμβιβασμούς σε εμπλεκόμενες επιχειρήσεις για να παρουσιάσουν αποδεικτικά στοιχεία και να αποκαλυφθεί το καρτέλ. Με αυτόν τον τρόπο η Επιτροπή ελαφρύνει την δυσμενή κατάσταση των εμπλεκόμενων μερών που επιθυμούν να διευκολύνουν την έρευνα χωρίς όμως να υπάρχει διαπραγματεύση μεταξύ τους εφόσον έχουν υπαιτιότητα οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Η δυνατότητα απαλλαγής από τα πρόστιμα λειτουργεί κατασταλτικά ακόμα και για το πιο ισχυρό καρτέλ. Λόγου χάρη, το καρτέλ στον Κατασκευαστικό κλάδο που λειτουργούσε ανενόχλητα από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 μέχρι το 2012 χειραγωγώντας διαγωνισμούς όπως του μετρό και του εθνικού οδικού δικτύου χώρας μας. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε εθνικό επίπεδο αντιμετωπίζει ένα σοβαρό πρόβλημα τα οποίο αποτελεί η αδυναμία είσπραξης των προστίμων. Για το λόγο αυτό αξιολογούνται οι πραγματικές δυνατότητες των εταιρειών οι οποίες θα πρέπει να πληρώσουν το χρηματικό πρόστιμο καθώς και τη επίδραση που έχουν οι συγκεκριμένες εταιρείες στην αγορά. Αυτό το οποίο φοβάται κάθε εταιρεία δεν είναι η παράβαση συμμετέχοντας σε μία αντί-ανταγωνιστική οριζόντια σύμπραξη αλλά το πρόστιμο που θα υποχρεωθεί να αποπληρώσει. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι τα επιβαλλόμενα χρηματικά πρόστιμα σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρκετά χαμηλότερα από ανώτατο θεσπισμένο όριο του 10% του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στο 64% των εταιριών επιβάλλεται πρόστιμο μόλις έως 1% του κύκλου εργασιών (European Commission, 2023). Επιπλέον, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις δικαιούνται πλήρη απαλλαγή του προστίμου εφόσον έχουν υπαχθεί συνεπώς στο Πρόγραμμα Επικεικίας σύμφωνα με το άρθρο 10 του Νόμου 4529/2018. Η ασυλία εξασφαλίζεται:

- Ως προς τους άμεσους και έμμεσους αγοραστές ή προμηθευτές.

- Ως προς του ζημιωθέντες που δεν έχουν αποκτήσει τη συνολική αποζημίωση του άρθρου 1 από τις άλλες επιχειρήσεις που έχουν πραγματοποιήσει την ίδια παράβαση .
- Αντίστοιχα σε εναρμόνιση της οδηγίας 2014/104 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μόνη διαφορά είναι ότι η παράβαση αφορά τα ζητήματα του δίκαιου του Ανταγωνισμού (Ζευγώλης, 2022, σελ.159-161, 216).

Το Πρόγραμμα Επιεικειάς αποτελεί αρωγό για τις εταιρείες που εμποδίζουν τον υγιή ανταγωνισμό, να αποκτήσουν ήπια μεταχείριση με μείωση των προστίμων. Όμως, παρατηρείται μια μείωση των αιτήσεων από τις εταιρείες στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, ενδεικτικά από 13 περίπου για την πενταετία 2010-2014 σε μόλις 4 στην τετραετία 2020-2023 βάσει των στοιχείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί οι αιτήσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιπλέον, ο ΟΟΣΑ με στοιχεία της τελευταίας δεκαετίας δείχνει την μείωση των αιτήσεων και τα μέτρα που έχουν λάβει οι Επιτροπές Ανταγωνισμού ανά τον κόσμο. Επίσης, η μείωση των αιτήσεων Επιεικειάς αντικατοπτρίζεται σε ποσοστά σε σημαντικές χώρες του κόσμου. Για παράδειγμα, στον Καναδά έχει μειωθεί 92%, στη Γερμανία 87% στη Γαλλία 62%, η Αυστραλία κινείται στα ίδια περίπου ποσοστά ενώ εκείνη που προξενεί εντύπωση και προαναφέρθηκε είναι η Νότια Αφρική που αυξήθηκαν 110%. Συγκεκριμένα, στη Νότια Αφρική από 10 αιτήσεις αυξήθηκαν το έτος 2021-2022 σε 21 αιτήσεις. Υπάρχουν κάποιοι λόγοι που ευθύνονται για την ελάττωση των αιτήσεων. Ρόλο διαδραμάτισε και η πανδημία του covid-19 αλλά όχι τόσο καθοριστικό. Πληθώρα εταιρειών γνωρίζουν ότι από τις αθέμιτες συμπράξεις δεν μπορούν να εξασφαλίσουν προστασία από όλες τις υποθέσεις καρτέλ. Όμως γνωρίζουν ότι υπάρχει αυξημένο κόστος έρευνας και σημαντικός χρόνος. Στον Καναδά για παράδειγμα το Πρόγραμμα έχει απωλέσει την ελκυστικότητα του λόγω της κατάργησης της αυτόματης ασυλίας για ιδιώτες για θέματα συνεργασίας. Συγχρόνως, στην πτώση των αιτήσεων υπαγωγής στο Πρόγραμμα Επιεικειάς ευθύνεται η αύξηση προσήλωσης στα προγράμματα συμμόρφωσης καθώς οι εταιρείες αποφασίζουν να συμμορφωθούν και να τηρούν τυπικά τους κανόνες του Ανταγωνισμού. Σε αυτό συνδράμουν εργαλεία που διαθέτει Επιτροπή Ανταγωνισμού όπως «οι Πληροφοριοδότες» που σχετίζεται με το εργατικό δυναμικό της εταιρείας. Βεβαίως, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο Ηνωμένο Βασίλειο ανάλογα την υπόθεση το πρόγραμμα Επιεικειάς μπορεί να δώσει πλήρης προστασία

στα εμπλεκόμενα μέρη όμως εγείρονται ζητήματα κατά ποσό ηθικό είναι κάτι τέτοιο εφόσον έχει προχωρήσει σε παράβαση (NORTON ROSE FULBRIGHT, March 2023).

2.1.2 Το Πρόγραμμα Διαδικασία Διευθέτησης των Διαφορών

Επιπροσθέτως, εξετάζοντας σοβαρά υπόψιν το συγκεκριμένο ζήτημα η Επιτροπή δύναται να προχωρήσει σε Διαδικασία Διευθέτησης. Οι επιχειρήσεις που έχουν εμπλακεί σε καρτέλ έχουν τη δυνατότητα να πληρώσουν μικρότερο ποσό από την προβλεπόμενη ποινή εφόσον υπάγονται σε Προγράμματα Επιείκειας ή Διευθέτησης καθώς θεωρούνται τα απαραίτητα ρυθμιστικά πλαίσια για να προσφέρουν αρωγή στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Συνδέοντας τις θεωρητικές γνώσεις γύρω από το Πρόγραμμα Επιείκειας και το Πρόγραμμα Διευθέτησης πρέπει να αναφερθεί ότι η κύρια διαφορά μεταξύ τους εντοπίζεται το γεγονός πως η Επιείκεια είναι εκούσια αποκάλυψη του καρτέλ ενώ η Διαδικασία Διευθέτησης γίνεται με έρευνα. Δηλαδή, στο Πρόγραμμα Επιείκειας απαιτείται να υπάρχουν τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία για καρτέλ που θα πρέπει οι ίδιες οι εταιρείες να αποκαλύψουν. Επίσης, το συγκεκριμένο πρόγραμμα στοχεύει στον εντοπισμό και επίλυση των υποθέσεων του καρτέλ χωρίς τη μεσολάβηση της δικαστικής οδού. Αντίθετα, στο δεύτερο Πρόγραμμα απαιτείται να δημιουργηθεί προανακριτική αγωγή έναντι ενός καρτέλ. Επιπλέον, στο δεύτερο πρόγραμμα περιλαμβάνεται διαπραγμάτευση. Επίσης, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επικεντρώνεται κυρίως στο πρόγραμμα Επιείκειας διότι στο δεύτερο πρόγραμμα θα πραγματοποιηθεί έρευνα και δικαστήρια για τα μέλη του καρτέλ. Όπως είναι φυσικό κάτι τέτοιο αποτελεί μια χρονοβόρα και κοστοβόρα διαδικασία. Ο Νόμος 3959/2011 στα άρθρα 25 και 15 §2 περιγράφει την εν λόγω Διαδικασία ορίζοντας ότι οποίες επιχειρήσεις οικειοθελώς παραδέχονται τη συμμετοχή του αθέμιτες οριζόντιες συμπράξεις παραβιάζοντας το άρθρο 1 του Νόμου 3959/2011 μπορούν να υπαχθούν στην Διαδικασία Διευθέτησης. Μάλιστα, με το άρθρο 15 §2 η Επιτροπή Ανταγωνισμού αδειοδοτεί τον Εισηγητή να πραγματοποιήσει διμερείς συσκέψεις με τις επιχειρήσεις. Ο Εισηγητής ουσιαστικά διαθέτει δικαστικό ρόλο καθώς ελέγχει τις παράνομες και αθέμιτες πρακτικές των εταιρειών. Ο σκοπός της Διαδικασίας Διευθέτησης αποτελεί η απλοποίηση της διοικητικής διαδικασίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού επιτρέποντάς της να μπορεί όσο πιο γρήγορα να εκδίδει αποφάσεις και να τιμωρεί αποτελεσματικά τους παραβάτες ταχύτερα και αποτελεσματικότερα. Όταν αρχίζει η Διαδικασία Διευθέτησης η Επιτροπή Ανταγωνισμού με απαρτία αξιολογεί τα στοιχεία που διαθέτει και τα αναθέτει σε Εισηγητή κατά το άρθρο 15 §2 του Νόμου 3959/2011. Στη συνέχεια,

ο Εισηγητής ξεκινά διμερές συσκέψεις με οποίες επιχειρήσεις επιθυμούν να συνεργαστούν όμως η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι αυτή που θα καθορίσει την πορεία της υπόθεσης. Ο Εισηγητής δεν συζητά αλλά ενημερώνει σχετικά με την πορεία της υπόθεσης στην Επιτροπή Ανταγωνισμού παραθέτοντας τα πιο σημαντικά στοιχεία, τη διάρκεια και τη σημαντικότητα της παράβασης αλλά και το χρονικό ορίζοντα που διαρκεί το καρτέλ. Η βούληση των εταιρειών για να εισαχθούν στη διαδικασία δεν επαρκεί από μόνη της. Συνήθως ακολουθεί ακροαματική διαδικασία με τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού και τον Εισηγητή να ορίζουν την Επιτροπή Ανταγωνισμού να κατέχει την κύρια αρμοδιότητα της υπόθεσης (αναγκαστικό δίκαιο). Επίσης, οι πράξεις του Εισηγητή, όπως τονίσθηκε και προηγουμένως, απαρτίζουν πράξεις δημοσίου και όχι ιδιωτικού δικαίου. Ο Εισηγητής επιλέγει πότε θα αποκαλύψει συγκεκριμένες πληροφορίες στις διμερές συσκέψεις που συνδέονται με ενδεχόμενα πρόστιμα και αιτήσεις στις επιχειρήσεις. Μάλιστα, όταν κρίνει ότι δεν είναι εμπιστευτικό ένα έγγραφο ή πληροφορία τη χρονική στιγμή που επιθυμεί μπορεί να το αποκαλύψει σε συμμετέχουσα επιχείρηση στη Διαδικασία Διευθέτησης. Επιπλέον, στο πλαίσιο της εμπιστευτικότητας στις διμερές συσκέψεις απαγορεύεται μια επιχείρηση να αποκαλύψει τα συγκεκριμένα έγγραφα σε τρίτους. Ο Εισηγητής δύναται να ενημερώνει την Επιτροπή του Ανταγωνισμού αναφορικά με την εξέλιξη της έρευνας εφόσον είναι εξουσιοδοτημένος για αυτό. Εάν υπάρχει ουσιαστική εξέλιξη στις διμερές συσκέψεις λαμβάνει αίτημα από τις εμπλεκόμενες εταιρείες και στο χρόνο που κρίνει ο ίδιος τις ενημερώνει. Συγκεντρώνει τα επιχειρηματικά-εμπιστευτικά έγγραφα καθώς και την ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ των εθνικών αρχών και της Επιτροπής. Κάτι τέτοιο προσφέρει νέες δυνατότητες στην Επιτροπή Ανταγωνισμού καθώς το συγκεκριμένο εργαλείο εντάσσεται στο ανακριτικό οπλοστάσιό της. Αυτό θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό ως προς τον τρόπο χρήσης του. Απαγορεύεται ρητά η αποκάλυψη στοιχείων σημαντικών της υπόθεσης σε τρίτους. Εξαίρεση στον κανόνα αποτελεί εάν λάβει γραπτή άδεια από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Αποτελεί αρωγό στην καλύτερη διεξαγωγή των διμερών συσκέψεων ο Εισηγητής να ενημερώνει άμεσα την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Εφόσον, η έρευνα προχωρά προς τη σωστή κατεύθυνση τότε ο Εισηγητής λαμβάνει προτάσεις από τις επιχειρήσεις που έχουν υπαχθεί στη Διαδικασία. Εντός ενός μήνα καταθέτουν τις προτάσεις στη «Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών». Επομένως, η συγκεκριμένη Διαδικασία αποτελεί πράξη αυστηρά δημοσίου δικαίου χωρίς ίχνος ιδιωτικού δικαίου με βάση το πλαίσιο 704/2020. Αντίθετα, οι αγωγές αποζημίωσης από τρίτους θεωρούνται πράξεις

ιδιωτικού δικαίου για αποφάσεις που έχουν πάρει δημόσιοι φορείς. Μάλιστα, με το Νόμο 4529/2018 και το άρθρο 13 προβλέπεται ειδικό τμήμα για την εκδίκαση των συγκεκριμένων περιπτώσεων. Βάσει της Ευρωπαϊκής οδηγίας 2014/104 πρέπει να αλληλοεπιδρούν και να συνεργάζονται τόσο ο ιδιωτική όσο και η δημόσια επιβολή για την εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής αποτελεσματικότητας των κανόνων του Ανταγωνισμού. Συνεπώς, η ορθή λειτουργία τόσο της Ευρωπαϊκής όσο και της Εθνικής αγοράς με βάση την οδηγία εξασφαλίζει την καλύτερη αποτελεσματικότητα των κανόνων Ανταγωνισμού. Να αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι σύμφωνα με την §6 του άρθρου 5 του Νόμου 4529/2018 στις αιτήσεις που αφορούν τόσο στο Πρόγραμμα Επιχειρείας όσο και στη Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών δεν επιτρέπεται ούτε η δημοσίευση των αποδεικτικών στοιχείων ούτε αυτούσια εδάφια από τα έγγραφα που περιλαμβάνονται στην Αρχή Ανταγωνισμού. Μάλιστα, το δικαστήριο σε περίπτωση που ζητήσει βοήθεια η αρμόδια αρχή είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενώ περαιτέρω βοήθεια εφόσον ζητηθεί δύναται να προσφέρουν οι συντάκτες των εγγράφων. Επομένως, διαπιστώνεται πως το δημόσιο δίκαιο υπερισχύει έναντι του ιδιωτικού και πως οι κανόνες του Ανταγωνισμού πρέπει να εναρμονίζονται με την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Αντίθετα, οι διάδικοι και οι τρίτοι καθίσταται αρκετά δύσκολο να αποτελέσουν γνώστες των αποδεικτικών στοιχείων. Μάλιστα, για να αποφευχθεί η εμπορική εκμετάλλευση των αποδεικτικών στοιχείων από φυσικά ή νομικά πρόσωπα προβλέπεται ποινή μεγέθους 100.000 ευρώ αναφορικά με τις αγωγές αποζημίωσης. Με αυτόν τον τρόπο προασπίζεται η αξιοπιστία των δύο προγραμμάτων. Συνολικά προστατεύονται αρκετά τα δύο προγράμματα σχετικά με την αξίωση τρίτων για αδικοπρακτική ευθύνη σύμφωνα με το Νόμο 4529/2018 αφού αλληλοσυμπληρώνονται. Μια εμπλεκόμενη επιχείρηση εφόσον καταθέσει στοιχεία για την πρόοδο και των δύο προγραμμάτων τότε δύναται η επιχείρηση να απολαύσει εις διπλούν τα οφέλη από αυτά. Δηλαδή, εάν προσκομισθούν επαρκή στοιχεία για αμφότερα προγράμματα τότε η εμπλεκόμενη επιχείρηση αποκτά συσσωρευμένη ωφέλεια και μειώνεται διπλά το πρόστιμο. Κι εδώ βέβαια από τα επίσημα ευρωπαϊκά στοιχεία παρατηρείται μείωση των υποθέσεων που οδηγούν σε αποφάσεις υπό τη σκέπη της Διαδικασίας Διευθέτησης από 15 για την πενταετία 2015-2019 σε 10 για την τετραετία 2020-2023 (European Commission , 2023). Στην αντίπερα όχθη της Διαδικασίας Διευθέτησης Διαφορών βρίσκεται η Διαδικασία Ανάλυσης Δεσμεύσεως καθώς δε λειτουργεί συσσωρευτικά και έχουν ουσιώδεις διαφορές. Η Διαδικασία Ανάλυσης Δεσμεύσεως ακολουθεί την πολιτική διορθωτικών μέτρων σε περίπτωση

παράβασης και όχι εφαρμογή προστίμων. Δηλαδή, πρόκειται για παραβάσεις όχι τόσο σημαντικές και δεν εφαρμόζονται και αγωγές αποζημίωσης (Ζευγώλης, 2022, σελ. 145-159, 164-165).

2.1.3 Το Πρόγραμμα Πληροφοριοδότες

Ένα άλλο σημαντικό εργαλείο που διαθέτει η Επιτροπή Ανταγωνισμού για την αποκάλυψη παράνομων συμπεριφορών που νοθεύουν τον ανταγωνισμό είναι οι πληροφοριοδότες. Οι πληροφοριοδότες αποτελούν αναφορές του εργατικού δυναμικού μίας εταιρείας που διαπιστώνει πιθανές παραβάσεις καθώς γνωρίζει την πραγματικότητα εκ των έσω καλύτερα από ένα ελεγκτή. Οι αναφορές μπορεί να γίνουν σε μία ελεγκτική αρχή όπως είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού καθώς και σε εσωτερικό ελεγκτή. Το συγκεκριμένο εργαλείο δημιουργεί ένα δίκτυο καναλιών αναφοράς για την προάσπιση συμφερόντων. Σκοπός όπως και στα προηγούμενα δύο προγράμματα της Επιτροπής Ανταγωνισμού αποτελεί η πρόληψη τέτοιων φαινομένων. Οι δυνητικοί παραβάτες φοβούνται μήπως αποκαλυφθεί η δράση τους και έτσι μειώνονται οι πιθανότητες διάπραξης παράβασης. Τόσο οι δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικοί οργανισμοί οφείλουν να έχουν διαδικασίες παρακολούθησης των αναφορών. Επιπλέον, οι πληροφοριοδότες της παράβασης προστατεύονται από άδικη μεταχείριση από την εταιρεία (μη παροχής άδειας). Αναγκαίος όρος προστασίας αποτελεί να είναι αληθείς οι καταγγελίες των πληροφοριοδοτών για την εταιρεία. Οι αθέμιτες συμπεριφορές που καλύπτει το συγκεκριμένο μέτρο είναι θέματα υγείας, παραβίασης προσωπικών δεδομένων, παραποίησης οικονομικών στοιχείων, παραβίασης νόμων για τον ανταγωνισμό και νομιμοποίησης παράνομων εσόδων. Η εφαρμογή του συγκεκριμένου εργαλείου επεκτείνεται και σε θέματα επαγγελματικών σχέσεων όπως η σεξουαλική παρενόχληση σε χώρο εργασίας. Επίσης, με την πάροδο των χρόνων αναπτύσσονται πλατφόρμες αναφορών που διαθέτουν τις απαιτούμενες δικλείδες ασφαλείας. Λειτουργικά η επικοινωνία γίνεται μεταξύ του διαχειριστή και του αναφέροντα με τη χρήση συγκεκριμένου κωδικού. Όπως είναι λογικό στο συγκεκριμένο πρόγραμμα η αποκάλυψη πληροφοριών από τους πληροφοριοδότες ενέχει σημαντικό κόστος και κίνδυνο. Ενδεικτικά, μπορεί να υπάρξουν απειλές σχετικά με τη ζωή των πληροφοριοδοτών και ως εκ τούτου η προστασία τους από την νομοθεσία είναι υποχρεωτική. Επίσης, το εν λόγω πρόγραμμα προσπαθεί να ισχυροποιήσει την αντίληψη αντίστασης σε περιστατικά διαφθοράς προκειμένου να ενισχυθεί ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των ανθρώπων σε τέτοια φαινόμενα. Η νομοθεσία πρέπει να

προστατεύει τους πληροφοριοδότες καθώς είναι αναφαίρετο δικαίωμα και υποχρέωση η μείωση της διαφθοράς. Το συγκεκριμένο εργαλείο αποτελεί πρωτίστως αρμοδιότητα των εργαζόμενων της κανονιστικής συμμόρφωσης ενός ομίλου και σε δεύτερο πλάνο όσων είναι αρμόδιοι για το εσωτερικό της διαδικασίας με την υποστήριξη της διοίκησης. Το σύστημα επιτυγχάνει να εξασφαλίσει διαφάνεια ως προς τις αναφορές ενώ με τη συνεργασία της ευρωπαϊκής νομοθεσίας με τις εγχώριες αρχές επιχειρείται η προάσπιση των προσωπικών δεδομένων. Επίσης, το συγκεκριμένο σύστημα θεωρείται φιλικό ως προς τη χρήση για όσους πραγματοποιούν αναφορές σε καθεστώς διαυγείας. Το σημαντικότερο ελάττωμα μίας αναφοράς είναι η δυσκολία επικοινωνίας με τον αναφέροντα, κάτι που δυσκολεύει την εξέλιξη της υπόθεσης. Τέτοια αθέμιτες πρακτικές βλάπτουν την κουλτούρα και την εταιρική φήμη. Επίσης, με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 1937/2019 για την προάσπιση των συμφερόντων των προσώπων που αναφέρουν αθέμιτες πρακτικές του ενωσιακού δικαίου του Νόμου 4624/2019, ISO37QO1 δύνανται οι εργαζόμενοι αλλά και οι συνεργάτες των επιχειρήσεων να συμμετέχουν σε αυτό. Στο πλαίσιο αυτής της οδηγίας οι αναφορές γίνονται όχι μόνο από μισθωτούς αλλά και από μη μισθωτούς σύμφωνα με το άρθρο 49 της ΣΛΕΕ. Τέλος, αναφορές μπορούν να υποβληθούν μετόχους και πρόσωπα από τα διοικητικά κλιμάκια και μια εταιρείας. Η προστασία των δεδομένων των πληροφοριοδοτών περιλαμβάνει τους εξής τρόπους:

- Η αρμοδιότητα της οδηγίας οφείλει να μεγαλώσει και να συμπεριλαμβάνει και παραβιάσεις εθνικού δικαίου για απόρρητες πληροφορίες.
- Η προστασία τις οδηγίας να συμπεριλαμβάνει και τις ανώνυμες αναφορές.
- Επίσης, να αξιοποιήσει την προστασία των Πληροφοριοδοτών στο μέγιστο από εκδικητικές συμπεριφορές.

Επιπλέον, σχετικά με την οδηγία, αυτή διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Οι αναφορές των προσώπων πρέπει να σχετίζονται με το χώρο εργασίας τους.
- Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να έχουν δίαυλους αναφορών με αρμοδιότητες για τα πρόσωπα. Σχετικά με τους δίαυλους οφείλουν να προστατεύουν και να κρατούν μυστικά τα προσωπικά στοιχεία όσων κάνουν την αναφορά αλλά και των τρίτων που κατονομάζονται. Επιπλέον, το πρόσωπο που θα μεσολαβήσει για την επικοινωνία με το αναφέροντα πρέπει να είναι ανιδιοτελής. Μέσα σε μία βδομάδα από την αναφορά υπάρχει υποχρέωση κοινοποίησης της αναφοράς σύμφωνα με το άρθρο 9 §1. Από τη στιγμή της

παραλαβής υπάρχει προθεσμία ενημέρωσης τριών μηνών από την παραλαβή της αναφοράς. Η συγκεκριμένη διαδικασία αφορά τον εσωτερικό διάλογο ο οποίος δεν είναι απαραίτητο να προηγείται του εξωτερικού διαλόγου κατά το άρθρο 10. Κάθε χώρα της Ένωσης επιλέγει τις υπεύθυνες αρχές οι οποίες δημιουργούν ανεξάρτητους εξωτερικούς διαλόγους επικοινωνίας. Έπειτα, οι αρχές πληροφορούν τους αναφέροντες εντός 3-6 μηνών από την παραλαβή της αναφοράς (άρθρο 11). Παράλληλα, υπάρχουν συγκεκριμένοι όροι για την προστασία των πληροφοριών καθώς και για τη στελέχωση των ελεγκτικών αρχών. Τέλος για τις εξωτερικές και εσωτερικές αναφορές επικρατεί εμπιστευτικότητα ενώ παράλληλα αρχειοθετούνται (άρθρο 16-18).

- Επίσης, οι πληροφοριοδότες έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν προστασία στο πλαίσιο της οδηγίας σε περιπτώσεις που όταν έγιναν παραβιάσεις οι αναφορές δεν ήταν ψευδείς.
- Η οδηγία κάτω από συγκεκριμένο πλαίσιο παρέχει το δικαίωμα δημόσιας ανακάλυψης πληροφοριών.
- Υπάρχει οργανωμένο σύστημα προστασίας των πληροφοριοδοτών από απειλητικές συμπεριφορές.

Επομένως, οι πληροφοριοδότες διαθέτουν θεμελιώδη συμμετοχή στην αντιμετώπιση οποιαδήποτε αδικίας. Στην χώρα μας οι πληροφοριοδότες προστατεύονται από το Νόμο 4622/1019 και το άρθρο 39. Οι εσωτερικοί διάλογοι δεν περιλαμβάνουν νομικές οντότητες ιδιωτικού τομέα, με συγκεκριμένες εξαιρέσεις βέβαια σε συγκεκριμένο πεδίο δράσης. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η νομιμότητα και η εμπιστοσύνη μέσα σε μία εταιρεία. Συγχρόνως, ενισχύονται οι νόμιμες και καλές πολιτικές αλλά διαφυλάσσονται επιπλέον και τα συμφέροντα όσων καταγγέλλουν τα συγκεκριμένα φαινόμενα διαφθοράς (Fraud line, χωρίς ημερομηνία).

Κεφάλαιο 3

3.1 Έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού (για δημόσια έργα)

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετάσουμε την Απόφαση 628/2016 που ελήφθη από την ολομέλεια της Επιτροπής με αυτεπάγγελτη έρευνα της Γενικής Διεύθυνση του Ανταγωνισμού και αφορά σε διαγωνισμούς δημοσίων έργων. Το αντικείμενο της έρευνας αποτέλεσε η αθέμιτη σύμπραξη μεταξύ 15 κατασκευαστικών εταιριών που αποσκοπούσαν στην παραβίαση των άρθρων 1 και 25α του Νόμου 3959/2011 για περισσότερα από είκοσι έτη, όπως ήδη σημειώθηκε παραπάνω. Οι συμμετέχουσες

εταιρείες που προχώρησαν σε αθέμιτες οριζόντιες συμπράξεις και νόθευσαν τον ανταγωνισμό ήταν επιφανείς και σημαντικής εμπορικής αξίας. Όπως ήταν φυσικό η διεξαγωγή της έρευνας από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού διέλυσε την εμπιστοσύνη και την καλή εικόνα που είχαν χτίσει στην κατασκευαστική αγορά μετά από χρόνια παρουσίας.

Είναι δεδομένο ότι ο κατασκευαστικός κλάδος συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας κυρίως μέσω των δημόσιων επενδύσεων, που ωστόσο μειώθηκε σημαντικά την τελευταία δεκαετία λόγω της μεγάλης ύφεσης της χώρας μας. Τα δημόσια έργα (έργα αυτοκινητόδρομων, μετρό, ΟΣΕ, λιμάνια, αεροδρόμια) αποσκοπούν στην ικανοποίηση των αναγκών του συνόλου (Απόφαση Αριθ. 642/2017, 2017, σελ.1-2). Βέβαια, μετά τη μεγάλη οικονομική ύφεση η χώρα μας αρχίζει και εμφανίζει σημάδια ανάκαμψης ιδιαίτερα στην κατασκευαστική αγορά. Για την ακρίβεια, τα πλάνα που υπάρχουν για τα κατασκευαστικά έργα δείχνουν ότι θα υπάρξει εισροή 40 δισεκατομμυρίων ευρώ στη συγκεκριμένη αγορά στα επόμενα χρόνια. Επιπλέον, γνωστές εταιρείες στη συγκεκριμένη αγορά όπως η ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ και η Intrakat με βάση τα ψηφιακά έργα έχουν εισέλθουν στη συγκεκριμένη αγορά. Ο ΑΒΑΞ και οι προηγούμενες δύο εταιρείες έχουν επενδύσει σημαντικά κεφάλαια δημιουργώντας επένδυση που περιστρέφεται στην ενέργεια, τις υποδομές και τα ψηφιακά έργα. Μάλιστα δείγμα της καλής οικονομικής κατάστασης της Intrakat είναι ότι αυτή αναμένεται να προσεγγίσει την δεύτερη θέση στην κατασκευαστική αγορά. Επιπλέον, στο εγγύς μέλλον δύναται να αναλάβει τα επόμενα δημόσια έργα των οποίων η αξία αγγίζει δισεκατομμύρια. Αντίστοιχα, η εταιρεία ΑΒΑΞ βρίσκεται σε ανοδική τάση χρηματιστηριακά διότι δίνει μέρισμα στους μετόχους της τάξεως 0,07. Ενδεικτικά, έχει επιτελέσει 2400 έργα ανά τον κόσμο και απασχολεί μεγάλο αριθμό εργατικού δυναμικού κοντά στους 2500 εργαζόμενους (Μάνθος, 2023).

Αναφέραμε ότι ένα σημαντικό εργαλείο που διαθέτει η Επιτροπή Ανταγωνισμού για την εξιχνίαση των καρτέλ σύντομα και σχετικά εύκολα που είναι η Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών. Πάνω σε αυτό οι συγκεκριμένες εταιρείες όπως ΑΚΤΩΡ ΑΕ, ΑΚΤΩΡ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΛΛΑΚΤΩΡ ΑΕ, ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ ΑΕ, ΤΕΡΝΑ ΑΕ, ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ, INTRACOM HOLDINGS, INTRAKAT Α.Ε, J&P ΑΒΑΞ ΑΕ, -ΕΤΕΘ ΑΕ-ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ, ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕ –ΠΟΡΤΟ ΚΑΡΡΑΣ ΑΕ ανέφεραν εγγράφως ότι θέλουν να υπαχθούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε πως θα τη βοηθήσει αρκετά το συγκεκριμένο πρόγραμμα και δέχτηκε το αίτημα των εταιρειών άμεσα ενώ ενημέρωσε και τις

εταιρείες που δεν είχαν στείλει αίτημα. Έτσι, η SIEMENS A.E, VINCI CONCESSIONS S.A, ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ, ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΗΤΗΣ ΑΕ, ΕΚΤΕΡ ΑΕ , ΕΡΕΤΒΟ ΑΕ , Χ.Δ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΕ εισήλθαν στο Πρόγραμμα Διευθέτησης εντός της προθεσμίας και δεν χρειάστηκε απόφαση για τη συγκεκριμένη ενέργεια από την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Μάλιστα, η απόφαση 642/2017 που εφαρμόστηκε το πρόγραμμα της Διαδικασίας Διευθέτησης πρώτη φορά ενώ η δεύτερη ήταν η απόφαση 674/2018 στην οποία οι εταιρείες οικειοθελώς και πρόδηλα εκδήλωσαν τη βούληση τους να ενταχθούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Ακολούθησαν, συναντήσεις της Επιτροπής με τις εταιρείες και με αντιπροσώπους των εταιρειών μέσα στο 2016-2017 για την εξέλιξη της υπόθεσης και για τα πρόστιμα που θα επιβληθούν. Στις διμερές συσκέψεις τα εμπλεκόμενα μέρη ανέπτυξαν την επιχειρηματολογία τους σχετικά με τις κατηγορίες για νόθευση του ανταγωνισμού κατά το άρθρο 1 του Νόμου 3959/2011. Έπειτα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αξιολόγησε εάν ευσταθούν τα επιχειρήματα των εταιρειών. Δηλαδή, αξιολόγησε το βάρος και τη διάρκεια της παράβασης, το ποσό του προστίμου και λοιπά. Σχετικά με το εύρος του προστίμου η μέθοδος καθορισμού του προστίμου διαμορφώνεται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού στις συσκέψεις. Στις διμερές συσκέψεις η Επιτροπή λαμβάνει τα αποδεικτικά στοιχεία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ενώ το πρόστιμο που υποβάλλεται δεν είναι μεγαλύτερο από την προηγούμενη ποινή από την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Με βάση τις διμερές συσκέψεις η επιχείρηση ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΕ κατέθεσε έγγραφο για την υπαιτιότητα της σε χειραγωγημένους διαγωνισμούς «Γούρνες-Χερσόνησος» και η Επιτροπή Ανταγωνισμού αξιολόγησε τα στοιχεία και η εμπλεκόμενη εταιρεία έκανε αίτηση εισαγωγής στο Πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών. Η Επιτροπή δεν αποφάσισε για τη συμμετοχή των εταιρειών που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Έπειτα, εγκρίθηκαν οι αιτήσεις από τις παραπάνω εταιρείες για να εισαχθούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Οι εταιρείες υποχρεώθηκαν να συνεργαστούν εκούσια με την Επιτροπή ώστε να υπάρξουν άμεσα αποτελέσματα. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σκεπτόμενη τους παρακάτω λόγους αποφάσισε να εντάξει τις εταιρείες στο πρόγραμμα:

- Την ειλικρίνεια των εντασσόμενων εταιρειών για να βοηθήσουν την Επιτροπή.
- Το σκέλος στο οποίο συμμετέχουν οι εταιρείες στο καρτέλ ενώ οι επιχειρήσεις που επηρέαζαν άμεσα την αγορά μέσω του καρτέλ έστειλαν πρώτες αίτημα στη Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών.

- Εάν έχει γίνει αίτηση στο Πρόγραμμα Επιεικειάς από τις εταιρείες.
- Ο βαθμός αποτελεσματικότητας που απέφερε το πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών στην Επιτροπή Ανταγωνισμού.

Η επιτροπή Ανταγωνισμού πραγματοποίησε αυτεπάγγελτη έρευνα καθώς διαπίστωσε σε διαγωνισμούς δημοπράτησης δημοσίων έργων πιθανή παράβαση των άρθρων 1 του Νόμου 3959/2011 που σχετίζεται με την «Προστασία του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» και του άρθρου 101 της ΣΛΕΕ. Έπειτα, η χειραγώγηση των διαγωνισμών επιτυγχάνεται ενώ κανονικά θα πρέπει να ανταγωνίζονται μεταξύ τους οι επιχειρήσεις αυτές εναρμονίζουν τη συμπεριφορά τους αναφορικά με τις προσφορές τους στους διαγωνισμούς. Σχετικά με τη νόθευση των διαγωνισμών επισημαίνεται ότι όπως και στα καρτέλ άλλων κλάδων ότι επικρατεί καθορισμός των τιμών και κατανομή των αγορών ανάλογα την κάθε υπόθεση βέβαια. Επιπλέον έγιναν έρευνες κατά το έτος 2013 για παραβιάσεις του άρθρου 39 του Νόμου 3959/2011 στον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Τεχνικών Εταιρειών (ΣΑΤΕ) και στο Σύνδεσμο Τεχνικών Εταιρειών Ανώτερων Τάξεων (ΣΤΕΑΤ). Συνεπώς, τις επόμενες χρονιές 2014-2016 παρέλαβαν στοιχεία οι αρμόδιες αρχές, Τα στελέχη των συγκεκριμένων εταιρειών μετέβησαν στα γραφεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού για να δώσουν τις απαραίτητες εξηγήσεις. Πέρα από τις προαναφερθείσες εταιρείες στις 21/02/2013 η ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ, ΜΟΧΛΟΣ και ΠΟΡΤΟ ΚΑΡΡΑΣ ΑΕ υπέβαλλαν αίτηση για να υπαχθούν στο Πρόγραμμα Επιεικειάς προκειμένου να μειωθούν ή να απαλλαγθούν από χρηματικά πρόστιμα. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού τις δέχτηκε άμεσα στο πρόγραμμα θεωρώντας ότι έχουν προτεραιότητα. Μετά από τη συγκεκριμένη διαδικασία κατέθεσαν στοιχεία και έγγραφα που αποδεικνύουν την αθέμιτη σύμπραξη των εταιρειών που εισήλθαν στο πρόγραμμα την περίοδο 2011-2012 και η Επιτροπή ως αντάλλαγμα απάλλαξε τις αιτούσες εταιρείες από χρηματικές τιμωρίες για τη χειραγώγηση των δημοσίων έργων και του ανταγωνισμού με απόφαση τύπου 1B στις 21/03/2016. Έπειτα οι εταιρείες που αιτήθηκαν να εισέλθουν στο πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών η Επιτροπή τους δέχτηκε σύμφωνα με το άρθρο 25^α του νόμου 3959/2011. Επομένως, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις παραδέχτηκαν ότι δημιούργησαν καρτέλ οικειοθελώς παραβιάζοντας το άρθρο 1 του Νόμου 39/59/2011. Αποδεχόμενες την δημιουργία καρτέλ οι επιχειρήσεις αποκτούν τη δυνατότητα να μάθουν πληροφορίες του φακέλου της Επιτροπής Ανταγωνισμού και να πάρουν μέρος σε ακρόαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Συνεπώς, με βάση τις παραβιάσεις του άρθρου 25 §1-3 του Νόμου 3959/2011

επιβάλλονται πρόστιμα τα οποία λόγω της συμμετοχής στο πρόγραμμα αξιολογούνται στο 15% (Απόφαση Αριθ. 642/2017, 2017, σελ. 4-12).

3.2 Τρόποι παρεμπόδισης διαγωνισμών

Ο συμπαιγνιακός διαγωνισμός και η νόθευση των προσφορών αφορά το bid rigging. Οι επιχειρήσεις αντί να ανταγωνιστούν μεταξύ τους, κάτω από πέπλο μυστικότητας, ανεβάζουν τις τιμές τους ή μειώνουν την ποιότητα των προϊόντων τους ή συμφωνούν από πριν να μην ανταγωνισθούν σε προσφορές που πρόκειται να καταθέσουν στους διαγωνισμούς. Η νοθεία προσφορών βλάπτει τη δημόσια διαγωνιστική διαδικασία και με αυτό τον τρόπο κλονίζεται η δημόσια εμπιστοσύνη στους διαγωνισμούς και τα οφέλη της ανταγωνιστικής αγοράς. Η συγκεκριμένη πρακτική τιμωρείται στις χώρες που ανήκουν στον ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΟΟΣΑ) από το δίκαιο του ανταγωνισμού διότι η συγκεκριμένη παράβαση θεωρείται σε κάποιες νομοθεσίες ποινικό αδίκημα. Οι διαγωνισμοί συνήθως νοθεύονται από τις αντί ανταγωνιστικές συμπράξεις των επιχειρήσεων με τους εξής τρόπους:

- Συγκεκριμένη προσφορά, στις οποίες φανερώνονται αθέμιτες πρακτικές: α) οι προσφορές που θα καταθέσουν θα είναι υψηλότερες από την προσφορά του προαποφασισμένου νικητή, ή β) οι ανταγωνίστριες καταθέτουν προσφορά που διαθέτουν ρήτρες η οποία δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτή για τον αγοραστή.
- Κατάπνιξη προσφοράς, στην οποία συμφωνούν οι ανταγωνίστριες επιχειρήσεις να απουσιάσουν από το διαγωνισμό ή να αποσύρουν τη προσφορά τους προκειμένου να γίνει αποδεκτή από την αναθέτουσα αρχή μία συγκεκριμένη. Η προσφορά του συμφωνηθέντος εκ των προτέρων αναδόχου θεωρείται εκείνη που θα καταθέσει την μεγαλύτερη έκπτωση για το έργο στο διαγωνισμό.
- Κατάθεση προσφορών εναλλάξ, στις οποίες καταθέτουν προσφορές όμως ξεκινούν με τη νικήτρια. Οι τρόποι με τους οποίους γίνονται αντιληπτοί ποικίλλουν. Δηλαδή, μοιράζουν ίσα ποσά σε ομάδες διαγνωστικών διαδικασιών.
- Μοιρασιά των αγορών όπου απέχουν οι ανταγωνιστές από συγκεκριμένους πελάτες και γεωγραφικές τοποθεσίες. Η κατανομή πελατών και αγορών γίνεται

για να μην υποβληθούν προσφορές στους δημόσιους διαγωνισμούς από άλλους ανταγωνιστές.

- Διαμόρφωση εξ αρχής του ανάδοχου κοινοπρακτικού σχήματος, ο οποίος θα καταθέσει την μεγαλύτερη προσφορά στο διαγωνισμό.
- Καθορισμός του ποσοστού έκπτωσης καθώς και το εύρος της προσφοράς που θα υποβάλει η προ συμφωνημένη εταιρεία.

Η νοθεία προσφορών γίνεται πιο ευδιάκριτη σε αγορές που εμφανίζουν τα συγκεκριμένα στοιχεία:

- Μικρός αριθμός εταιρειών: όσο λιγότερες είναι οι εταιρείες που προμηθεύουν αγαθά και υπηρεσίες τόσο πιο εύκολα παρατηρείται το φαινόμενο της νοθείας προσφορών.
- Ελάχιστη ή καθόλου είσοδος: όταν υπάρχουν λίγες εταιρείες σε ένα κλάδο είναι κοστοβόρο και χρονοβόρο να εισέλθουν νέοι τότε προστατεύονται λόγω της απουσίας ανταγωνισμού.
- Οι συνθήκες αγοράς: επηρεάζονται από την προσφορά και τη ζήτηση. Όταν επικρατεί αβεβαιότητα και οικονομική ανησυχία εντείνονται τα κίνητρα για νόθευση των προσφορών προκειμένου να καλύψουν τα έσοδα από συμπαιγνίες.
- Επαναλαμβανόμενη προσφοροδότηση: το ενδεχόμενο συμπαιγνίας είναι ορατό στις επαναλαμβανόμενες αγορές. Με τη διαδικασία της προσφοροδότησης κατανέμουν τους διαγωνισμούς μεταξύ τους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι όποια εταιρεία αποφασίσει να αποχωρήσει από το Καρτέλ μπορεί να τιμωρηθεί από τα άλλα μέλη.
- Παρόμοια προϊόντα: στις περιπτώσεις που είναι παρόμοια τα προϊόντα είναι πιο ορατό το ενδεχόμενο διαμόρφωσης μιας κοινής τιμής.
- Ελάχιστες εναλλακτικές: για προϊόντα στα οποία υπάρχουν λίγες εναλλακτικές σε ένα κλάδο είναι πιθανό οι εταιρείες να νοθεύσουν τις προσφορές εφόσον αυξήσουν τις τιμές (Νομικά Νέα, χωρίς ημερομηνία).

Επιπλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσω του ανώνυμου συστήματος πληροφόρησης παρέχει στις αναθέτουσες αρχές την δυνατότητα να καταθέτουν πληροφορίες για τη χειραγώγηση των δημόσιων διαγωνισμών. Συγχρόνως, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συνδράμουν στο έργο της Επιτροπής Ανταγωνισμού καθώς ανακαλύπτουν τα καρτέλ και με αυτό τον τρόπο η Επιτροπή πραγματοποιήσει άμεσα και αποτελεσματικά την έρευνα. Επομένως, οι δημόσιοι διαγωνισμοί μπορούν να γίνονται κάτω από

καθεστώς διαφάνειας και να μην επηρεάζονται από αθέμιτες, μυστικές συμπράξεις εταιρειών. Συγχρόνως, όταν στους δημόσιους διαγωνισμούς γίνονται όλα φανερά τότε παύει να ελλοχεύει ο κίνδυνος νόθευσης του ανταγωνισμού παραβιάζοντας το άρθρο 1 του Νόμου 3959/2011 και 101 της ΣΛΕΕ. Συνεπώς, αυξάνεται παράλληλα την ταχύτητα διεξαγωγής διαγωνισμών καθώς δεν χρειάζεται να γίνουν έρευνες από την Επιτροπή Ανταγωνισμού για πιθανές παραβιάσεις του νόμου περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού (Απόφαση Αριθ. 642/2017, 2017, σελ.4-12).

3.3 Τρόποι αντιμετώπισης της Νόθευσης των Προσφορών

Αρχικά, υπάρχουν κάποια μέσα προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η διαφάνεια στους δημόσιους διαγωνισμούς. Στην Ελλάδα η κύρια μορφή καρτέλ θεωρούνται οι κοινοπραξίες που λαμβάνουν μέρος σε διαγωνισμούς. Σε αυτές υφίσταται:

- Απαίτηση χρηματικών εγγυήσεων από τους υποψήφιους στη διαδικασία προκειμένου να αποτρέψουν τους μικρούς υποψήφιους.
- Ελαχιστοποίηση των περιορισμών των ξένων υποψηφίων στη Διαγωνιστική Διαδικασία.
- Χρήση ηλεκτρονικού προσφοροδοτικού συστήματος για να είναι αδιάβλητη η διαδικασία.
- Να παρατηρείται η περίπτωση επαναλαμβανόμενων ενεργειών σχετικά με την υποβολή προσφορών. Να προλαμβάνονται καταστάσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε αθέμιτες συμπράξεις. Για παράδειγμα, προσφορές που γίνονται την ίδια στιγμή, κοινότυπα λάθη σε προσφορές, ο χαμηλότερος πλειοδότης δεν αναλαμβάνει τη σύμβαση, αλλαγές στις προσφορές χωρίς δυνατότητα αντίδρασης από το διαγωνισμό, λιγότερες λεπτομέρειες στην προφορά από τις αναμενόμενες, πτώση τιμής εισόδου στο διαγωνισμό, είσοδος αμφιλεγόμενου πλειοδότη και αποτυχία προφοράς.
- Ελαχιστοποίηση κόστους προετοιμασίας του διαγωνισμού.
- Μέσω πακεταρίσματος των υποψηφίων κατανέμονται τα πάγια έξοδα του διαγωνισμού.
- Έλεγχος του διαγωνισμού από πιστοποιημένους διαχειριστές.

- Παραχώρηση σημαντικού χρόνου στις εταιρείες για επεξεργασία λεπτομερειών (από επαγγελματικές και εμπορικές εφημερίδες) σχετικά με τα κατασκευαστικά έργα.
- Διατήρηση μυστικών και εμπιστευτικών εγγράφων.
- Αναλυτική αξιολόγηση της συμπεριφοράς των συμμετεχόντων στη διαδικασία (Νομικά Νέα, χωρίς ημερομηνία).

3.4 Τα Εμπλεκόμενα μέρη

Στη συγκεκριμένη έρευνα συμμετείχαν ελληνικές και ξένες εταιρείες που έχουν ως πεδίο δράσης τον Κατασκευαστικό κλάδο στον οποίο ανέλαβαν δημόσια έργα με αθέμιτες πρακτικές μέσω διαγωνισμών από τα έτη 1989-2012. Όμως, στην παρούσα εργασία θα δοθεί ιδιαίτερη σημασία στα έτη 2004-2012 που αφορούν τα έργα που θα αναλύσουμε (Απόφαση Αριθ. 642/2017, 2017, σελ.4). Αυτό που προξενεί μεγάλη εντύπωση αποτελεί ότι οι μεγάλοι ξένοι κατασκευαστικοί όμιλοι δεν εισήλθαν σε Πρόγραμμα Διευθέτησης διότι θεώρησαν πως δεν έχουν υπαιτιότητα αν και από τα στοιχεία που προκύπτουν ότι ήταν οι ηγέτες των επίμαχων δημόσιων έργων. Οι εργοληπτικές εταιρείες που συμμετείχαν στη χώρα μας μέσω θυγατρικών διαθέτουν κεφαλαιουχικό χαρακτήρα (ΑΕ, ΕΠΕ). Ωστόσο, στην πορεία οι συγκεκριμένες εταιρείες εισήχθησαν στο πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών για να απαλλαγθούν από τα πρόστιμα. Αυτές ήταν:

- ΑΚΤΩΡ Α.Τ.Ε
- ΕΛΛΑΚΤΩΡ ΑΕ
- ΑΚΤΩΡ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΑΕ
- INTRACOM HOLDINGS
- INTRAKAT ΑΕ
- ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕ
- SIEMENS AG, SIEMENS ΑΕ
- ΕΡΕΤΒΟ ΑΕ (η οποία έχει αναλάβει τα έργα της γραμμής 4 του Μετρό Τμήμα Γαλάτσι- Γουδί στους σταθμούς στο άλσος Βείκου και στο σταθμό Γαλατσίου)
- ΕΚΤΩΡ ΑΕ
- ΔΟΜΙΚΗ ΚΡΗΤΗΣ ΑΕ
- ΘΕΜΕΛΗ ΑΕ
- Χ.Δ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΕ

- ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ ΑΕ – ΤΕΡΝΑ ΑΕ ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ
- ΑΘΗΝΑ ΑΤΕ- ΕΤΕΘ ΑΕ -
- VINCI CONSESSIONS S.A

Δηλαδή, οι συγκεκριμένες εταιρείες είχαν ως κύριο στόχο τον περιορισμό του ανταγωνισμού καθώς καταναίμανε μεταξύ τους της αγορές παραβιάζοντας και το άρθρο 101 που σχετίζεται με το ενωσιακό δίκαιο. Συγχρόνως, στα δημόσια έργα παρατηρήθηκε το φαινόμενο των υπερβάσεων με μεγάλες εκπτώσεις ή πολύ χαμηλές τιμές που στην πορεία με τον Νόμο 3263/2004 (επειδή εφάρμοσε μαθηματική μεθοδολογία) απαλείφθηκε το φαινόμενο χαμηλών τιμών μεταξύ των συμπαιγνιακών επιχειρήσεων (οι οποίες κατασκεύαζαν έργα με πολύ υψηλό κόστος για το κράτος). Έπειτα, με το συγκεκριμένο νόμο η ανάθεση στο μειοδότη γινόταν τη μέρα του διαγωνισμού ενώ σε περίπτωση που υπερέβαινε το χρονικό όριο για να υλοποιηθεί το έργο μπορούσε να ανακηρυχθεί πάλι για διαγωνισμό. Για αυτό ο νόμος έγινε πιο αυστηρός και έλαβαν τέλος οι μεγάλες εκπτώσεις, αυξήθηκαν οι ποινικές ρήτρες και εγκρίθηκαν τα ενιαία τιμολόγια για τον ανάδοχο του έργου, ενώ με το ΠΔ 60/2007 η οποία εναρμονίστηκε με το άρθρο 53 Οδηγίας του 2004 προβλέπει η χαμηλότερη τιμή ενός δημόσιου έργου να είναι και η πιο οικονομική προσφορά. Οι ίδιες οι εταιρείες παρείχαν κάποιες εκπτώσεις και κίνητρα προκειμένου να καθιερωθούν στους συγκεκριμένους κλάδους αποκτώντας μεγάλα μερίδια αγοράς έτσι ώστε να τις ελέγχουν. Η νόθευση του ανταγωνισμού επετεύχθη προσδιορίζοντας εξαρχής τι θα γίνει στην κατάθεση προσφορών και ποιες εταιρείες θα αναλάμβαναν τα δημόσια έργα. Έγιναν συναντήσεις με κύριο θέμα ποιες από αυτές επρόκειτο να συνεργαστούν για να αναλάβουν τα έργα προχωρώντας σε οριζόντια σύμπραξη. Συνεπώς, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έκρινε ότι υπήρξε οργάνωση και συντονισμός μεταξύ των συμμετεχουσών εργοληπτικών επιχειρήσεων στο καρτέλ. Όπως ήταν φυσικό εφόσον χειραγωγήθηκαν από τις εταιρείες οι διαγωνισμοί αφού ο συντονισμός των εργοληπτικών εταιρειών είχε αποτελέσματα. Το χρονικό πλαίσιο των συγκεκριμένων έργων υποδομής αφορά τα μέσα και τα τέλη της δεκαετίας του 2000.

Σχετικά με τα έργα υποδομής, οι δημόσιες συμβάσεις υπογράφονται μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και της εργοληπτικής επιχείρησης προσφέροντας της χρήματα για το έργο σύμφωνα με το ΠΔ 265/1991. Ο Νόμος 1418/1984 καθορίζει τα ζητήματα των δημοσίων έργων. Δηλαδή, καθορίζονται οι τρόποι προσφοράς και ανάληψης ενός δημοσίου έργου μαζί με τη δημοπράτηση:

- Προφορά ποσοστού έκπτωσης με τιμολόγιο.
- Ανοικτό τιμολόγιο που να διαθέτει όλες τις τιμές των έργων.
- Μελέτη και κατασκευή με αμοιβή για όλο ή μέρος του έργου.
- Η μειοδοσία γίνεται με βάση ένα ποσοστό οφέλους.
- Στην προσφορά πέρα από χρηματική αμοιβή υπάρχουν και άλλοι τρόποι ανταλλάγματος.

Επιπλέον, με βάση το συγκεκριμένο διάταγμα υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις για την ανάθεση των έργων:

- Το πιο σημαντικό κριτήριο θεωρείται η χαμηλότερη τιμή σε συνδυασμό με την πιο προσοδοφόρα προσφορά .
- Επιπλέον, σύμφωνα με το Νόμο 1418/1984 για τα όρια του προϋπολογισμού των έργων υπάρχει μητρώο εργοληπτικών επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ) και το μητρώο Εμπειρίας Κατασκευαστών (ΜΕΚ) καθώς οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνου έργα πρέπει να εγγράφονται στο ΜΕΕΠ. Το ΜΕΚ είναι απαραίτητο για την εξέλιξη των έργων από τεχνικής απόψεως. Οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις περιλαμβάνονται σε τάξεις για τις κατηγορίες των έργων (οδοποιίας, λιμενικών βιομηχανικών, οικοδομικών, υδραυλικών και λοιπών έργων). Με το συγκεκριμένο νόμο οι επιχειρήσεις ανήκουν σε 7 τάξεις για τα είδη των έργων με ανώτερη τη Ζ΄ τάξη.
- Τα έξοδα λειτουργίας.
- Η αποδοτικότητα που θα έχει για το συγκεκριμένο έργο ο ανάδοχος.
- Η τεχνική αξία.
- Η προθεσμία εκτέλεσης.

Παραδείγματος χάρη, για να καταστεί πιο σαφές τέτοιες παραβιάσεις δύναται να είναι:

- Διαμόρφωση τιμών εκ των προτέρων .
- Ο έλεγχος της σχετικής αγοράς και η μοιρασιά της.
- Η παρεμπόδιση του ανταγωνισμού με οποιοδήποτε τρόπο όπως η άρνηση πώλησης χωρίς να συντρέχει σημαντικός λόγος.
- Ο αθέμιτος έλεγχος και περιορισμός της τεχνολογίας, της διανομής και της παραγωγής.

Επιπλέον, είναι γνωστό ότι οι επιχειρήσεις συνεργαζόμενες μεταξύ τους δημιουργούν κοινοπραξίες. Στην αρχή οι επιχειρήσεις μπορούσαν να συμμετάσχουν σε δημοπρασίες κοινοπραξιών όντας από την ίδια κατηγορία έργων όταν δεν

απαγορευόταν από τη διακήρυξη. Στη συνέχεια στα δημόσια έργα συμμετείχαν και εταιρείες από ανώτερη ιεραρχικά τάξη, ενώ με το ΠΔ218/1999 και το άρθρο 1 οι επιχειρήσεις από την ανώτερη τάξη προσέφεραν τουλάχιστον το 25%, δηλαδή το ¼ του συνολικού προϋπολογισμού για το έργο. Με το Νόμο 2940/2001 δόθηκε η δυνατότητα στην κατασκευαστική κοινοπραξία με σύσταση του ίδιου του ανάδοχου και άλλων εργολαβικών επιχειρήσεων (Απόφαση Αριθ. 642/2017, 2017, σελ. 20-23). Πρέπει να αναφερθεί ότι οι ανταγωνιστικές πρακτικές των εταιρειών σχετίζονται με το άρθρο 1 του Νόμου 3959/2011 ενώ προηγούμενες παραβάσεις του ανταγωνισμού αντιμετωπιζόνταν από το άρθρο 1 του Νόμου 703/77. Σύμφωνα με το Νόμο 703/77 η Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρείται επιφορτισμένη να αντιμετωπίζει τις πιο ουσιώδεις στρεβλώσεις που παρατηρούνται.

Στην παρούσα υπόθεση εξετάζεται η περίοδος 2004 -2012 και τα εμπλεκόμενα μέρη που υπήρξαν για τη δημοπράτηση των έργων του μετρό. Πιο συγκεκριμένα, αποτελούσε μια κλειστή διαδικασία στην οποία συμμετείχαν οι εξής εταιρείες: ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ, ΑΕΓΕΚ ΑΕ, ΤΕΡΝΑ ΑΕ, ΠΑΝΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ και J&P ΑΒΑΞ Α.Ε. Οι συγκεκριμένες εταιρείες μέσω σχημάτων είχαν περάσει στη δεύτερη φάση των διαγωνισμών και προχώρησαν σε μία χειραγώγηση των διαγωνισμών προκειμένου να καταφέρουν να εισέλθουν όλες οι συγκεκριμένες εταιρείες στο κατασκευαστικό έργο αναλαμβάνοντας τουλάχιστον το έργο ενός σταθμού του μετρό. Δηλαδή, οι αθέμιτες πρακτικές που πραγματοποιήσαν ήταν οι εξής:

- Κατανείμανε εκ των προτέρων 4 σταθμούς μετρό της Αθήνας καθορίζοντας εξ αρχής τον μειοδότη και να μπορούν να αναλαμβάνουν συνεννοούμενες εναλλάξ τα έργα για τους σταθμούς του μετρό. Ως αντάλλαγμα όσοι αποχώρησαν από τη διεκδίκηση του συγκεκριμένου έργου θα αναλάμβαναν το επόμενο.
- Στο διαγωνισμό τον οποίο κατένειμαν κατέθεσαν προφορές κάλυψης και οι άλλοι ανταγωνιστές εκτός από το μειοδότη που έχουν ήδη επιλέξει εκ των προτέρων. Αυτό γίνεται προκειμένου ο επιλεγμένος μειοδότης στο τέλος να αναδειχθεί νομότυπα και ανάδοχος του δημοσίου έργου.
- Αντίστοιχα, στο μετρό Θεσσαλονίκης είχαν αποφασίσει εκ προοιμίου να καταλάβουν προσφορές συνεννοούμενες οι εταιρείες μεταξύ τους προκειμένου να συμμετάσχουν όλες τους στο κατασκευαστικό έργο παρόλο που φαινόταν ο διαγωνισμός πως πραγματοποιούνταν ανταγωνιστικά από τις εταιρείες.

Για τα έργα του μετρό της περιόδου 2005-2006 αποτέλεσαν αντικείμενα των συμμετεχουσών εταιρειών σε καρτέλ. Έγιναν συνεννοήσεις κατανομής των έργων του μετρό Θεσσαλονίκης, τμήμα «Άγιος Δημήτριος-Ελληνικό γραμμή 2», τμήμα «Άγιος Αντώνιος - Ανθούπολη» και τμήμα «Αιγάλεω-Χαλάνδρι». Η υποβολή των προσφορών έγινε από το 2005 έως και το 2006 ενώ συμπεριλήφθηκε και το τμήμα της γραμμής 3 «Χολαργός-Νομισματοκοπείο – Αγία Παρασκευή». Οι συμφωνίες μεταξύ των συγκεκριμένων εταιρειών καθορίστηκαν από την ανάληψη του έργου του μετρό Θεσσαλονίκης όσον αφορά στους κύριους όρους. Η κατανομή των κατασκευαστικών έργων κατά τις συμπράττουσες επιχειρήσεις καθόριζε ότι όταν περνούσαν στη δεύτερη φάση των διαγωνισμών το κοινοπρακτικό σχήμα των εταιρειών θα καταλάμβανε κάθε επιχείρηση ίσης αξίας κατασκευαστικά έργα για να μην αδικηθεί καμία μεταξύ τους. Ήτοι, κάθε εταιρεία θα λάμβανε το αντικείμενο του έργου που της αναλογεί χάρις τα κοινοπρακτικό σχήμα αποφάσισαν εκ των προτέρων το μειοδότη του διαγωνισμού. Σχετικά με τα υπόλοιπα έργα του μετρό εκτός από το Μετρό Θεσσαλονίκης οι συμπράττουσες επιχειρήσεις συμφώνησαν εκ των προτέρων στην κατανομή του κατασκευαστικού έργου και ειδικότερα τις εργασίες του πολιτικού μηχανικού με ίσο τρόπο ανάμεσα στα κοινοπρακτικά σχήματα που συμμετείχαν μέσω του μειοδότη των εταιρειών που θα κατέθεταν βοηθητικές προσφορές καθώς και το εύρος των συγκεκριμένων προσφορών όπως αποκάλυψε αποδεικτικό στοιχείο που κατατέθηκε από τις εταιρείες στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Επιπλέον, τα δικαιώματα προσδοκίας των εταιρειών ικανοποιήθηκαν εναλλάξ εφόσον κατανεμόταν το κατασκευαστικό έργο στην κάθε εταιρεία μέσω του προσυμφωνημένου μειοδότη. Για τα υπόλοιπα έργα του «πακέτου» οι εταιρείες θα αποκτούσαν τα υπόλοιπα χρηματικά ποσά μέσω της συμμετοχής στην κατασκευή τους (μηχανισμός προσαρμογής). Επιπλέον, τα τεχνικά στοιχεία για την κατασκευή και υλοποίηση των έργων του μετρό καθορίστηκαν τα έτη 2005 και 2006 μαζί με τη μέθοδο υπολογισμού δικαιωμάτων πραγματικών και θεωρητικών της κάθε επιχείρησης που έλαβε μέρος στο κοινοπρακτικό σχήμα. Παρατηρήθηκε ότι ο συγκεκριμένος τρόπος υπάρχει και στις συμπράξεις έργων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και σε πίνακες υπολογιστικούς για τα 2011 και 2012. Μάλιστα, σε αυτό το σημείο σημειώνεται ότι οι συμφωνίες των συγκεκριμένων εταιρειών εφαρμόστηκαν και στα τέσσερα έργα/γραμμές του μετρό της Αθήνας, στο οποίο κάθε εταιρεία έλαβε μέρος ως μέλος ανάδοχου σχήματος ανά έργο. Παρόλα αυτά, ο μηχανισμός προσαρμογής που προαναφέρθηκε τέθηκε σε εφαρμογή εν μέρει καθώς δεν απέκτησαν χρηματικά ποσά που συνεπάγονται με αναλογίες-ποσοστά για

όλες τις συμπράττουσες εταιρείες . Αντίθετα, στο μετρό Θεσσαλονίκης όσα είχαν προ συμφωνηθεί δεν πραγματοποιήθηκαν εν τέλει. Οι εταιρείες πραγματοποιούσαν συναντήσεις στις οποίες είχαν υπογράψει συμβάσεις για τη διανομή και ανάληψη των έργων σε επόμενους διαγωνισμούς. Συγχρόνως, στο καρτέλ δημιούργησαν σύστημα τακτικής παρακολούθησης εταιρειών εκτός του καρτέλ προκειμένου αργότερα να τις προσεγγίσουν για να τις εντάξουν αργότερα (Απόφαση Αριθ. 642/2017, 2017, σελ. 41-43.64-73).

3.5 Η επιχειρηματολογία των κατασκευαστικών εταιρειών

Αρχικά, οι κατασκευαστικές εταιρείες που αναφέρθηκαν ιδίως στα έργα του μετρό ΑΚΤΩΡ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΚΤΩΡ (ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ), J&P ΑΒΑΞ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΗ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΗΧΗΜΑΤΩΝ (J&P ΑΒΑΞ ΑΕ), ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΤΕΡΝΑ ΑΕ) ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ συμμετείχαν σε καρτέλ. Πιο συγκεκριμένα, η χρηματική ποινή που επιβλήθηκε σε 15 μεγαλύτερες κατασκευαστικές εταιρείες αγγίζει τα 80,7 εκατομμύρια ευρώ. Το καρτέλ ξεκίνησε τη δράση του από το 1981 και σε διαφορετικές περιστάσεις τα πρόστιμα θα ήταν μεγαλύτερου μεγέθους. Δηλαδή, η χειραγώγηση και η κατανομή των διαγωνισμών ξεκίνησε το 1981 κυρίως από το 1981-1989 όμως οι εταιρείες παραδέχτηκαν την εμπλοκή τους κυρίως για την περίοδο 1989-2000. Ωστόσο, αρκετές εταιρείες αποδεχόμενες τη συμμετοχή τους στο καρτέλ εισήλθαν στο πρόγραμμα Διευθέτησης. Με αυτόν τον τρόπο στις κατασκευαστικές εταιρείες μειώθηκαν τα πρόστιμα κατά 15%. Οι κατασκευαστικές εταιρείες ισχυρίστηκαν ότι έχουν θέματα βιωσιμότητας και ότι δεν έχουν τη δυνατότητα πληρωμής των προστίμων. Συνεπώς, εισήλθαν στο Πρόγραμμα Διευθέτησης προσκομίζοντας αποδεικτικά έγγραφα συμμετοχής σε καρτέλ για να έχουν ελάφρυνση στα πρόστιμα. Βεβαίως, οι κατασκευαστικές εταιρείες για τη συμμετοχή τους σε καρτέλ είχαν πιο ελαφρυντικές ποινές διότι με την πάροδο του χρόνου έχουν παραγραφεί οι παραβάσεις. Πιο συγκεκριμένα, με βάση το άρθρο 42 του Νόμου 3959/2011 δεν τιμωρήθηκαν οι εταιρείες για τη χειραγώγηση διαγωνισμών πριν το 2005. Αντίθετα, οι ξένοι κατασκευαστικοί όμιλοι αρνήθηκαν οποιαδήποτε ανάμειξη καθώς και την είσοδο σε πρόγραμμα Διευθέτησης παρόλο που ήταν οι ηγέτες των κοινοπραξιών σε κομβικά έργα. (Γεωργιάς, 2017).

3.6 Διαμόρφωση της σχετικής αγοράς

Αρχικά, η συμπαιγνία επηρεάζεται από το μέρος στο οποίο λαμβάνει χώρα η κάθε πληροφορία και όχι από την ανταλλασσόμενη πληροφορία. Είναι συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική ανάμεσα σε δύο ή περισσότερους ανταγωνιστές του κλάδου. Όταν υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των εταιρειών εκ των προτέρων θεωρείται ρητή όπως με τη χειραγώγηση των διαγωνισμών που γινόταν για να λάβουν όλες οι εταιρείες μέρος στην κατασκευή έργων υποδομής. Ενώ σιωπηρή είναι όταν δεν υπάρχει επικοινωνία ανάμεσα στις εταιρείες αλλά ακολουθούν μία κοινή στρατηγική. Οι εναρμονισμένες πρακτικές για τη συμπερίληψη μη αναδόχων αποσκοπεί ώστε οι εταιρείες να αποκτήσουν ποσοστό στα έργα και κατανομή στη σχετική αγορά αφού θα συμμετέχουν σίγουρα ανεξάρτητα από τις οικονομικές προσφορές. Αντίστοιχα, οι εναρμονισμένες πρακτικές αναφορικά με την κατανομή της αγοράς εμποδίζουν την είσοδο των επιχειρήσεων στη διαδικασία. Συγχρόνως, όπως έχει αναφερθεί και σε άλλα σημεία της εργασίας, αποτελεί αν όχι η σοβαρότερη μια από τις πιο σημαντικές ανομίες και παραβιάσεις του θεμιτού ανταγωνισμού. Επομένως, οι εταιρείες γνωρίζοντας τις πιθανές επιπτώσεις των πράξεων τους συνηθίζουν να αποκρύπτουν στοιχεία και έγγραφα που τις ενοχοποιούν και τα αποκαλύπτουν μόνο όταν πρόκειται να απαλλαγούν από πιθανές κυρώσεις (Απόφαση Αριθ. 642/2017, 2017, σελ. 79-82). Βέβαια, είναι πιο δύσκολη η δημιουργία συμπαιγνία όταν δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων στην συγκεκριμένη αγορά, το κόστος και η ζήτηση έχουν διακυμάνσεις και φυσικά η διαφοροποίηση του προϊόντος του είναι μεγάλη. Συνεπώς, όταν το προϊόν δεν είναι τυποποιημένο τότε δεν συναντώνται εύκολα τα συμφέροντα μεταξύ των εταιρειών και ως συνέπεια το καρτέλ είναι πιο επίφοβο να διαβρωθεί. Συγχρόνως, ο βαθμός συγκέντρωσης που παρατηρείται σε μία συγκεκριμένη αγορά οφείλει να αποτελεί τη κύρια αιτία προκειμένου να αρχίσουν έρευνες από την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Δηλαδή, όταν η αγορά συγκεντρώνεται σε ελάχιστες και μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις, το οποίο παρατηρείται πιο εύκολα σε μία ολιγοπωλιακή αγορά η ύπαρξη σιωπηρής συμπαιγνίας. Όπως είναι φυσικό η σχετική αγορά είναι αυτή που καθορίζει τα πλαίσια μέσα στα οποία ασκείται ο ανταγωνισμός ανάμεσα σε επιχειρήσεις ίδιου κλάδου δραστηριοποίησης (Μάλλιαρης, 2012, σελ. 315-316). Για αυτό και η αγορά των έργων υποδομής είναι διαφορετική από αυτήν των ιδιωτικών έργων. Στα δημόσια έργα η ανάθεση γίνεται από δημόσιους φορείς ή από επιχειρήσεις που έχουν εγγραφεί στο ΜΕΕΠ. Στο συγκεκριμένο κλάδο ως γεωγραφική αγορά

ορίζεται η χώρα μας. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού για την σχετική αγορά των δημοσίων έργων απαιτεί τα εξής:

- Η κατασκευαστική εταιρία οφείλει να διαθέτει κατασκευαστική ικανότητα όσον αφορά την τάξη της, να τηρεί το συμφωνημένο εύρος του προϋπολογισμού και το ύψος των ιδίων κεφαλαίων.
- Να είναι εγγεγραμμένη η επιχείρηση που αναλαμβάνει τα δημόσια έργα στις συγκεκριμένες κατηγορίες έργων.
- Να είναι εγγεγραμμένες οι εργοληπτικές επιχειρήσεις στις κατάλληλες τάξεις προκειμένου να έχουν δυνατότητα συμμετοχής για την ανάληψη και εκπλήρωση των δημοσίων έργων.

Επιπλέον, για τον καθορισμό των ορίων της συγκεκριμένης αγοράς δεν εξετάζεται το άρθρο 101 ΣΛΕΕ του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντίθετα, οι συμφωνίες που συνάπτονται και αποσκοπούν στην παρεμπόδιση ή νόθευση του θεμιτού ανταγωνισμού στο συγκεκριμένο κλάδο ρυθμίζονται από το Νόμο 3959/2011 και το άρθρο 1. Οι αντί ανταγωνιστικές συμπεριφορές των κατασκευαστικών εταιρειών διαθέτουν ως αγορά προϊόντος και γεωγραφική αγορά το έργο και τη διαγωνιστική διαδικασία από την αθέμιτη σύμπραξη των εταιρειών ανεξάρτητα από επενδυτικά και τεχνικά στοιχεία. Συγχρόνως, στη σύμπραξη δεν ενδιαφέρει την Επιτροπή Ανταγωνισμού η πρόθεση των μερών για νόθευση του ανταγωνισμού αλλά αν δημιουργείται αντί ανταγωνιστικό αποτέλεσμα. Επομένως, εάν γίνεται αυτό η σύμπραξη είναι παράνομη ακόμη και αν δεν το επιθυμούν οι επιχειρήσεις. Το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ και ο Νόμος 3959/2011 στο άρθρο 1 εξετάζουν εάν οι συμπράξεις έχουν ως αντικείμενο την παρεμπόδιση του ανταγωνισμού. Τονίζεται ότι η σύμπραξη δύναται να επιδρά στο εμπόριο των κρατών-μελών μέσω νομικών και πραγματικών δεδομένων. Επίσης, εφόσον η σύμπραξη επιδρά στο σύνολο της συμφωνίας το άρθρο 101 της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδρά στο σύνολο της συμφωνίας και δεν δίνεται ιδιαίτερη σημασία αν η επιχείρηση επηρεάζει ορατά το εμπόριο των κρατών μελών. Εφόσον, επηρεάζεται αισθητά το εμπόριο μεταξύ των χωρών της Ένωσης, μπορεί η Επιτροπή να εφαρμόσει τόσο το εθνικό δίκαιο όσο και το άρθρο 101 της ΣΛΕΕ για τον ανταγωνισμό. Στην παρούσα υπόθεση οι περισσότερες εργοληπτικές επιχειρήσεις ανήκουν στην ανώτερη τάξη όσον αφορά στα πιο σημαντικά έργα. Δηλαδή, οι εταιρείες τους πρέπει να διαθέτουν πτυχίο της 7^{ης} τάξης ενώ για ποσοστό στην αγορά μεγαλύτερο του 50% σχετίζεται με τις εταιρείες από 4^{ης}- 7^{ης} τάξη. Τα συγκεκριμένα πτυχία και μερίδια στην αγορά φανερώνουν την οικονομική ισχύ των

επιχειρήσεων στον κλάδο. Οι αθέμιτες πολιτικές και πρακτικές των εταιρειών συνδέονται με έργα που γίνεται δημοπράτηση σε δημόσιο φορέα ή άλλους φορείς εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος. Βέβαια, παρά την ισχυροποίηση του νομοθετικού πλαισίου πάντα βρίσκεται γόνιμο έδαφος από τις εταιρείες για τη δημιουργία αθέμιτων τακτικών. Αντίστοιχα, ως γεωγραφική αγορά θεωρείται η Ελλάδα εφόσον οι περισσότερες επιχειρήσεις διαθέτουν ως πεδίο δράσης τη χώρα μας καθώς δεν υπάρχει τροχοπέδη δραστηριοποίησης των εργοληπτικών επιχειρήσεων εκτός των περιοχών δράσης τους. Για το είδος της παράβασης εξετάζεται εάν οι συμμετέχουσες εταιρείες συνδέονται άμεσα με το καρτέλ και τι οφέλη αποκτούν. Τέλος, τα χρηματικά πρόστιμα που ετέθησαν τα τελευταία 30 χρόνια παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση. Δηλαδή από την περίοδο 1990-2023 χωρίζοντας τα σε περιόδους των 4 ετών υπάρχει μια διαρκή αύξηση των χρηματικών ποινών αποκαλύπτοντας και την αυστηροποίηση των κανόνων του ανταγωνισμού (Απόφαση Αριθμός. 642/2017, 2017, σελ. 81-97, 114-115).

3.7 Αναπροσαρμογή του προστίμου από την Επιτροπή Ανταγωνισμού

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως οι κατασκευαστικές εταιρείες λόγω της μεγάλης οικονομικής ύφεσης στην οποία περιήλθε η χώρα μας την προηγούμενη δεκαετία ζήτησαν αναπροσαρμογή του χρηματικού ποσού. Αρκετές από αυτές που αναφέρθηκαν προηγουμένως επικαλέστηκαν ότι έχουν θέματα οικονομικής βιωσιμότητας καθώς κι ότι εισήλθαν με τη συναίνεσή τους στο Πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών. Επιπλέον, το εργατικό δυναμικό που απασχολούνταν στην Κατασκευαστική αγορά από 589 χιλιάδες υποχώρησε σε 287 χιλιάδες μέσα σε 5 χρόνια από το 2008 έως το 2013. Αυτό οφείλεται εν μέρει στην παγκόσμια οικονομική κρίση αλλά και στην ελληνική πραγματικότητα, οπότε υπήρξαν περικοπές μισθών και απολύσεις εργατών. Έτσι, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έγινε πιο ελαστική στις συγκεκριμένες εταιρείες χωρίς όμως να απομακρύνεται από τον αποτρεπτικό χαρακτήρα των προστίμων. Επιπλέον, έλαβε υπόψιν ότι ελαττώθηκε ο ρυθμός κατασκευής δημοσίων έργων τα προηγούμενα χρόνια καθώς συρρικνώθηκε το ΑΕΠ της χώρας. Αξιολογώντας λοιπόν τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα καθώς και τη μείωση των δημόσιων έργων αποφάσισε να προχωρήσει σε αναπροσαρμογή και μείωση του χρηματικού προστίμου σε ποσοστό για τις συμμετέχουσες εταιρείες σε καρτέλ. Κι αυτό καθώς εφόσον οι εταιρείες των καρτέλ προσκόμισαν αποδεικτικά στοιχεία, απάντησαν σε ερωτήματα, δεν κατέστρεψαν πληροφορίες όπως ορίζουν οι

παραβιάσεις του Άρθρου 1B, τα στοιχεία υπάχθηκαν στα Προγράμματα Επιχειρείας και Διευθέτησης Δημόσιων Διαφορών και ανέφεραν τα εμπλεκόμενα μέρη στην κάθε περίπτωση. Οπότε απαλλάχθηκαν από το πρόστιμο του άρθρου 25 του Νόμου 3959/2011 κάποιες εξ αυτών, όπως η ΤΕΧΝΙΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕ. Συγχρόνως, οι εταιρείες που αναφέρθηκαν για τα έργα του μετρό ΑΕΓΕΚ ΚΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ, J&ΡΑΒΑΞ, ΑΚΤΩΡ, ΤΕΡΝΑ εισήλθαν στο Πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών, το οποίο οδήγησε σε μείωση του προστίμου κατά 10%. Δηλαδή, με βάση την αρχή της αναλογικότητας τίθεται διατίμηση 10% στα συνολικά έσοδα των επιχειρήσεων από την Επιτροπή. Σε οποιοδήποτε πρόστιμο βέβαια δίνεται σημασία στη διάρκεια, τη σοβαρότητα της παράβασης και το όφελος που απέκτησε η εταιρεία. Στις αθέμιτες οριζόντιες συμπράξεις τα χρηματικά πρόστιμα κυμαίνονται μεταξύ του 0-10% του παγκόσμιου κύκλου εργασιών ανάλογα με τη συμμετοχή της εταιρείας στο καρτέλ. Όμως το κύριο ποσό του προστίμου θεωρείται το 10% του κύκλου εργασιών των εταιρειών με το Νόμο 3959/2011 το οποίο μειώνεται στο μισό εφόσον η εταιρεία υπαχθεί στη Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών. Στις εταιρείες που εξετάζεται στην υπόθεση το υπέρτατο όριο λαμβάνοντας τα ελαφρυντικά και επιβαρυντικά στοιχεία κάθε εταιρείας διαμορφώνεται το ανώτατο όριο στο 10%. Στο συγκεκριμένο υπό εξέταση παράδειγμα η παράνομη δραστηριοποίηση των εταιρειών γίνεται την επταετία 2005-2012. Σε αυτό το πλαίσιο κάποιες κατασκευαστικές εταιρείες με βάση την §22 από την ανακοίνωση της Επιτροπής εξετάζεται η βιωσιμότητα της εταιρείας και αν έχει τις δυνατότητες να πληρώσει το πρόστιμο. Σύμφωνα, με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Επιτροπή οφείλει να εξετάζει συγκεκριμένες προϋποθέσεις:

- Σε αίτηση αδυναμίας πληρωμής του προστίμου (ολική ή μερική) η εταιρία είναι υπόχρεη προσκόμισης των απαραίτητων αποδεικτικών εγγράφων.
- Αν με το πρόστιμο τίθεται σε ρίσκο και αβεβαιότητα η οικονομική βιωσιμότητα της εταιρείας.
- Έχουν καταστραφεί η αξία των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας.
- Εάν η εταιρεία είναι αντιμέτωπη με κίνδυνο εξαφάνισης λόγω των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών.

Επομένως, οι εταιρείες στην συγκεκριμένη υπόθεση των καρτέλ απαίτησαν να εισέλθουν στο πρόγραμμα Διευθέτησης για να μειωθεί ολόκληρο ή εν μέρει το πρόστιμο ζητώντας την εφαρμογή των §21 και §22 του Νόμου 3959/2011 σχετικά με τη μέθοδο των προστίμων. Επιπλέον, το άρθρο 42 §1 του Νόμου 3959/2011 προβλέπει

πως η παραγραφή της αθέμιτης πρακτικής ξεκινά αφότου η εταιρία παύει να συμμετέχει στην παράβαση. Οι επιχειρήσεις επικαλέστηκαν ότι είχαν συσσωρευμένες ζημιές και βρίσκονται κοντά στη χρεοκοπία καθώς και η αδυναμία χρηματοδότησης των τραπεζών στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις λόγω της ρευστής κατάστασης. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αξιολογεί την υπαγωγή αδυναμίας πληρωμής των προστίμων με βάση το επιτόκιο τραπεζικού δανεισμού κι εάν το πρόστιμο είναι υψηλό και δυσανάλογα μεγάλο με το μέγεθος της εταιρείας η εταιρεία θα μπορούσε να αντιμετωπίσει ζητήματα φερεγγυότητας και ρευστότητας (Απόφαση Αριθμός. 642/2017, 2017, σελ. (100, 107-110, 113-114, 116,121-123,125-127,129).

Κεφάλαιο 4

4.1 Το τελευταίο στάδιο η απόφαση της επιτροπής

Φτάνοντας στο τελευταίο στάδιο του προβλήματος η απόφαση που έλαβε η Επιτροπή αφορούσε στην εφαρμογή κυρώσεων και προστίμων. Έτσι, με κύριο γνώμονα το νόμο καθορίζεται ένα χρηματικό ποσό το οποίο επιβάλλεται στις επιχειρήσεις. Επιπλέον, ανάλογα την εκάστοτε περίπτωση το χρηματικό ποσό προσαυξάνει ή μειώνεται εφόσον συντρέχουν επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις με αφετηρία του κάθε προστίμου να θεωρείται το 10% των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης. Ωστόσο, το βασικό θεμέλιο για τον καθορισμό του προστίμου αποτελεί ο κύκλος εργασιών της κάθε επιχείρησης σχετικά με προϊόντα και υπηρεσίες που αφορούν στην παράβαση κι όχι συνολικά. Έτσι η Επιτροπή ασχολήθηκε αναλυτικά με το συγκεκριμένο κλάδο και προχώρησε σε αυτεπάγγελτες έρευνες και σε γνωμοδοτήσεις οι οποίες σχετίζονται με την κατάργηση ρυθμίσεων του Αγορανομικού κώδικα, καθώς και γνωστοποίησης των τιμοκατάλογων. Στην πορεία συγκεκριμένη περίπτωση υπολογίστηκε η αξία των πωλήσεων των προϊόντων, με τα οποία το παράπτωμα σχετιζόταν άμεσα ή έμμεσα. Επίσης, στις έρευνες της Επιτροπής Ανταγωνισμού ερευνήθηκε εάν οι εταιρείες καθυστερούσαν εσκεμμένα τις διαδικασίες και εάν προέτρεπαν τις υπόλοιπες σε αθέμιτες πρακτικές. Για την ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ και την J&P ΑΒΑΞ ΑΕ δεν προέκυψε να ώθησαν τις άλλες εταιρείες σε αθέμιτες πρακτικές. Βέβαια, στη J&P ΑΒΑΞ ΑΕ έγιναν δύο έλεγχοι όπου στον πρώτο αποκρύφθηκε το γραφείο στελέχους της εταιρείας ενώ στο δεύτερο 13 λογιστικά βιβλία και ημερομηνίες της εταιρείας. Καθώς η εκτίμηση του εκάστοτε προστίμου διαμορφώνεται από

κατευθυντήριες γραμμές που χαράσσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και συγκεκριμένα αυτές της 12-5-2006 ορίζουν τιμωρία παραδειγματικά στις ακόλουθες περιπτώσεις :

- Τον διαμοιρασμό των αγορών.
- Σε περιστατικά με κυρίαρχο θέμα την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης στα οποία η ποινή για την παραβάτιδα επιχείρηση βρίσκεται ανάμεσα στα όρια του 0-15% επί των ακαθάριστων εσόδων σύμφωνα με τον παλαιότερο Νόμου 703/1977.

Ως εκ τούτου, η ολομέλεια της Επιτροπής Ανταγωνισμού με φανερή ψηφοφορία αποφάσισε ομόφωνα ότι διαπίστωσε πως οι εταιρείες ΑΚΤΩΡ ΑΝΩΝΥΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΚΤΩΡ (ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ), J&P ΑΒΑΞ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ –ΕΜΠΟΡΙΚΗ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΗΧΗΜΑΤΩΝ (J&P ΑΒΑΞ ΑΕ), ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΤΕΡΝΑ ΑΕ) ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ(ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ) και άλλες εταιρείες παραβίασαν σύμφωνα με το πόρισμα της Επιτροπής τα άρθρα 1 του Νόμου 3959/2011 και 101 της ΣΛΕΕ στο το οποίο αφορά το διαμοιρασμό των αγορών και την παρεμπόδιση του υγιή ανταγωνισμού για τα δημόσια έργα για το χρονικό διάστημα από 11/05/2005 μέχρι 26/11/2012. Άρα πρόκειται για μία διαρκή παράβαση για τις εταιρείες:

- ΑΚΤΩΡ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ(ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ) από 11/05/2005 μέχρι 26/11/2012
- J&P ΑΒΑΞ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ -ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΗ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΗΧΗΜΑΤΩΝ (J&P ΑΒΑΞ ΑΕ) από 11/05/2005 μέχρι 26/11/2012
- ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΤΕΡΝΑ ΑΕ) από 11/05/2005 μέχρι 4/1/2007 και από 4/6/2011 μέχρι 26/11/2012
- Στην ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ) από 11/5/2005 μέχρι 4/1/2007 και από 4/6/2011 μέχρι 26/11/2012
- Υποχρέωσε τις προαναφερθείσες εταιρείες να σταματήσουν εφόσον δεν το έχουν κάνει ακόμη τη διαπιστωθείσα παράβαση κατά την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

- Επέβαλε χρηματικό πρόστιμο στις συγκεκριμένες εταιρείες για τη διαπιστωθείσα παράβαση του άρθρου 1 του Νόμου 3959/2011 και του 101 της ΣΛΕΕ αντίστοιχα με το ενωσιακό δίκαιο.
- Στην ΑΚΤΩΡ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ(ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ) επέβαλε πρόστιμο τριάντα οκτώ εκατομμυρίων τετρακοσίων ενενήντα πέντε χιλιάδων τετρακοσίων πενήντα τριών ευρώ (€38.495.453).
- J&P ΑΒΑΞ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ -ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ – ΕΜΠΟΡΙΚΗ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΗΧΗΜΑΤΩΝ (J&P ΑΒΑΞ ΑΕ) επέβαλε πρόστιμο της τάξεως των δέκα οκτώ εκατομμυρίων τριακοσίων είκοσι χιλιάδων εκατό ενενήντα τριών ευρώ (€18.320.193).
- ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΤΕΡΝΑ ΑΕ) επέβαλε πρόστιμο της τάξεως δέκα οκτώ εκατομμυρίων εξακοσίων έντεκα χιλιάδων εξακοσίων ενενήντα πέντε ευρώ (€18.611.695).
- Στην ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ επέβαλε πρόστιμο ύψους πεντακοσίων τριάντα δύο χιλιάδων οκτακοσίων πενήντα εννέα ευρώ (€532.859).
- Να αναφερθεί σε αυτό το σημείο επειδή η εταιρεία Χ.Δ ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ ΑΕ υπάχθηκε στο πρόγραμμα Διευθέτησης Διαφορών της επιβλήθηκε πρόστιμο μηδενικής αξίας οπότε απαλλάχτηκε από τις κυρώσεις.

Επιπλέον, οι εταιρείες που αναφέρθηκαν για τα έργα του μετρό ΑΚΤΩΡ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ), J&P ΑΒΑΞ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΓΟΛΗΠΤΙΚΗ – ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ –ΕΜΠΟΡΙΚΗ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΜΗΧΗΜΑΤΩΝ (J&P ΑΒΑΞ ΑΕ), ΤΕΡΝΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΤΕΡΝΑ ΑΕ), Στην ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΑΕΓΕΚ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΕ και άλλες εταιρείες η Επιτροπή διαπίστωσε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 1 του Νόμου 703/1977 καθώς και το άρθρο 85 ΣυνΕΟΚ καθώς επικράτησε οριζόντια σύμπραξη διαμοιρασμού των αγορών και νόθευσης διαγωνισμών δημόσιων έργων από το Απρίλη του 1989 μέχρι το Δεκέμβρη του 2000. Μάλιστα, αφορούσε μια διαρκή παράβαση η οποία λόγω της παρόδου του χρόνου έχει παραγραφεί. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τη νομοθεσία για την είσπραξη προστίμων παραγράφονται μετά από 20 χρόνια. Η Επιτροπή λοιπόν το διαπίστωσε σχετικά αργά οπότε δεν τιμωρήθηκαν οι συγκεκριμένες εταιρείες και άλλες που

αναφέρθηκαν στα εμπλεκόμενα μέρη. Επιπλέον, ΑΚΤΩΡ, J&P ΑΒΑΞ, ΤΕΡΝΑ, ΑΕΓΕΚ που ανήκουν στις 7η κατασκευαστική τάξη είχαν ένα κοινό σχέδιο κατανομής των διαγωνισμών. Από την Επιτροπή η οριζόντια αθέμιτη σύμπραξη διαπιστώθηκε κυρίως λόγω των συναντήσεων μεταξύ των ανταγωνιστών και τη σύναψη ασφαλιστικών συμφωνητικών που σχετίζονταν με τα έργα του μετρώ 2005-2006, 2012 και για έργα υποδομής του Κράτους την περίοδο 2011-2012. Μάλιστα, μιλώντας για τα χρηματικά πρόστιμα στις 15 μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες οι κυρώσεις ανήλθαν στα 80,7 εκατομμύρια ευρώ. Επιπλέον, η Επιτροπή το 2013 ανακάλυψε και άρχισε έρευνες για ένα από τα μεγαλύτερα οικονομικά ζητήματα σχετικά με τη νόθευση και παραβίαση του υγιή ανταγωνισμού από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 μέχρι και σήμερα. Βέβαια, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω αν δεν υπήρχε η νομοθεσία που ευνοεί την παραγραφή των προστίμων με το πέρασμα ενός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος τότε το χρηματικό πρόστιμο θα ήταν αρκετά μεγαλύτερο από 80 εκατομμύρια ευρώ. Δηλαδή, για τα έργα από το 1989-2000 καθώς και από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 η Επιτροπή παρόλο που εντόπισε παραβιάσεις του ανταγωνισμού δεν επιβλήθηκαν κυρώσεις διότι η παράβαση είχε παραγραφεί από το άρθρο 42 του Νόμου 3959/2011. Επιπλέον, όλες οι εγχώριες κατασκευαστικές εταιρείες αποδέχτηκαν ότι κατανείμανε αγορές, νόθευαν τους διαγωνισμούς και προωθούσαν την συμμετοχή τους σε καρτέλ. Βεβαίως, για τις κατασκευαστικές εταιρείες οι οποίες θεωρήθηκαν ένοχες με τη Διαδικασία της Διευθέτησης το πρόστιμο μειώνεται κατά 15% του συνολικού ποσού. Επίσης, η Επιτροπή έλαβε αρκετά σημαντικά έγγραφα και δεδομένα από τις εταιρείες ΑΚΤΩΡ ΑΤΕ και J&P - ΑΒΑΞ ΑΕ και έδωσε αρκετά ελαφρυντικά στις κυρώσεις στην ΕΚΤΕΡ ΑΕ επιβραβεύοντας την επειδή απείχε από το καρτέλ και σταμάτησε την παράβαση. Εδώ να αναφερθεί ότι η εταιρεία J&P - ΑΒΑΞ ΑΕ εμπόδισε δύο φορές την ομαλή διεξαγωγή ερευνών στα γραφεία της. Δηλαδή, ενώ η Επιτροπή αξιολόγησε θετικά το αίτημα μείωσης των προστίμων σκεπτόμενη την οικονομική σταθερότητα τους καθώς βοήθησαν, οι ίδιες οι διοικήσεις των εταιρειών επιχείρησαν να κωλύσουν την διαδικασία. Επιπροσθέτως, η απόφαση για επιβολή χρηματικών ποσών δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ με βάση το άρθρο 27 §1 του Νόμου 3959/2011. Όλες οι παραβιάσεις από τη στιγμή που διαπιστώθηκαν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού έπρεπε υποχρεωτικά να παύσουν. Τέλος, η Απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού εκδόθηκε στις 10 Μαρτίου 2017 (Απόφαση Αριθμός. 642/2017, 2017, σελ.118-119, 133-137,141).

Κεφάλαιο 5 Συμπεράσματα και προτάσεις Πολιτικής

5.1 Σύννοψη

Αρχικά, θα πρέπει να εξετάζονται οι συναντήσεις μεταξύ των ανταγωνιστών στον κλάδο. Πιο συγκεκριμένα, εάν οι συναντήσεις οι οποίες πραγματοποιούνται αποσκοπούν στη δημιουργία καρτέλ, δηλαδή να συνεργαστούν μεταξύ τους οι ανταγωνιστές, προκειμένου να καθορίσουν συγκεκριμένες τιμές, ελέγχοντας την αγορά και διανέμοντας μεταξύ τους τα κέρδη, λειτουργώντας εις βάρος των καταναλωτών. Με πρωτοβουλία της Επιτροπής Ανταγωνισμού επιβάλλονται πρόστιμα σε όσες επιχειρήσεις παραβιάζουν το άρθρο 1 Α του Νόμου 3959/2011. Σύμφωνα με το αυστηρό νομικό πλαίσιο η Επιτροπή Ανταγωνισμού θα πρέπει να επιβάλλει υψηλά πρόστιμα καθώς και να υποχρεώσει στην οριστική διακοπή των οριζόντιων συμπράξεων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Δηλαδή, τίθενται σε εφαρμογή πρόστιμα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού για συμπράξεις οι οποίες πραγματεύονται τη νόθευση και την αποτροπή ορθής και εύρυθμης λειτουργίας του ανταγωνισμού. Στον κατασκευαστικό κλάδο που αναφέραμε επιβλήθηκαν πρόστιμα της τάξεως των 80 εκατομμυρίων ευρώ και θα υπήρχαν αυστηρότερες κυρώσεις εάν δεν είχαν παραγραφεί οι παραβιάσεις. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή Ανταγωνισμού λαμβάνοντας υπόψιν τις παραβιάσεις του άρθρου 1 επιβάλλει πρόστιμα για να ισχυροποιήσει τον ανταγωνισμό. Επιπλέον, η επιβολή κυρώσεων στις μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες επιδρά αρνητικά στην εικόνα τους στην αγορά διότι οι ίδιες λειτουργούν επιζήμια και για τον ανταγωνισμό αλλά και για την κοινωνική ευημερία του συνόλου. Όπως αναφέραμε όλες οι εγχώριες εταιρείες εισήλθαν στο Πρόγραμμα Επικεικίας αλλά κυρίως στο Πρόγραμμα Διευθέτησης προκειμένου να απαλλαγθούν από τις κυρώσεις ή να τις μειώσουν σε σημαντικό βαθμό. Στο σημείο αυτό τα άρθρα 4 και 5 του Νόμου 3959/2011 εφαρμόζοντας «την αρχή της αναλογικότητας» η Επιτροπή διαθέτει τη δυνατότητα όταν το κρίνει απαραίτητο να κάνει άρση του απορρήτου των επικοινωνιών για τις εταιρείες. Επιπλέον, με το άρθρο 15 του ίδιου νόμου διευκρινίζει σε εθνικό και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο τι αποτελεί απόρρητο. Απόρρητα είναι τα προπαρασκευαστικά έγγραφα καθώς και τα έγγραφα εσωτερικής χρήσης που κατέχει η εγχώρια Επιτροπή Ανταγωνισμού καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού. Επιπρόσθετα, σε ευρωπαϊκό πλαίσιο η επιτήρηση και ο έλεγχος ως προς την πραγματοποίηση των κανόνων του ανταγωνισμού αποσκοπεί σε μία πιο προσοδοφόρα επιχειρηματική δράση καθώς και αποτελεσματική κατανομή της δράσης

στον εκάστοτε κλάδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταπολεμά τον αθέμιτο ανταγωνισμό διότι λειτουργεί με γνώμονα κυρίως το δημόσιο συμφέρον. Για παράδειγμα, θέτει ως στόχο την απελευθέρωση των αγορών προκειμένου να μην δημιουργούνται μονοπωλιακές περιστάσεις. Άξιο αναφοράς, αποτελεί το γεγονός ότι η Ένωση διαφυλάσσει τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και αυτό είναι σημαντικό διότι δεν προστατεύει τα μεγάλα συμφέροντα αλλά ευνοεί ένα υγιή ανταγωνισμό στον οποίο θα έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν όσοι έχουν κάτι καινοτόμο και αξιόλογο να δώσουν στην αγορά. Η συγκεκριμένη πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργεί μια πιο έντονη και εμπιστευτική σχέση με τους πολίτες υποστηρίζοντας τις πιο συννοικιακές επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου, η δράση της Ένωσης αναφορικά με την επικράτηση ενός υγιούς ανταγωνισμού ακολουθώντας ορθές πολιτικές αφήνει ένα θετικό απόηχο. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα τέτοιων πολιτικών αποτελεί η χρηματοδότηση, δηλαδή εισροή ρευστότητας, σε μικρές επιχειρήσεις προκειμένου να τις στηρίξει και να ανταγωνιστούν μεγαλύτερες επιχειρήσεις που διαθέτουν μεγαλύτερο κύκλο εργασιών στην αγορά. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η Ένωση αντιμάχεται κατεστημένα τα οποία ακολουθούν αθέμιτες πολιτικές για να κερδοσκοπήσουν και να αποκτήσουν μεγαλύτερο μέρος τη πίτας σε βάρος των άλλων. Ο δίκαιος και αδέκαστος χαρακτήρας της Ένωσης εντοπίζεται στο γεγονός ότι επιβάλλει μεγάλα πρόστιμα σε επιχειρήσεις ανεξάρτητα του ονόματος τους, του μεγέθους, της δημοτικότητας και δράσης τους. Μάλιστα, με το νέο Νόμο 4886/2022 επιβάλλονται υψηλές χρηματικές ποινές σε περίπτωση παραβίασης του άρθρου 44 §1 που σχετίζεται με την ανταγωνιστική συμπεριφορά (Ζευγώλης, 2022, σελ. 216-220). Οι επιχειρήσεις οι οποίες εντοπίζονται να συμμετέχουν σε καρτέλ το χρηματικό ποσό που καλούνται να πληρώσουν είναι υπέρογκο καθώς δεν θεωρείται πως οι εν λόγω επιχειρήσεις θα απωλέσουν εύκολα την πελατεία τους. Η ποινή οφείλει να είναι σοβαρή αλλά και δίκαιη. Όμως, στην ελληνική αγορά ως επί το πλείστον οι αναγνωρίσιμες επιχειρήσεις είναι συμμορφωμένες με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Επίσης, η Οδηγία 2005/29 με το άρθρο 13 δημιουργεί ένα κυρωτικό πλαίσιο είτε με κρατική επίβλεψη είτε ιδιωτικού δικαίου με νομικά βοηθήματα ή συνδυασμό και των δύο. Η οδηγία προτρέπει στο τερματισμό των αθέμιτων πρακτικών καθώς και της κοινοποίησης της απόφαση του τερματισμού σύμφωνα με το άρθρο 11 §2. Δηλαδή, η οδηγία διαμέσου των κυρώσεων επιθυμεί να εξασφαλίσει την προστασία των καταναλωτών όσο το δυνατόν περισσότερο και τη εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Η οδηγία όπως είναι κατανοητό εναρμονίζεται με την εθνική νομοθεσία και τα ίδια τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδια

για την εφαρμογή των ποινών. Οι ποινές οφείλουν να είναι αποτελεσματικές αποτρεπτικές και αναλογικές ώστε να εξασφαλίζεται ότι οι παραβάσεις δεν πρόκειται να επαναληφθούν στο μέλλον. Καθώς εΐθισται τον συντονισμό και την οργάνωση το καρτέλ να αναλαμβάνουν μεγάλο μεγέθους επιχειρήσεις προκειμένου να μονοπωλήσουν στην αγορά, οι μικρές επιχειρήσεις κατέχουν δευτερεύοντα ρόλο στα καρτέλ, αν εισέλθουν, και θα πρέπει να προστατεύονται από το πρόγραμμα επιεικείας. Το ζήτημα του ανταγωνισμού είναι ενδεδειγμένο και αφήνει και περαιτέρω περιθώρια για καινούριες μελέτες και έρευνες που θα εξασφαλίσουν στα κράτη μέλη και τις επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ευδαιμονία και ευημερία. Συνεπώς, η ισότητα, η ευημερία, η πρόοδος και η κοινωνική ηρεμία αποτελεί κοινό στόχο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βασιλείου, 2018, σελ. 64-65). Στην ελληνική πραγματικότητα με το νέο Νόμο 4886/2022 δημιουργούνται αρκετές προσδοκίες αναφορικά με την προστασία του ελευθέρου ανταγωνισμού καθώς για πρώτη φορά καταργείται το απόρρητο των επικοινωνιών σε περίπτωση που υπάρχουν βάσιμες υποψίες για την παράβαση των άρθρων 1 και του Νόμου 3959/2011 και 101 ΣΛΕΕ του ενωσιακού δικαίου. Όμως θα πρέπει να επικρατήσει υπομονή για να παρατηρηθεί κατά πόσο δύναται να τεθεί σε εφαρμογή η συγκεκριμένη διάταξη. Η διάθεση πληροφοριών δημοσίου χαρακτήρα για ζητήματα ανταγωνισμού θεωρείται σημαντικό μέτρο για την Επιτροπή προκειμένου να εντοπίζει και να αποτρέπει εν τη γενέσει τους τα καρτέλ. Ο έλεγχος πρέπει να είναι προσεκτικός και ο ενδεδειγμένος γιατί υπάρχει κίνδυνος να μην χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο εντοπισμού των καρτέλ αλλά ως εργαλείο εκβιασμού των επιχειρήσεων από άλλες επιχειρήσεις που θα έχουν ιδιοτελείς σκοπούς. Τέλος, υπενθυμίζεται ότι το καρτέλ δεν έχει παντοτινή διάρκεια και η διάλυσή του θεωρείται αναπόφευκτη για λόγους διαφωσίας, αποτυχίας του στους στόχους του ή αδυναμίας της αγοράς να τους ικανοποιήσει, ενώ ο αντίκτυπος στην αγορά και την κοινωνία. Για αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχειρεί να συνδράμει τις εθνικές αρχές να επιβάλλουν στην αγορά όσο το πιο δυνατό ομαλές συνθήκες (Παπαδάκης, 2023, σελ.605). Επιπλέον, με μια πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη το 2023 με βάση το πρόγραμμα Επιεικείας έλαβε υπόψιν δύο παράγοντες: το ύψος του προστίμου και πόσοι καταγγέλλοντες αποκτούν την Επιεικεία τελικά. Επίσης, εξετάζεται εάν επηρεάζεται η δημιουργία ενός καρτέλ από ένα δεύτερο πληροφοριοδότη που αποκτά Επιεικεία και από μεγαλύτερο πρόστιμο. Η έρευνα συγκρίνει τα προγράμματα Επιεικείας ανάμεσα σε Αμερική και Νότια Κορέα. Το πρόστιμο στην Αμερική διαπιστώνεται ότι είναι αρκετά μεγαλύτερο από της Νότια Κορέα. Άξιο αναφοράς, αποτελεί σε προηγούμενη έρευνα του Motta και

Ρολο το 2003 αναφέρει πως η Επιείκεια αυξάνει την αποκάλυψη καρτέλ όπως και ότι αυξάνεται η συχνότητα εμφάνισης καρτέλ. Την ευκολότερη ανακάλυψη και αποτροπή στα καρτέλ λόγω του προγράμματος επιβεβαιώνει και ο Miller το 2009. Ο Harrington το 2008 διαπιστώνει πως μία πλήρης απαλλαγή προστίμου από μία μερική θεωρείται αποδοτικότερη για την αποκάλυψη των καρτέλ. Η ρύθμιση Apesteguietaal του Hinloopen παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Δηλαδή, εξετάζεται η επικοινωνία και μη των εταιρειών καθώς και η αποκάλυψη των καρτέλ από τη συνεργασία των εταιρειών. Για παράδειγμα, στην πρώτη εταιρεία χορηγείται πλήρης απαλλαγή και στη δεύτερη το πρόστιμο μειώνεται στο μισό λόγω της εκούσιας συνεργασίας των εταιρειών (Laissez- Faire). Επομένως, με αυτόν τον τρόπο οι εταιρείες αποφασίζουν να συνεργαστούν προκειμένου να απαλλαγούν από το πρόστιμο αποτελώντας αρωγό στην Επιτροπή Ανταγωνισμό εντοπίζοντας το καρτέλ σύμφωνα με το Bigoni το 2012. Συνεπώς, οι εταιρείες πέρα από το πρόγραμμα Επιείκειας αποτελούν και πληροφοριοδότες για τον εντοπισμό των καρτέλ Ως εκ τούτου, από τις προηγούμενες έρευνες συμπεραίνεται ότι τόσο η Επιείκεια όσο και τα μεγάλα πρόστιμα μειώνουν τα καρτέλ σε αντίθεση με τα χαμηλά πρόστιμα που εδραιώνουν τα καρτέλ. Επιπλέον, ένα άλλο συμπέρασμα αποτελεί ότι κινδυνεύει η ύπαρξη των καρτέλ από την Επιείκεια που σχετίζεται είτε με τιμές είτε με κοινωνικά διλήμματα. Σύμφωνα, με την πρόσφατη έρευνα του Jeong Yeol Kim και Charles N. Noussair (2023) αντικείμενο μελέτης υπήρξαν 5 περιπτώσεις:

- Πρόγραμμα Επιείκειας (leniency).
- Υψηλό πρόστιμο σε ένα πληροφοριοδότη (high fine 1 whistleblower).
- Υψηλό πρόστιμο σε δύο πληροφοριοδότες (high fine 2 whistleblowers).
- Χαμηλό πρόστιμο σε ένα πληροφοριοδότη (low fine 1 whistleblower).
- Χαμηλό πρόστιμο σε δύο πληροφοριοδότες (low fine 2 whistleblowers).

Συνεπώς, με αυτόν τον τρόπο συγκρίνεται το πρόγραμμα Επιείκειας με υψηλά και χαμηλά πρόστιμα ανάλογα τον αριθμό των καταγγελλόντων. Επιπλέον, εξετάζονται οι παράγοντες:

- Δημιουργία καρτέλ.
- Αποκάλυψη καρτέλ (Exposure cartel).
- Επιτυχία καρτέλ.
- Τα κέρδη του κλάδου.
- Τα πρόστιμα του κλάδου.

Ως εκ τούτου, στη δημιουργία καρτέλ το υψηλό πρόστιμο από ένα και δύο καταγγέλλοντες όπως και το χαμηλό πρόστιμο για τον ένα καταγγέλλοντα είναι δεν έχει μεγάλη διαφορά συγκριτικά με το πρόγραμμα Επιείκειας. Αντίθετα, το χαμηλό πρόστιμο των δύο καταγγέλλοντων αυξάνει το κίνητρο για πάνω από ένα. Στην αποκάλυψη των καρτέλ και τα 5 προγράμματα αυξάνουν την αποδοτικότητα τους. Επίσης, τόσο η δημιουργία και η αποκάλυψη των καρτέλ οδηγεί στον άλλο παράγοντα που είναι η επιτυχία του καρτέλ. Στην επιτυχία του καρτέλ παρατηρείται το μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχίας στο πρόγραμμα χωρίς Επιείκειας (75%) ενώ δεύτερο ακολουθεί το χαμηλό πρόστιμο για 2 καταγγέλλοντες με (54%). Σε αυτό το σημείο παρατηρείται και από τα 5 προγράμματα πως μειώνεται η επιτυχία του καρτέλ. Στα προγράμματα των υψηλών προστίμων για ένα και 2 καταγγέλλοντες μειώνουν τα κέρδη του καρτέλ. Αντίθετα, το χαμηλό πρόστιμο για ένα καταγγέλλοντα μειώνει τα κέρδη λιγότερο από τους καταγγέλλοντες (ένα ή δυο) με υψηλά πρόστιμα. Όμως, θεωρείται καλύτερο από το πρόγραμμα Επιείκειας. Το χαμηλό πρόστιμο για δύο καταγγέλλοντες αποτυγχάνει πλήρως καθώς βοηθά σε καρτελοποίηση. Δηλαδή, επιτυγχάνει αντίθετα αποτελέσματα καθώς σταθεροποιεί το καρτέλ. Επιπλέον, τα υψηλά πρόστιμα είτε με ένα είτε με 2 καταγγέλλοντες αυξάνουν τα έσοδα του κράτους λόγω του μεγέθους του προστίμου. Ο σχηματισμός (δημιουργία) του καρτέλ δεν ελαττώνεται από το πρόγραμμα Επιείκειας. Επίσης, δεν υπάρχει σημαντική διαφορά στη δημιουργία καρτέλ από το πρόγραμμα Επιείκειας με την ανυπαρξία του προγράμματος Επιείκειας. Όμως, εκθέτουν σε σημαντικό βαθμό τα καρτέλ και οι εταιρείες δυσκολεύονται να συνεργαστούν. Δεν υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ των επιδράσεων του προγράμματος Επιείκειας με τα προγράμματα του ενός και δύο καταγγέλλοντων. Το πρόγραμμα Επιείκειας δεν μειώνει τη δημιουργία καρτέλ διότι υπάρχει συμφητισμός στο ποσοστό δημιουργίας του καρτέλ. Επιπλέον, θεωρείται ελκυστικό για τα μέλη του καρτέλ εισέρχονται στο καρτέλ και έπειτα το καταγγέλλουν για να απαλλαγούν από τα πρόστιμα και να αποκομίσουν κέρδη στην αρχή. Τα μέλη του καρτέλ επιζητούν πέρα από απαλλαγή των προστίμων και περαιτέρω κίνητρα λόγω της συνεργασίας με την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Τα αποτελέσματα της πολιτικής της Επιείκειας σχετίζεται με τα χαμηλά πρόστιμα και η Επιείκεια για δύο καταγγέλλοντες από ένα που διατηρούν τα έσοδα της βιομηχανίας και μειώνουν τα έσοδα από τα πρόστιμα (Kim1 Jeong Yeol · Noussair Charles N, 2023).

5.2 Προτάσεις πολιτικής

Επιπλέον, ένα άλλο σημαντικό εργαλείο είναι η εξάλειψη της γραφειοκρατίας που ταλανίζει την ελληνική πραγματικότητα για δεκαετίες. Για παράδειγμα, οι δικαστικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν στα καρτέλ, δεν θα πρέπει να χρονίζουν αλλά αντίθετα να προχωρούν με ταχύτητα αλλά και επιμέλεια. Είναι συχνό φαινόμενο μάλιστα πολλές αποφάσεις να μην αφορούν σύγχρονα γεγονότα και να χάνεται το στοιχείο της εποχικότητας. Λόγου χάρη, το καρτέλ στον κατασκευαστικό κλάδο που υπήρχε από το 1980 μέχρι το 2012 και πολλές εταιρείες απαλλάχθηκαν από τις κυρώσεις λόγω παραγραφής του αδικήματος. Επιπλέον, οι χρόνιες καθυστερήσεις μπορεί να συνδεθούν εκτός της γραφειοκρατίας και με την διασύνδεση προσώπων του πολιτικού και επιχειρηματικού κόσμου. Με άλλα λόγια, τίθεται θέμα διαφθοράς καθώς οι εταιρείες θέλουν να έχουν τέτοιες δυνατότητες προκειμένου να χειραγωγούν τους διαγωνισμούς και να λαμβάνουν τα δημόσια έργα. Επίσης, έχοντας καλές σχέσεις οι εταιρείες με την εκάστοτε κυβέρνηση θα μπορούν να λαμβάνουν πιο ήπια μεταχείριση σε περίπτωση τιμωρίας εφόσον διαπιστωθεί παράβαση με φωτογραφικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Συγχρόνως, στο ζήτημα της γραφειοκρατίας θα ήταν απαραίτητο να ψηφιοποιηθεί η διαδικασία καθώς έτσι θα εξοικονομηθεί αρκετός χρόνος που είναι ζωτικής σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Επιπλέον, μια σημαντική τομή στον πόλεμο με τις αθέμιτες συμπράξεις θα ήταν η αύξηση των ετών παραγραφής των αδικημάτων ή και σε μεμονωμένες περιπτώσεις να εξαφανιστούν εντελώς ανάλογα με τη σοβαρότητα και τον αντίκτυπο της κάθε υπόθεσης. Εξίσου ουσιώδες είναι να αυξηθούν οι ποινές και τα χρηματικά πρόστιμα στις επιχειρήσεις που θα προχωρήσουν σε παράνομες συμπράξεις αλλά και η είσπραξή τους τελικά αφού αυτές σε συνδυασμό με το Πρόγραμμα Επικεικίας και τη Διαδικασία Διευθέτησης των Διαφορών δείχνουν ικανά να αποφέρουν μεγάλη διάβρωση στο φαινόμενο των καρτέλ. Για το λόγο αυτό θα μπορούσε το κράτος να παρέμβει και να επιβάλλει μια διατίμηση των χρηματικών προστίμων στο 30% ενώ τώρα πρακτικά ανέρχεται στο 10% του παγκόσμιου κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, δηλαδή να το τριπλασιάσει. Ένα ακόμη ενισχυτικό μέτρο θα ήταν η ευνοϊκότερη μεταχείριση σε επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν μεγάλο κύκλο εργασιών έτσι ώστε σε περίπτωση ποινής να μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά στα νέα δεδομένα που θα προκύψουν για να αποφευχθούν αρνητικές επιπτώσεις στους τομείς της οικονομίας σε όπως η αύξηση της ανεργίας. Επιπλέον, κρίνεται σημαντικό να επιβάλλονται ποινές φυλάκισης σε περίπτωση που διαπιστωθούν κάθετες αντί - ανταγωνιστικές συμπράξεις και κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, κάτι το οποίο δεν

εφαρμόζεται αυτήν τη στιγμή, μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο αυστηροποίησης των ποινών και των νόμων. Ως εκ τούτου, η ύπαρξη μεγάλου αισθήματος φόβου από τα μέλη των επιχειρήσεων λόγω ποινής φυλάκισης ή υψηλά πρόστιμα τότε θα πυροδοτούσαν δεύτερες σκέψεις αφού θα άγγιζε την προσωπική ζωή των ιθυνόντων. Με αυτούς τους τρόπους θα μπορούσε δυνητικά η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση να αποτινάξει τις αρνητικές συνέπειες των συμπράξεων που επικρατούν στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βασιλείου , 2018, σελ. 68-69), επιτυγχάνοντας την βιωσιμότητα του συνόλου της αγοράς αλλά και της κοινωνικής ευημερίας που είναι το τελικό ζητούμενο. Τέλος, η διεύρυνση των συμμετεχόντων στην αγορά θα μείωνε της ευκαιρίες εμφάνισης συμπράξεων και προς αυτή την κατεύθυνση οι επενδύσεις ξένου κεφαλαίου μπορούν να βοηθήσουν (Μπάτσης, 1977, σελ. 374-375). Τα αναγκαία ρυθμιστικά πλαίσια για την προσέλκυση επενδύσεων από τις εταιρείες μπορεί να δίνονται με κίνητρα όπως:

- Φορολογικές ελαφρύνσεις.
- Κρατικές εγγυήσεις για τη βελτίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της εκάστοτε επιχείρησης.
- Δάνεια και επιδοτήσεις όπου κρίνεται απαραίτητο.
- Παροχή υπηρεσιών και αγαθών σε προσιτές τιμές.

Συνολικά, τα συγκεκριμένα μέτρα βοηθούν σε ένα πιο υγιή ανταγωνισμό στον οποίο οι επιχειρήσεις υπό της παρακολούθηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των Εθνικών Αρχών και από την Επιτροπή Ανταγωνισμού θα συνεργάζονται αρμονικά (Βασιλείου , 2018, σελ. 55-56).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγιακλόγλου Χρήστος Ν. Πεκκα Βικτώρια - Οικονόμου. (2014). *Η μικροοικονομική προσέγγιση της σύγχρονης επιχείρησης* Α Έκδοση Ε. Μπένου, pp.231-233, 235-237.

Αυλωνίτης Γ. , Λυμπερόπουλος Κ. , & Τζαναβάρας Β. (2010). *Σύγχρονες Στρατηγικές Μάρκετινγκ για διεθνείς αγορές*, Α έκδοση Rosili.

«Αποστολή και Αρμοδιότητες», Επιτροπή Ανταγωνισμού, Hellenic Competition Commission. <https://www.epant.gr/ea/apostoli.html>.

«Απόφαση Αριθμός. 642/2017, Επιτροπή Ανταγωνισμού» Hellenic competition Commission, ΦΕΚ Απόφαση https://www.epant.gr/files/2017/apofaseis/642_2017.pdf.

Βασιλείου Ιωάννης. (2018). *Οι επιχειρήσεις στην ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΈΝΩΣΗ*, Historical Quest p.p 8,20,35-37,41-42, 45-47,70-72

«Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού». «Επιτροπή Ανταγωνισμού». (2023). Hellenic Competition Commission. <https://www.epant.gr/ea/gda.html>.

Γεωργέας Β., (2017, August 4, 16:17), «Οριστικό το πρόστιμο στο Καρτέλ», Εφημερίδα των Συντακτών, Ελληνική Οικονομία. https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/119601_oristiko-prostimo-sto-kartel.

«Διαδικασία Διευθέτησης Διαφορών σε Οριζόντιες Καρτελικές Συμπράξεις», Επιτροπή Ανταγωνισμού, Hellenic Competition Commission. <https://www.epant.gr/nomothesia/nomothesia-antagonismou/diadikasia-dieftthesis.html>.

Δημήτρης Μπάτσης. (1977). «*Η ΒΑΡΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*». Εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ. ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΔΟΣΗ.

Επιστήμη των Δεδομένων και Αναλυτική Μεγάλων Δεδομένων (Data Science & Μεγαδεδομένων Analytics) σελ. 59-61 <https://newtech-pub.com/wp-content/uploads/2019/09/Kef3new.pdf>.

Ζευγώλης Νικόλαος Εμμ. (2022). *Το Καρτέλ στο Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*. Αθήνα. Εκδόσεις Θεόδωρος Στίγκας. 2^η έκδοση.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. (2023, December 21, 17:41). «Αγκόλα: Αποχωρεί από τον ΟΠΕΚ λόγω διαφωνιών με τις ποσοστώσεις». <https://www.kathimerini.gr/world/562795753/angkola-apochorei-apo-ton-opek-logo-diafonion-me-tis-posostoseis/>.

Κασκαρέλης, Γ. (2008). *Αγγλοελληνικό Λεξικό Ευρωπαϊκών Όρων*. ΟΤΟΕ.

Καούρας Κ., (2020, July 20). Ψηφιακά Καρτέλ: οι κίνδυνοι, ο ρόλος των Μεγαδεδομένων, τα πιθανά μέτρα και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Homo digitalis. <https://www.homodigitalis.gr/posts/7014>.

Κοτσίρης, Λάμπρος, Ε. (2015). ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ, ΣΑΚΚΟΥΛΑ Έβδομη έκδοση p.p 1, 456-458 , 723-724, 734-735.

Μάλλιαρης Πέτρος Γ. (2012). Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ , Εκδόσεις Σταμούλη ΑΕ, Δ Έκδοση p.p 171-172,315-317,716, 718-719, 722, 790-791,796,799,807-811

Μάνθος Α., «Ο Κατασκευαστικός Κλάδος θα μεγαλουργήσει». (2023, June 19, 00:05). Capital.gr. <https://www.capital.gr/analusi/3721924/o-kataskeuastikos-klados-tha-megalourgisei/>.

Νομικά Νέα. «Ο ΟΟΣΑ για τον ανταγωνισμό στις δημόσιες συμβάσεις – Bid Rigging» <https://nomika-nea.gr/%CE%BF-%CE%BF%CE%BF%CF%83%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9/>.

(Παπάς Α. 2009, Δεκέμβριος). Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική. ΟΠΕΚ – Οργανισμός Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών. <https://euretirio.com/opec/>.

Παπάς, Α. (2013). Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική. Μπένου.

Παπαδάκης Βασίλης. (2023). Στρατηγική των Επιχειρήσεων. Α Έκδοση . Μπένου

«Πολιτική Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων», «Επιτροπή Ανταγωνισμού». Hellenic Competition Commission. <https://www.epant.gr/nomothesia/nomoi-diatagmata/ea-gdpr.html>

«Πρόγραμμα Επιεικείας». Επιτροπή Ανταγωνισμού, Hellenic Competition Commission. <https://www.epant.gr/nomothesia/nomothesia-antagonismou/programma-epieikias.html>.

Σπύρου, Σ.(2009). Εισαγωγή στη Συμπεριφοριακή Χρηματοοικονομική. Μπένου.

Σπύρου, Σ. (2013). Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου . Μπένου.

EUR-Lex. (2020, May 29).«Κατευθυντήριες γραμμές για συμφωνίες οριζόντιας συνεργασίας ». <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/guidelines-on-the-application-of-article-101-3-tfeu-formerly-article-81-3-tec.html>.

European Commission. (2023). *Cartel cases statistics: CARTEL STATISTICS*. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/b19175c3-c693-410b-b669-27d4360d359c_en?filename=cartels_cases_statistics.pdf.

Fraudline. (2023, November 12) «Προστασία Πληροφοριοδότες». <https://fraudline.gr/>.

Joseph E. Harrington Kai Hüschelrath Ulrich Laitenberger Florian Smuda. (2015). The discontent cartel member and cartel collapse: The case of the German cement cartel. *International Journal of Industrial Organization*. [file:///C:/Users/Dell/Desktop/1-s2.0-S0167718715000764-main%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Dell/Desktop/1-s2.0-S0167718715000764-main%20(1).pdf).

Kiml Jeong Yeol · Noussair Charles N. (2023). «*Leniency Policies and Cartel Success*»: *An Experiment* (63:187–210). Review of Industrial Organization. [s11151-023-09915-z \(2\).pdf](#).

NORTON ROSE FULBRIGHT. (March 2023). *Antitrust damages risk and leniency*. Global antitrust and competition trends for 2023. <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/0e011773/antitrust-damages-risk-and-leniency>.

Organization of the Petroleum Exporting Countries. (2023, November 12). *Our Mission*. https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/23.htm.

Statista. (2023, November 12). *OPEC's share of total global crude oil production 2010-2021*. <https://www.statista.com/statistics/292590/global-crude-oil-production-opec-share/>

Tove forsbacka, Chloe Le Coq, Catarina Marvao. (2023, February 18, 9:15). «*Cartel birth and death dynamics*»: Empirical evidence. σελ. 1-5. <file:///C:/Users/Dell/Desktop/1-s2.0-S0167718723000140-main.pdf>

U.S. Energy Information Administration. (2023 November 12). *What is OPEC+ and how is it different from OPEC*. <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=56420>